

Debats metropolitans

Primera edició: desembre 2016

Disseny i maquetació: ACM
Imprès a Catalunya

ISBN: 978-84-938350-8-8

Dipòsit legal: B 3003-2017

Debats metropolitans

De la metropoli a la República

Pròleg

L'Associació Catalana de Municipis i Comarques és la veu del municipalisme català.

Actualment comptem amb més d'un miler d'associats. En l'any del nostre 35è aniversari, l'ACM recull la força de tenir associats a l'entitat 923 ajuntaments i la totalitat dels consells comarcals i de les diputacions del nostre país.

Aquesta força ens permet representar la realitat i la voluntat del municipalisme del nostre país. Una realitat i una voluntat que va de la mà de la situació i del desig de la ciutadania.

El nostre país viu un moment històric de definició del seu propi futur. Un futur que definirem les persones; les catalanes i els catalans. I davant d'aquesta realitat, el món local, l'ACM, treballem per posar a l'abast les eines per a què aquest futur pugui ser una realitat.

Una d'aquestes eines és la generació de coneixement. Precisament en el marc de la generació i la transferència del coneixement, inserim publicacions d'anàlisi i coneixement de la nostra realitat actual.

A l'ACM ens bolquem en posar a l'abast de tothom publicacions que ens ajudin a conèixer millor el nostre entorn per poder-lo analitzar, interpretar i extreure'n les millors propostes per al futur que, entre tots, estem definint. Només coneixent millor allò que ens envolta, podrem trobar les millors eines i polítiques per respondre als reptes que se'ns presentaran.

És un plaer per nosaltres presentar-vos Debats Metropolitans un treball per profunditzar en la realitat metropolitana del nostre país.

Catalunya compta amb una amplíssima varietat de realitats. I no oblidem mai que aquesta varietat és la nostra riquesa.

Som un país on predominen els municipis petits, però on a l'hora es compta amb una forta àrea metropolitana amb una innegable influència sobre aquests municipis petits.

Pensem que ha arribat el moment d'aprofundir en aquesta realitat metropolitana, per això l'ACM s'ha sumat a la iniciativa d'oferir una obra amb reflexions professionals i des de tots els àmbits sobre el fenomen metropolità, i, el paper que aquest ha de jugar en el futur del nostre país. La nostra entitat fa molt temps que ha apostat per beneficiar-se de la suma d'esforços. Un exemple és la Central de Compres del Món Local que pretén aportar estalvis i avantatges procedimentals a tots els ens locals catalans, gràcies a l'adquisició centralitzada de productes i serveis. Som conscients que la suma ens fa més forts. Per això, creiem que una Àrea Metropolitana forta també pot ser beneficiosa, no tan sols pels municipis, sinó per la ciutadania. I un debat transparent sobre el seu paper i lideratge pot ser fructífer per Catalunya.

Vull donar les gràcies a totes les persones que han format part del projecte, especialment a Jordi Fexas, qui ha impulsat i ha fet realitat aquesta iniciativa.

El nostre objectiu és clar, posar sobre la taula totes les realitats del nostre país per ajudar a aconseguir un futur en el què el nostre país sigui el millor possible per a la nostra gent.

MIQUEL BUCH I MOYA
President de l'ACM

Introducció

Victor Hugo deia que allò que arrossega el món no són les màquines sinó les idees. I segurament per això també són el motor de tots els canvis i del seu acomodament.

El debat dialèctic de l'esfera pública de la política és obvi que és un debat d'idees, encara que a vegades costi de creure, però segurament no és l'espai més adequat per incubar-les.

Som molts els que pensem que el procés de canvi polític que viu el país i el projecte que el lidera, el sobiranisme, té moltes llacunes d'anàlisi, debat i proposició en molts aspectes que són cabdals i estratègics. Els temps i les immediateses de la política sovint ens fan presoners de la improvisació o de certeses que crèiem immutables, que ens impedeixen comprendre el marc de la realitat sobre el qual volem actuar i proposar-ne el relat de construcció possible, adequat i desitjable.

Som molts els que creiem que el fenomen metropolità en tota la seva dimensió holística, és a dir, com a fenomen territorial, institucional, econòmic, sociològic, simbòlic-identitari..., no ha estat tractat ni incorporat amb la dimensió, especificitat i cirurgia que caldria en el relat i la proposta política i social del projecte sobiranista.

I és fruit d'aquesta preocupació que neix Debats metropolitans, així com de la voluntat d'aportar material de reflexió i proposició als prescriptors polítics que lideren el procés de construcció d'una nova legitimitat i legalitat política. Sociòlegs, juristes, antropòlegs, periodistes o activistes culturals i polítics ens parlen d'identitat, de comportaments electorals, de l'ordenació del territori, del municipi com a font de legitimitat constituent o del barri com a subjecte de construcció de la nova República. Són mirades diferents des de sensibilitats i trajectòries sovint distants; una reflexió, al capdavant, tan eclèctica i multidisciplinària com els mateixos que la fan i el subjecte sobre el qual reflexionen.

Perquè, com deia l'escriptor alemany Johann Jakob Engel, les idees s'encenen les unes a les altres com les espurnes elèctriques. I és en aquest sentit «elèctric» que plantegem el treball que teniu a les mans,

on voldríem que hi trobéssiu estímuls més que no pas sentències i suggeriments més que doctrines; en definitiva, idees que reforcin idees, argumentaris, projectes, visions, accions o anàlisis. O, per què no, tot el contrari: que els esmeni, rectifiqui o ponderi, si cal.

Vull agrair a l'Associació Catalana de Municipis que hagi cregut en la iniciativa que els proposava i hi hagi donat suport, i als col·laboradors la seva predisposició a sumar-s'hi. I espero que aquest quadern de Debats metropolitans sigui la primera espurna d'un debat molt més ampli i ampliat, així com sostingut en el temps, que ens permeti un debat transversal, honest i intel·lectualment potent entre aquells que no pensem exactament el mateix però perseguim objectius homologables. Un debat que voldríem honest però amb capacitat de proposició i pensat per a aquells que en definitiva tradueixen les idees en acció. Perquè, si bé és cert que actuar sense pensar és com disparar sense apuntar, que deia Gramsci, també ho és que les coses al final es fan fent-se. I el debat de les idees hi ha de ser per donar consistència a l'acció, i no pas per embafar relats que l'enterboleixen.

JORDI FEXAS

1. IDENTITATS METROPOLITANES

L'àrea metropolitana ha mort

Antonio Baños

Periodista i escriptor

«Ruralitzeu allò que és urbà,
urbanitzeu allò que és rural.»

Ildefons Cerdà,

Teoria general de la urbanització

Un dels combats per allò que ara es diu relat, fa poc es deia frame i que tota la vida s'ha conegut com a hegemonia ha estat el de la definició i control de la «identitat metropolitana» (IM). Fem primer un petit repàs de la construcció d'aquesta identitat, de la seva mutació i de possibles noves identitats metropolitanes. No la primera, però sí la més rotunda i famosa declaració identitària metropolitana potser fóra el «Cataluña termina aquí. Aquí empieza Murcia» de durant la guerra, a la Riera Blanca cantonada amb el carrer Bassegoda, que consignà Paco Candel al seu llibre *Els altres catalans*.

Les «terres de murcians» van esdevenir «guetos» de migrants d'altres parts de la Península als seixanta i setanta. Les autoritats franquistes, és ben sabut, optaren per la separació poblacional, conscients que aquella identitat, la de migrant espanyol, era dèbil i temporal, i que gairebé sempre acabava esdevenint una identitat catalana. Fins i tot el general Mola admetia aquest fet: «El particularismo catalán es algo eminentemente contagioso, al punto de que podía calificarse de rara avis la autoridad que, al tomar tierra allí, automáticamente no se sentía desligada del Poder central o con tendencia irresistible a asimilarse el espíritu autonómico de los naturales del país.»

La separació física (perpetuada per una discriminació econòmica) i no pas la barrera de la cultura o la llengua van afavorir la creació d'aquesta «identitat xarnega» que identifiquem amb l'àrea metropolitana i que té molt de producte cultural amb interessos polítics per part d'algunes elits que, alienes o renuents al catalanisme polític, s'estimaren més crear una mena de «clientelisme identitari» on el fet migratori es congelava, esdevenia el tret més important de la vida i, a més, es passava de pares

a fills amb indubtables rèdits electorals.

Aquella separació física es va anar consolidant amb l'ajuda d'un urbanisme que fixà la idea de «corona» com a figura demarcatòria del país. Ignasi Aldomà va plasmar el 1987 «El desenvolupament urbanoindustrial a la Catalunya dels anys 1970» dibuixant unes corones gairebé perfectes que emanaven del centre financer de Barcelona, s'expandien per l'àrea metropolitana i anaven generant diversitat d'usos, com si Catalunya fos una bassa sotmesa a les onades causades per una pedra.

La idea de Catalunya com a territori coronat és una experiència quotidiana de centenars de milers de catalans que agafen el servei de Rodalies, estructurat precisament en corones. Sembla, doncs, difícil sostreure's a la idea que és el territori el que determina fortament les relacions de pertinença.

Identitat esquinçada

Aquests factors previs fan que la lluita política que s'engega a partir de la constitució dels ajuntaments democràtics i de la restauració de la Generalitat s'acabi substanciant en un combat identitari entre «el territori» i l'AMB. I aquí es crea la idea d'allò metropolità com a forma compacta d'una identitat nostàlgica basada en els orígens, la llengua i la classe. Una identitat que el sector gauche de la burgesia catalana va alimentar amb un sentiment de pertinença positiu (andaluz y catalán) versus l'altre sentiment (català), excloent i burgès. Aquest model va escindir el territori (AMT i AMG van participar d'aquest constructe) fins a l'agonia, mort i descomposició del sistema autonòmic (2005-2016).

Uns anys abans, però, la identitat metropolitana ja va mostrar signes de senilitat per allò que es convé a descriure com a fet biològic. Part de les generacions pioneres de la IM es van jubilar i van tornar als llocs d'origen o es van desplaçar cap a àrees residencials. Les noves generacions reduïren la seva implicació en la identitat d'origen per participar en les noves modalitats identitàries (catalana, global, tribal-urbana, etc.), i finalment, a principis de segle, l'arribada d'una altra onada migratòria descomunal que provenia de fora de l'estat va capgirar la composició social de l'espai metropolità.

Aquests nouvinguts ja no comparteixen la IM. Antenes parabòliques i internet mantenen viva i actualitzada la vivència d'origen. El calendari de sociabilitat (fiestas patrias, Ramadà, etc.) és aliè i paral·lel al tradicional de la IM (setmana santa, ferias, dia de la comunidad), i, sigui com a causa o com a conseqüència, els agents tradicionals de gestió política d'aquests territoris col·lapsen (PSC) i se'n troben en substitució d'altres (Ciutadans, Podem) que no controlen el relat.

La identitat (espanyolisme fratern, catalanisme autonòmic, emigrantisme...) es transforma. El territori passa de la seva zonificació com a dormitori i fàbrica a altres usos. Les relacions verticals i de dependència amb Barcelona, on es troben els serveis, el capital i la direcció, es van igualant. De ser perifèria, l'àrea metropolitana es va convertint en un suburbi en sentit anglosaxó. En lloc de rebre només classes treballadores, acull burgesia expulsada del centre de Barcelona pels nous usos de la ciutat (turisme). I, així, el front marítim de Badalona o la Fira de l'Hospitalet esdevenen centre.

Corones i xarxes (el territori)

Passaríem doncs (i no només metafòricament) de la corona a la xarxa. Aquesta multiplicitat de sistemes ja va ser descrita per Lluís Casassas i Joaquim Clusa el 1981, però la cultura política que es construí llavors els va girar l'esquena. Ells explicaven que, llevat de Barcelona en el nivell superior, a Catalunya trobem sistemes urbans clars, amb ciutats de més de deu mil habitants i un important gruix de relacions de residència-treball amb el territori que les envolta. Així, davant de la classificació que ha fet l'economista i geògraf torinès Giuseppe Dematteis, el sistema de corones seria un sistema de xarxes jeràrquiques centre-perifèria. En aquest sistema hi ha una àrea central de màxima concentració de poder i funcions envoltat de cinturons de successiva «perificitat».

Les xarxes, però, oferirien una democratització, una igualtat creixent en la importància i personalitat dels municipis en detriment de la capital. Ja el 1685, en un llibre encarregat pel Consell de Cent de Barcelona es deia que Catalunya era «una ciutat continuada». Un sistema de ciutats que sempre ha estat l'autèntic sistema nerviós i fins i tot el cervell del país, tant en el sistema de l'aiguardent dels segles XVII-XVIII (Mataró,

Reus, Vilanova, etc.) com en el del tèxtil industrial del XIX-XX (Terrassa, Sabadell, Hospitalet, Badalona...).

Identitat relocalitzada (les persones)

Així doncs, és imperativa la construcció d'una nova identitat, d'un nou relat de pertinença a les àrees metropolitanes, de manera que de perifèriques es pensin a si mateixes com a residencials i centre de serveis. Cal pensar també en un substitut al tronat, queco, confortable i nostàlgic «xarneguisme emigrantista» que feia política subsidiària de l'alcaldia de Barcelona i dels seus oracles. Cal una identitat que sigui útil a la població nouvinguda que ha arribat amb Samsonite i hijab i no amb maleta de cartó i boina. De la participació política d'aquests veïns metropolitans depèn l'èxit d'un nou model de concepció territorial de les àrees metropolitanes.

En aquest sentit, l'àrea metropolitana és l'exemple perfecte d'allò que Sloterdijk a Patria y globalización anomena «territorial fallacy», és a dir, una falsa connexió entre el territori i el seu propietari. Avui el territori, la ciutat, la casa fins i tot, s'ocupa però no necessàriament s'habita. Les mobilitats i la possibilitat de bilocació (viure aquí i sentir(-se) allà) minimitzen la importància de l'arrelament, terme fonamental en altres migracions anteriors. L'antropòleg cultural Arjun Appadurai va crear el concepte «ethnoscape», que ens permet comprendre processos com la «desespacialització» progressiva i la constitució de «comunitats imaginàries» fora de tota referència nacional (els expats a Barcelona i el cinturó en són un cas manifest) on, com diu Douglas Kellner, «la identitat es converteix en un joc lliurement triat, una presentació teatral del jo».

Com vinculem territori, lloc i pertinença, doncs? Potser el retorn al municipi, al poble, sigui un bon espai d'experimentació.

Els temps en què Santa Coloma o Esplugues eren «dormitoris» o «tallers» de la cèntrica i marcadament orgullosa Barcelona han passat. Ja va dir Gaziel que Barcelona esdevenia per a Catalunya un veritable perill. I és cert que la lluita d'una Barcelona «cosmopolita» contra el territori «carlí» deixava l'AMB en posició de submissió política i (important) simbòlica.

Avui, els municipis recuperen els seus passats (obrers, camperols, polítics), i en aquest procés és on es pot relligar la identitat socialitzada que necessitem. Una recuperació d'identitat municipal que ha de ser també urbanística i de lluita per les ofertes de serveis. Escrivia Kevin Lynch que «[mentre] les estructures metropolitanes siguin enclavaments confusos i il·legibles mai no seran capaces de modelar ciutadans que sàpiguen en si mateixos què són i cap a on s'encaminen».

Poder municipal per definir els interessos urbanístics, paisatgístics, econòmics i culturals. I poder també dels municipis per construir relats autònoms que «re-localitzin» les identitats entorn no ja d'idees abstractes com la de l'àrea metropolitana, sinó de realitats metropolitanes tangibles com els municipis, amb places, mites, festes i veïnatges forts.

Badalona i l'Hospitalet no poden ser «les ciutats del costat». La seva personalitat (amb la dels altres municipis metropolitans) ha de tendir a la diferència, a l'especialització, si es vol, per tal de generar una triple identificació d'adscripció lliure: la municipal (emocional, biogràfica) la catalana (política, republicana) i les identifications de caràcter global que cadascú triï.

Com ha dit molt bé Mariona Lladonosa, la identitat mai no és un contingut, és un contenidor.

Metropolitans més enllà de la metròpoli

Jordi Fexas

Historiador i empresari

Autodefinir-se per autodeterminar-se

Els canvis que s'han produït en l'escenari polític en la darrera dècada són profunds, i la major part d'ells, almenys els de l'esfera política més formal, són prou aparents per poder analitzar-los malgrat no saber com acabaran d'evolucionar.

Associats al canvi polític hi ha segurament molts altres canvis de caràcter sociològic i cultural que o bé n'han estat un afavoridor o bé poden estar sent generats per aquest mateix escenari canviant.

Si bé és cert que autors com Lluís Cabrera diagnostiquen la societat catalana com un magma «impur» i mestís que al mateix temps, i paradoxalment, es troba paralitzada o atrapada entre «identitats congelades» que li impedeixen o dificulten construir imaginaris compartits i cohesionadors que abastin tot el seu cos social, també ho és, o si més no d'altres així ho perceben, que el mateix procés polític en què viu immers el país les està estovant o podria tenir la capacitat de fer-ho.

Alguns pensem que estem en un lloc complicat i difícil de definir. Som de ben segur en una Catalunya postautonòmica, i per alguns també postnacional i postnacionalista. On «el nacionalisme o l'autonomisme banal» que Pujol i altres actors (PSC, PSUC...) van saber fer funcional per articular la institucionalització i el pacte social a la Catalunya de finals del segle XX avui és obsolet.

Som potser en un post-tot i en un pre-tot. En una Catalunya postnacional i postespanyola i prerrepublicana o pre vés a saber. Aparentment estem en un punt de canvi no només polític sinó de reinvençió comunitària que els esdeveniments polítics i històrics sembla que hagin precipitat. Fa quasi dues dècades que estem immersos en una gran paradoxa: a mesura que la nació cultural, tal com l'hem concebuda molts fins ara, se'ns redueix, s'aprima per molts factors, l'adhesió a la construcció de

la nació política s'eixampla. No m'atreveixo a pontificar de què és símptoma aquest decalatge. Però potser som en aquells moments de la Història en què les col·lectivitats humanes, per convicció o per necessitat, planificada o no, es veuen obligades a repensar-se, a autodefinir-se de nou per autodeterminar-se.

Si atenem a la TGSE (teoria general de sistemes evolutius, Csányi 1989), que diu que quan un sistema es torna inestable es bifurca a partir d'un salt caòtic que farà emergir un nou sistema, i l'apliquem al procés de desestabilització que aparentment viuen els nostres sistemes d'organització socials, econòmics, polítics i culturals, especialment a Catalunya, és possible que estiguem al llindar del caos. Tot sistema té un límit digestiu de la complexitat, de la dialèctica que suposa la diversitat, i quan aquest se sobrepassa, i sembla que l'Estat espanyol es troba en aquest estadi, aquella proposta que sigui capaç d'integrar i de donar més resposta a la complexitat, que sigui capaç de donar cert ordre i sentit a la incertesa, des de la flexibilitat, l'adaptació i la hibridació, és la que té més possibilitats de generar institucions i projectes col·lectius legítims. Els sistemes complexos, diu la teoria del caos, són més operatius per trobar ordre i sentit quan aquest es desferma.

Aquest context d'escenaris oberts i incerts pot ser una oportunitat per al que és una necessitat: la construcció del nacionalisme banal de la Catalunya república i el seu mentrestant. Però fet i pensat en els paradigmes de la transmodernitat. Articulant i proposant el relat social, polític i cultural de la Catalunya republicana amb l'epicentre posat en els valors i la cosmovisió cívica compartida per la majoria. O en tot cas harmonitzar-lo, ja que cal admetre que això d'alguna manera ja es fa des de diverses instàncies i actors. Les institucions, els partits i les organitzacions de la societat civil ja han anat construint una mica aquest relat però de manera sovint impulsiva, intuïtiva i poc alineada entre ells.

Metropolunya

Ja que quan, per exemple, hem d'incorporar «la metropolitanitat», un concepte que potser no és res ni vol dir res però que actua simbòlicament en molts sentits, ens acostumem a perdre. És una «identitat» que potser és com les meigas: no existen pero haberlas haylas, i que per tant actua políticament.

És freqüent, tant en la informalitat col·loquial com en la formalitat del discurs polític, que el sobiranisme empri absurdament en termes polítics «l'àrea metropolitana» des de certa alteritat, des de la tercera persona. Perquè l'«hem d'incorporar l'àrea metropolitana» en si mateix ja és un equívoc semàntic i conceptual. La Catalunya metropolitana ho és quasi tot i és moltes coses al mateix temps. Avui Catalunya, més que Barcelona, és Metropolunya o Metropolunya.

El país és avui un nus de «metropolitanitats» articulades i connectades amb lògiques i necessitats molt similars. Qui dubta que el pla de Lleida, el Camp de Tarragona o l'àrea Girona-Salt-Celrà no són espais i realitats metropolitanes?

I el procés polític en què viu immersa la societat catalana no és comprensible ni desxifrabable sense els elements que conformen el que en diríem una cultura urbana i metropolitana, un espai relacional que es basa en una frenètica dialèctica d'infinites interaccions efímeres entre persones desconegudes entre si, que s'acostumen a relacionar entre elles de manera efímera i convencional però que té les seves «efervescències col·lectives», que deia Durkheim: el pas de massa anònima a multitud organitzada, quan es concentra per un objectiu comú.

El relat del procés és, i ho ha de ser més encara, un relat metropolità. I el que és, som i suposa el món metropolità del país, des de la nostra pròpia complexitat i diversitat, hem de liderar el procés. En primera persona del plural. Sense canviar l'epicentre del relat. Ja que sense deslliurar-se d'aquesta alteritat equívoca és difícil que l'independentisme pugui passar de la majoria a l'hegemonia i construir un model de país que s'ajusti a la seva realitat.

Hem de (des)pensar les fronteres tal com les hem concebut fins avui o tal com ens agradaria que fossin. I partir més aviat del que són i del que poden arribar a ser. Com diu Joaquín Rodríguez, «en la transmodernitat, banda i banda de l'equació són importants: el canvi ha de ser fet i ha de ser acomodat, però els principis fonamentals de la cultura i tradició, la font de la seva identitat i de sentit, segueixen sent els mateixos. I aquest és el camí que hauria de seguir Catalunya».

Jordi Jaria, referenciat per Carles Marquès en un article al número 294 de la Revista de Catalunya, i analitzant els factors que expliquen la manca de projecció i autoreconeixement del Camp de Tarragona, n'assenyala tres: «la manca d'un relat metropolità, els esforços mútuament anul·ladors que provoca aquesta mancança, i la perspectiva gallinàcia de les nostres elits, no només polítiques, sinó en la majoria d'àmbits de la societat, entre els quals cal destacar el món empresarial i el món de la comunicació».

Jaria afegeix que «aquest territori suposa, per tant, la mesura de l'èxit de l'actual procés polític. La independència només és possible amb el Sud», «Nosaltres tenim l'únic projecte de país possible. Si no ens escoltes a nosaltres, no hi ha país. L'altra, la del Nord, és una Catalunya imaginària. Només assumint la Catalunya Mediterrània ens en podem sortir, no amb la Catalunya Pirenaica».

Per ell, sense aquest sud, sense aquest epicentre mediterrani, l'esperit d'una Catalunya completa no és viable. I els riscos són la folklorització i la impotència.

Si intercanviem sud o Camp de Tarragona per Catalunya metropolitana, els argumentaris i la visió segurament serien homònims. I si ho féssim també amb Terres de l'Ebre o Terres de Ponent és possible que el resultat de l'exercici fos també molt similar. Perquè al final el país potser està cosit, més enllà del seu pòsit històric, pels seus propis descosits.

La Mediterrània com a expressió cultural i vital, la metropolitanitat com a identitat social, política i econòmica i el treball com a valor moral i de sentit col·lectiu, en el sentit que ho expressava Ferrater Mora¹¹, són potser els ingredients mal expressats o que manquen per relligar el nostre relat descosit.

El d'una Catalunya arxipèlag, d'illes que conformen, amb més o menys intensitat, un espai amb voluntat de destí comú.

«Republicanitzar» la catalanitat, «desideologitzar» el republicanisme

Partint d'aquest supòsit que comentàvem, que som possiblement en un moment històric que ens apel·la a la nostra reinvençió comunitària, i si admetem en certa mesura l'existència d'«identitats congelades», hem de tenir en compte que aquestes parteixen d'elements antropològics profunds que no són immutables però que rarament tenen els tempos i les velocitats de la política. L'antropologia i la política es mouen en velocitats i espais temporals diferents. I per això, al meu modest parer, no es tracta tant de reflexionar sobre la identitat o les identitats culturals (que també sí que cal), sinó més aviat sobre la construcció d'identitats o identificacions polítiques transversals. Tot i que les identitats polítiques, si es vol, també són identitats culturals, perquè cultura, en el sentit antropològic del terme, ho és gairebé tot.

Fins a la desaparició al segle XVIII de les estructures polítiques sobiranes del país, els elements d'identitat més potents i transversals que cohesionaven bona part dels catalans i catalanes de l'època, especialment en contextos d'amenaça i involució col·lectiva, eren precisament elements d'identitat o identificació política. L'apel·lació a la «pàtria» era l'apel·lació als «privilegis», «drets», «llibertats», «constitucions»... És a dir, que la nació, la col·lectivitat, més enllà de la comunitat cultural o nacional, era bàsicament la construcció del pacte social i polític expressat en el seu règim jurídic i constitucional. Era una societat estamental, encara, potser, però la seva concepció de nació es concebia sobretot com un pacte polític. Del segle XIV al segle XVIII, els catalans tindran una concepció molt republicana de la nació. Amb les reserves que vulgueu, la concepció de Renan (1823-1892) de la nació els catalans ja la van forjar una mica al segle XIV i la van anar assentant durant tota l'edat moderna.

1 «El sentit que tenen pel català el treball i la continuïtat del treball és, doncs, per una banda, l'alliberació de tota servitud, àdhuc la servitud del treball mateix, i per l'altra la fugida de tota inútil droperia. La forma de treballar a Catalunya, la seva tradicional menestrelia s'enllaça doncs, ací també, amb aquesta essencial continuïtat de la seva vida, perquè la continuïtat és, per damunt de tot, el desig d'acabar, de no deixar, com en català diem, "les coses a mig fer". I en darrera instància la noblesa que ha adquirit el treball a Catalunya no és sinó la noblesa superior d'aquesta mateixa continuïtat».

Els catalans i els qui els observen concebran i explicitaran sovint que Catalunya és més una República que un regne.

La llengua, la cultura, la Història, les tradicions... passaran a ser un element d'identitat col·lectiva fort i rellevant quan, precisament, allò que sustentava la identitat col·lectiva quedi absolutament anorreat. La desaparició del principal element d'identitat dels catalans, la nació política, és el que obligarà a sustentar aquesta només en la nació cultural, la llengua especialment, perquè és l'única cosa que els han «deixat» que els pugui identificar i cohesionar col·lectivament.

És per això que proposo que cal «republicanitzar» la catalanitat. Els elements troncats de l'ideari republicà, més enllà dels elements més ideològics, són elements que han estat, en certa mesura, constitutius de la identitat catalana. El republicanisme al nostre país, com passarà molt més tard en contextos com l'irlandès o el francès, és potencialment, perquè en té precedents, una identitat politicocultural. El republicanisme ha de ser, ha de tenir, un discurs, una agenda neutra, transversal i no enquadrible ideològicament. Si la cultura política del país és capaç de transitar cap a un relat cultural i polític republicà, no emmarcable ni orgànicament ni ideològicament, és possible que aconseguim una eina que no sols ens connecta amb el nostre passat sinó també amb un marc mental col·lectiu que ens desconnectarà definitivament i més transversalment, més enllà de la desconexió material i tangible, que no sabem quan ni com es produirà.

Els municipis, espais de legitimitat constituent

El barri, el poble, la ciutat... són els espais o els subjectes d'identificació grupal que els individus acostumem a bastir un cop traspassem la individualitat i els cercles afectius. Perquè són espais pròxims i tangibles, fer-hi descansar part de la nostra identitat o identitats esdevé natural, inconscient i sovint necessari en la majoria dels casos. Són, doncs, espais legitimats, en la mesura que són els nostres demos primaris, i la legitimitat política dels espais de representació local acostuma a ser la que gaudeix de més salut.

De tota l'arquitectura política i institucional sorgida del règim del 78, els ens locals són potser l'única institució que no pateix cap tipus de qüestionament de la seva legitimitat social i política. En els estudis periòdics

del CEO, els ajuntaments sempre estan entre les tres institucions més ben valorades pels catalans. Podríem atribuir-ho exclusivament al que abans comentàvem, però segurament, i en el cas català, seria incomplet.

Qualsevol institució pública o arquitectura institucional cerca i necessita basar la seva legitimitat política i social en la seva funcionalitat i la seva instrumentalitat en la gestió del bé comú, com a eina útil de present i en el seu sentit de futur. Però sovint també necessita tenir un relat de connexió amb el passat per completar la seva legitimitat. El municipalisme a casa nostra apel·la, amb sentit i raons, a la seva funció política en la gestió del bé comunitari, ja sigui pel principi de subsidiarietat, l'arrelament... Però massa sovint, per inèrcia o desconeixement, oblida de posar en valor, com a font de legitimitat, el paper no només constitutiu sinó també constituent que els municipis i el municipalisme han tingut històricament en l'articulació política del país. El municipi ha estat un ens bàsic al llarg de la història en la configuració de l'imaginari polític del país. Perquè des dels seus orígens, hi insisteixo, ha estat constituent, no sols constitutiu.

Al segle XV, el jurista Tomàs Mieres, comentant els acords de les Corts de Montsó de 1363, ja ens diu: «Cada ciutat és un petit Estat» i que «Catalunya és una unió de deu ciutats»²², les reconegudes en aquell moment (Barcelona, Urgell, Tortosa, Elna, Lleida, Manresa, Balaguer, Girona, Vic i Tarragona). I que el seu nexa fonamental, a part de la llengua, és regir-se pel mateix dret i coincidir en les mateixes prerrogatives privilegiorum ac iurum. Així mateix, explica que la manera que tenen d'estar unides és similar a la dels membres que componen un sol cos, i d'això en conclou que «civitas naturam capitis assumit», és a dir, que les ciutats unides esdevenen d'igual naturalesa. Amb la qual cosa, malgrat el reconeixement explícit que sempre tindrà Barcelona, la seva capitalitat només actua de nexa entre parts iguals. Salvant les distàncies, el municipi adquireix dimensió de subjecte dipositari de sobirania per ell mateix en la configuració de l'Estat, a l'estil una mica de les tretze colònies americanes i la constitució dels EUA.

Al segle XVII, un altre jurista, Joan Pau Xammar, insistirà que Barcelona

2 Maspons i Anglesell, F.(1932). L'Esperit del dret públic català. Barcelona: Editorial Barcino

és «civitatem esse caput Cathaloniae» i «patria comunis inter cathalanos», és a dir, el nexa, la capital, però sense que això li atorgui cap superioritat jurídica respecte a les altres ciutats del país («non tamen habet ius superioritatis quoad alias civitatis et loca Cathaloniae»).

Els juristes i constitucionalistes catalans de la baixa edat mitjana i de l'edat moderna entendran, doncs, que la unitat de l'Estat català és una unitat perquè es basa en una organització d'unitats. D'unitats sobiranes, els municipis, que conflueixen sobiranament, i entre iguals, inclosa Barcelona, en una unitat superior, regulades pel mateix ordenament polític jurídic en pla d'igualtat.

Aquestes mateixes atribucions constitutives i constituents, de subjectes dipositaris de sobirania, de sobirania territorial, que tenen les ciutats, els municipis, amb formats i en una dimensió diferents, també seran expressades, per exemple, en el projecte de Constitució de l'Estat català que aprovarà el Congrés Regional Federalista el 1883. En l'article 59, ens diu: «Los Senadors seran elegits per los Ajuntaments, los quals ne nombrarán dos per cada una de las ditas comarcas de que parlan los citats articles 104 y 105». Hi hauria una cambra baixa de representació territorial on els municipis serien l'ens depositari de la seva sobirania.

Històricament, doncs, en la cultura política i jurídica de Catalunya, el municipi ha estat constitucionalment constituït però també constituent. I això cal posar-ho en valor. Cal que el municipalisme català, en l'actual procés polític que viu el país, incorpori en el seu relat d'actor polític aquesta dimensió i s'apoderi activament en el seu discurs i rol polític d'aquesta legitimitat històrica constituent. Una manera d'operativitzar aquesta voluntat política podria ser una conferència municipalista que ho debatés i d'on en sortís el «llibre blanc» del municipalisme per a un nou Estat.

Sentiment de classe / Obrers i catalanitat

Lluís Cabrera Sánchez
Músic i escriptor

Les persones s'adhereixen a la terra quan albiren un projecte de futur. Un plantejament de la vida que els permet acollir els elements que el conformen i observar que, a més, està ben fonamentat. Potser és molt senzill i alhora complex interioritzar que aquests elements són ancoratges que t'hauria de facilitar el país on vius, la ciutat on estàs empadronat i el barri en què hi ha el col·legi electoral on votes quan ets cridat a exercir els teus drets polítics.

Els ancoratges o pilars, segons la meva experiència, els formen l'escola, la feina i l'habitatge. I cap dels tres, per a la gent de determinats barris de Catalunya, no ofereixen ni esperança ni il·lusió. Ben al contrari, són motiu de preocupació, fracàs i frustració. I aquests barris als quals em refereixo, uns quaranta, estan formats per la classe obrera catalana, encara que per ser moderns s'hagi substituït el terme pel de «treballadors» o «empleats».

Les conseqüències de l'última crisi cíclica del capital han assotat les classes mitjanes perquè no els han permès continuar assaborint determinat nivell de consum. Però la maleïda crisi on ha picat amb més mala bava ha estat a l'interior del conjunt de la classe obrera. I els que pertanyen a aquesta classe social viuen als barris a què he fet referència abans. I es dona la circumstància que aquestes zones se situen als extraradis o perifèries d'algunes ciutats del nostre país. Si bé és cert que Catalunya s'articula partint de territoris metropolitans interconnectats, també és cert que en uns el teixit social és més sòlid que en d'altres.

I aquests altres, els del teixit més feble, és a dir on l'argamassa social ha deixat de produir cohesió, coincideix que es visualitzen al mapa en uns barris molt concrets de les quatre províncies catalanes i a les àrees metropolitanes de Tarragona i Barcelona. I en aquests punts conflueixen, a més, alguns aspectes comuns: nivells alts d'atur, pobresa i vulnerabilitat, desnonaments d'habitatges i un percentatge elevat de fracàs escolar entre la població juvenil. Però també s'observen altres trets: molta

gent que viu en aquests barris són fills o néts de la immigració espanyola dels anys 1950-1970, no s'expressen normalment en català, tenen un interès per la cultura tènue i estudis escassos o primaris. Afegim-hi un altre impediment: són persones tenallades per la por a causa d'una convivència compartida amb l'«altra» gran emigració, la de finals del segle XX. Les famílies que van poder agafar el tren social a temps van marxar de les àrees a què he fet referència, es van vendre els pisos als quals es van incorporar per primera vegada i es van instal·lar en altres zones menys segmentades. Gent que va deixar llocs estigmatitzats i van escalar fins a la part baixa de les classes mitjanes. Aquests desplaçaments (mobilitat social) van permetre que habitatges i locals comercials d'aquests quaranta barris que freguen l'esclat social fossin adquirits per una emigració amb perfils d'identitat que tenen poc o res a veure amb l'anterior gran onada migratòria espanyola.

Podríem analitzar altres factors d'abans de la crisi que explicarien els motius de la pèrdua del sentiment de classe, un neguit i una deixadesa que fulmina aquell «orgull» que els obrers veïns d'aquests barris tenien abans de la consecució de les llibertats, un cop el dictador mor al llit. Factors com la lluita social, sindical i veïnal van ser esperons per a la creació de vincles i complicitats. Més tard, tant els sindicats majoritaris com les associacions de veïns i altres instàncies intermèdies han anat perdent vernís i atractiu. La burocratització, la llarga permanència als càrrecs per part dels líders, els organigrames piramidals i cert cansament general han capat uns moviments que en temps de la lluita antifranquista sí que van tenir prestigi, cosa que permetia injectar cert sentiment de classe i alguna connexió amb la catalanitat.

En aquest procés de desmantellament no podem oblidar que moltes persones significatives dels moviments esmentats van fer el salt a la professionalització política o sindical. Plataformes que els van catapultar a formar part de partits, sindicats, institucions públiques o altres organismes de caràcter governamental. Tampoc seria just no esmentar el relaxament d'un altre percentatge de gent, molt actiu durant la lluita clandestina antifranquista i que, tant a les fàbriques com als barris, va ser referent per a molts obrers i per a molts veïns. Amb l'arribada de la democràcia van voler treure's pressió, lògic d'altra banda, dipositant els seus anhels polítics i socials als contenidors de les institucions oficials. Fins i tot, en alguns casos, a causa del seu desencís personal, es van

convertir en abstencionistes militants. Aquí s'hauria d'incloure l'explosió interna del PSUC, la deriva del PSOE i la influència i astúcia de Jordi Pujol (o dels pujolistes), que, administrant les suposades diferències culturals respecte a la immigració espanyola, aconsegueixen diluir el relat de les diferències de classe.

Escola

Als barris metropolitans als quals apel·lo, les estadístiques assenyalen que el fracàs escolar fa estralls. Joves amb un nivell d'estudis deficient i uns interessos culturals presidits per supèrflues banalitats. Sense preparació no hi ha feina, i sense feina no hi ha afecció a la terra. Amples bosses d'atur juvenil barrejades amb problemes de pobresa i desarrelament. Famílies que per mantenir l'alimentació precària dels seus fills s'acosten a les escoles de primària com a estaments de suplència.

Feina

La feina escasseja, el model productiu basat en els oficis lligats a la construcció i el turisme va incloure a la desesperació unes franges obreres poc qualificades. Les víctimes, en la major part de casos, les trobem als barris de les perifèries metropolitanes. Assistència social, atur, PIRMI, pedaços esporàdics, certs tripijocs, molt de temps divagant, segudes llargues als bancs dels parcs, toxicitat social, avorriment i grans dosis de pantalles televisives. Les xarxes d'ajuda muntades per les pròpies famílies mitiguen l'explosió social.

Habitatge

Els desnonaments d'habitatges per impagament d'hipoteques han estat i estan en voga cada dia. Entre tots paguem el rescat bancari, la corrupció i la rapinya malalta dels obsessos per l'acumulació dinerària. S'ha escrit, opinat i discutit molt sobre les lleis que permeten fer fora una família del seu pis perquè no pot fer front a la devolució de la quota d'hipoteca i interessos al banc prestador. No obstant això, no s'ha comentat prou la manca d'una política activa per crear un parc d'habitatges de lloguer de promoció pública. No es va fer aquesta previsió, amb la qual cosa es va assentar una mentalitat «transversal», també entre la

classe obrera, que la millor via d'estalvi era la compra d'un habitatge. En aquest sentit la responsabilitat és compartida. No s'ha fomentat entre la gent amb menys poder adquisitiu que viure en un pis de lloguer a preu públic no és cap deshonra. Tots propietaris i tots consumidors, una altra diana del capital financer i especulatiu.

Escola, feina, habitatge, tres pilars que fan aigües entre massa franges socials, també entre les classes mitjanes. El que passa és que entre les famílies d'extracció obrera els cops se suporten en inferioritat de condicions. Als desajustos que es produeixen a l'interior dels tres pilars-ancoratge, de retruc, cal posar l'accent en un quart: SANITAT.

La sanitat pública, de bona qualitat dit sigui de passada, està desbordada, i les llistes d'espera creen sensació d'inseguretat entre els pacients usuaris. Una simple observació a les àrees d'urgències de tots els hospitals públics de Catalunya i a les persones ingressades en planta certifica que la majoria d'afectats pertanyen o han pertangut a la classe obrera. La seva posició actual pot ser la de pensionista, persona a l'atur que cobra algun subsidi o bé treballador en precari. Es necessitaria una acta notarial perquè en donés fe, una feina que ja ha dut a terme aquest escriptor.

La sanitat pública catalana és a la vora del col·lapse, en part per les polítiques d'austeritat i retallada pressupostària, però també per les esquerdes a la salut provocades per la negror o la no-visualització d'un projecte de futur a la teva vida. Escola, feina, habitatge en posició de debilitat i d'una vulnerabilitat innegable aboquen abundants grapats de població a trobar-se malament físicament i psíquicament. Una pressió afegida per a tot l'estament professional sanitari. Seria injust deixar d'assenyalar que aquesta pressió també rep els seus embats per un assoliment social clar i evident: vivim més anys, per tant el període d'atenció a la gent gran s'ha allargat. Una realitat que s'ha d'afrontar socialment i econòmicament, circumstància que ha empès a crear un munt de llocs de treball.

I a la feina volia arribar. Si una societat com la catalana l'hem de definir per un comportament específic, la meva elecció seria la feina. La riquesa que genera una societat en què la inclinació a treballar és el seu motor principal és la millor fórmula que aquesta societat sàpiga seduir els seus habitants. I quan escric «habitants» em refereixo a ciutadans actius en el

món laboral, el món que et catapulta a adherir-te a causes de signe patriòtic, nacional o comunitari. La catalanitat s'injecta mitjançant el treball i les condicions inherents a aquest. Entre aquestes condicions destaca la dignitat.

Municipis com a arma carregada de futur

Al teu carrer, al teu barri, al teu poble, a la teva ciutat és on et socialitzes i interaccions o no amb els «altres». No voldria caure en la temptació i la gosadia amb què algunes AMPA (sense hac) s'atreveixen a carregar i desautoritzar les direccions i el professorat de les escoles carregant-los la responsabilitat única i total de l'educació dels seus fills. Per això no vull augmentar el pes de la immensitat de tasques que assumeixen els ajuntaments, algunes que no són ni de la seva competència. Passa que l'organisme municipal és la institució més propera a la ciutadania, una condició amb moltíssim valor simbòlic a l'hora de tractar com es gestionen els assumptes comunitaris. L'ajuntament representa la proximitat política, el vis à vis, la possibilitat d'estar alerta, d'avançar-se, de proposar, de transferir, de compartir i d'ajudar que hi hagi projectes que aferrin els teus passos a la terra. Els alcaldes o alcaldesses, amb els seus equips tècnics i polítics, han d'intervenir en les problemàtiques que es detectin i a què he fet referència en els apartats dedicats a escola, feina, habitatge, sanitat.

I una mesura municipal de socialització, a manera de contracte i contacte entre sectors poblacionals de diferents procedències de classe, seria tenir els recursos econòmics i humans per lligar l'atenció social (renda mínima garantida, PIRMI o atur) a l'obligació d'assistir a cursos, fer tasques comunitàries, feines compartides... per produir la trobada, l'osmosi i la permeabilitat social. El que no és acceptable és la cristallització de compartiments estancs. La immobilitat, l'estic amb els meus compartint sofà, la pràctica del campí qui pugui, forma capes de reacció endèmica i endogàmica. Qualsevol cobrament o ajuda social en qualsevol de les seves modalitats de caràcter públic s'hauria de lligar al que es coneix com l'aprenentatge al llarg de tota la vida. Aquesta empenta et connecta, et posa dret, t'obliga a moure't, a conèixer més gent fora del teu cercle i col·loca la feina o les ganes de tenir-ne al centre d'una vida activa.

El paternalisme assistencial genera formes refinades de picaresca, enroca l'esperit i et fa dependent dels teus vincles familiars o dels teus vincles amb les copes, el bar dels teus. El municipi, els seus tècnics, els seus funcionaris, els seus col·laboradors i sobretot els seus responsables polítics han de posar-se a treballar en aquesta obra, una obra que no depèn del totxo sinó d'un canvi en els hàbits dels que se senten desarrelats, aquests rucs de càrrega que ajupen el cap en saber-se segmentats, l'estigmatització que ve de lluny, tan lluny o tan a prop de quan en la teva actitud desapareix l'«orgull» de classe, un sentiment enganxat a la feina. I mentre no hi hagi aquest enganxament, la política de proximitat, la llera per on es teixeix la vida política municipal, ha de trobar els mecanismes que t'obliguin a participar, a no parar, a no estar quiet. Reciclar-se i cultivar-se al costat d'altres mitjançant diversitat de propostes, projectes i cursos de tota mena i condició.

No pot ser que les penes i les desgràcies les expliquis a la butaca o les mitiguis amb alcohol. Sent-te actiu i actua. Aprèn, motiva't, entra en contacte amb altra gent, mou-te. Si estàs en condicions de percebre un ajut dinerari públic, per reduït que sigui, has d'estar disposat a socialitzar-te, a mantenir contacte amb experts d'oficis diferents, amb monitors, amb determinats recintes que disposen d'horaris i compàs. L'ajuntament ha de ser una màquina ben greixada per a l'activitat dels que estan aturats. Un trajecte que ha de servir per recuperar l'esforç, una part del qual va lligat al sentiment de pertinença i a la recuperació de la catalanitat perduda. Cal aixecar l'ànim i l'ànima dels que han tirat la tovallola. Ni rucs de càrrega ni una càrrega per a la comunitat. Em sento viu perquè ocupo unes hores en una feina que es diu aprendre, indagar o buscar.

Hi ha res més afalagador que sentir-te útil i que aquesta sensació te la faculti una eina anomenada ajuntament?

La reconexió

Odei A. -Ftxearte
Periodista i escriptora

L'àrea metropolitana és el forat negre de l'independentisme. Aquest és ja un diagnòstic compartit per totes les forces sobiranistes, una realitat que va quedar retratada fins al detall en el mapa electoral del 27-S. El catalanisme no ha estat capaç de penetrar-hi amb solidesa en els últims trenta anys, i de l'aparent estancament de la majoria del «sí» s'infereix ara que si les forces defensores de l'estat propi no fan un propòsit d'esmena la construcció de la república catalana esdevindrà inviable o de complicada gestió interna. La proclamació de la independència podria implicar, en el pitjor dels casos, la desconexió política definitiva amb una part del propi país que, paradoxalment, ha contribuït decisivament a la configuració de la Catalunya contemporània. Hauríem de determinar, però, què mou aquest propòsit de canvi. Si hi ha tan sols una voluntat instrumental i tàctica (la necessitat de superar a curt termini el 50% dels vots per facilitar el reconeixement internacional d'una hipotètica república catalana) o bé un propòsit real per acabar de cosir lentament el país com a pas simultani a la construcció d'un estat independent que atengui les demandes d'una ciutadania diversa i en canvi permanent. Perquè no hi ha solucions exprés que reverteixin les dinàmiques polítiques i electorals, les desigualtats socials, les percepcions i els imaginaris paral·lels que s'han sedimentat durant dècades, i els intents revestits de mentalitat paternalista o evangelitzadora, tot i que en alguns casos han estat inconscients i benintencionats, s'han estavellat contra la complexitat d'una realitat en transformació permanent.

Des d'alguns sectors se sosté que els beneficis socials i econòmics del pacte polític per assolir la independència haurien de ser suficients perquè la societat, incloent-hi les majories que es resisteixen a fer-ho en els municipis metropolitans, es decanti a favor del projecte de la república catalana, més encara quan l'Estat espanyol demostra reiteradament els déficits democràtics heretats d'una transició blanquejadora de pràctiques franquistes o la transversalitat de la corrupció del vell bipartidisme. D'aquí es dedueix que la difusió massiva d'aquests beneficis, encara que

siguin qüestionats reiteradament pels partits constitucionalistes espanyols, hauria de ser suficient per obrir els ulls a tots aquells que encara no han fet el pas. Per això s'assenyala com a obstacle cabdal per a aquest propòsit la perpetuació d'un univers comunicatiu espanyol, objecte de consum d'aquest electorat, que silencia i menysté l'independentisme. La hipòtesi, tanmateix, no afronta les desconfiances que amplis sectors de la població mantenen respecte a alguns partits independentistes pel que fa a la gestió dels recursos públics, injustes o no, després de l'afloreament de casos de corrupció a Catalunya; la tendència a equiparar les capacitats i les pràctiques dels partits catalans amb les dels espanyols, percebudes com a mediocres i antidemocràtiques per algunes forces catalanes, o l'escassa proximitat i empatia que poden sentir respecte als discursos i als perfils dels líders polítics independentistes.

Uns dirigents i uns partits que, amb algunes excepcions, no acostumen a disposar de quadres ni regidors de pes a les ciutats i als barris de l'àrea metropolitana, ni estan ben connectats amb l'entramat d'entitats civils que treballa diàriament al carrer. També es deixa de banda, i gairebé per impossible vista la complexitat de la tasca, l'actualització de la catalanitat d'avui. Qui es considera català i per què? La identitat catalana actual, la que conviu als barris de les grans ciutats i alhora als nuclis interiors més despoblats, desborda totes les teories. És complexa, basada en alguns casos en identitats trenades, i fonamentada en l'elecció per sobre dels vells estàndards. Potser ja no és català, només, qui viu i treballa a Catalunya, sinó aquell que ho vol ser, fins i tot compartint expressions culturals i lingüístiques d'altres països del món, i que alhora se sent particip i acceptat, no arraconat per la diferència. La concepció comunitària de la catalanitat, la que es transmet en la praxi política, social i comunicativa, podria ser un mirall més precís, obert i atractiu per als ciutadans que han nascut i que s'estableixen a Catalunya i hi fan créixer els seus fills, sovint, en aquest cas, amb escasses referències i contactes quotidians amb la vella catalanitat. Un mirall més fidel de la ciutadania de Catalunya que, alhora, impedeixi que la barreja social i cultural sigui percebuda com una amenaça per a la preservació de la identitat tradicional catalana, amb una llengua i una cultura històricament minoritzades i políticament reprimides juntament amb la supressió reiterada de les seves institucions, sinó com una oportunitat de futur per a la cohesió i l'emancipació nacionals.

L'herència cultural, política i de veïnatge de la immigració de la segona meitat del segle XX, amb el pòsit dels catalans que van viure la transformació dels seus pobles en nuclis suburbials en pocs anys, conviu avui a la perifèria barcelonina amb les generacions que n'han heretat la història, els valors i el llegat lingüístic (alguns han crescut amb la immersió lingüística a l'escola, però amb un ús hegemònic del castellà al pati i al carrer) i amb els intents de fer camí de ciutadans vinguts d'arreu del món que, més aviat que tard, tindran també un pes rellevant en l'electorat i veus pròpies que faran visibles les seves necessitats socials i polítiques. Perquè algun dia acabaran obrint-se camí en l'establishment polític i comunicatiu, malgrat les dificultats. Mentre això no passa, es transmet una concepció tancada de la catalanitat que, per omissió, exclou els sectors de la població que no passen per l'embut, ara que el lerroxisme, el populisme i la xenofòbia superen els límits de velocitat per les amples avingudes del cinturó metropolità.

«Sempre penses que, per molts braços oberts que t'ofereixin, mai no arribaràs a ésser ben igual que ells. I és una mica veritat», escrivia Francesc Candel. Amb l'ascensor social encallat a l'entresòl i la perifèria com a gran centrifugadora de les desigualtats socials, el discurs de la fractura que abanderaren algunes forces polítiques troba un terreny adobat per arrelar: cava una fossa entre les diferències i les problematitza, complicant encara més l'intent dels partits i de la societat civil independentista perquè s'imposi una contrarèplica integradora. L'independentisme sembla haver connectat amb les classes mitjanes, fins i tot les més empobrides i castigades per la crisi, però no amb les més baixes. L'enquesta òmnibus del Centre d'Estudis d'Opinió de l'agost certifica aquesta tendència en els encreuaments per record de vot el 27-S. El PSC, C's i CSQEP, per aquest ordre, són els partits que més electors van tenir entre les persones amb ingressos familiars nets inferiors a 1.000 euros mensuals. Potser l'única manera d'arribar-hi és situar-se, sense apriorismes de classe, en peu d'igualtat davant de l'electorat que es busca, sobre el terreny: escoltar i trepitjar els barris, col·laborar amb les xarxes ciutadanes que treballen per suplir els dèficits socials de l'administració, fer-se present i generar empaties locals per després donar credibilitat al discurs de la meritocràcia i les oportunitats que ja entonen els actors de l'independentisme. A l'hora de sustentar aquest discurs nacional més enllà de les proclames, tanmateix, no hi ajuda la falta de definició

existent sobre els pilars de la república catalana, cedida a un hipotètic procés constituent participatiu que no s'ha desenvolupat amb la força anunciada.

No existeix una identitat metropolitana. No hi ha ciutadans que es defineixin específicament com a «metropolitans». Malgrat tot, els catalans del cinturó barceloní sí que poden compartir alguns elements d'identificació basats en l'especificitat del barri i de la respectiva ciutat, en la comunitat de veïns, en la memòria i la lluita per la dignitat compartides, en els espais públics conquerits, en l'autoafirmació contra l'estigmatització externa, i en el convenciment sobre l'oblit que els regalen les institucions supramunicipals i els partits polítics, més enllà de les puntuals campanyes electorals, i tot això de bracet de la invisibilitat en els mitjans de comunicació. Aquí, més que sobre una identitat basada principalment en el fet de ser català o espanyol, el sentiment de pertinença se sustenta amb força sobre la comunitat local: la identificació amb el barri o la ciutat i els seus veïns, travada amb una cultura de resistència i d'orgull en la llarga batalla contra la marginalitat. Un torcebraç que durant els darrers anys del franquisme i la transició va ser eminentment material (per guanyar espais i serveis públics) i que ara es manté en un doble intent per suplir els dèficits d'atenció dels més desafavorits i per a la solidificació de projectes en el terreny cultural i polític alternatiu, amb la generació d'espais propis de producció cultural i d'activisme social, amb dinàmiques i inèrcies que s'escapen del centralisme barceloní. La pàtria és el barri, un ambulatori, la plaça conquerida a l'especulació urbanística a cop d'ocupació, un banc d'aliments, una revista, la colla castellera o la batalla quotidiana contra els desnonaments.

En l'imaginari popular sobre la Catalunya contemporània, no hi figura la memòria sobre els moviments veïnals més enllà de l'anècdota, tot i que van ser absolutament decisius en la configuració urbanística d'aquestes ciutats i en la identificació singular dels habitants de la perifèria barcelonina. Segurament hi ha múltiples causes que ho expliquen. Des de la deixadesa institucional per afavorir investigacions serioses en aquest àmbit, fins a l'enquadrament dubtós del seu llegat polític en l'esquema actual de partits, sobretot a partir de la desaparició del PSUC i de les forces extraparlamentàries d'esquerres que hi van tenir un paper decisiu amb la participació dels seus militants de base, al costat de veïns menys

politzats i no enquadrats políticament. Aquests moviments urbans són encara un exemple de lluita plenament actual pels drets socials i polítics, i constitueixen un precedent històric cabdal en la construcció del país, de la catalanitat i de la cohesió social (d'aquests mateixos moviments va sorgir precisament la reivindicació de l'escola en català) que no ha estat mai prou reconegut ni valorat fora del tòpic descontextualitzat.

La majoria desconeix, per exemple, que els veïns de Santa Coloma de Gramenet van aconseguir transformar el suburbi en una ciutat digna després d'una dècada de mobilitzacions veïnals gràcies a l'elaboració participativa d'un pla urbanístic alternatiu al Pla General Metropolità, el Pla Popular, heretat el 1979 pel primer ajuntament democràtic. Una empresa d'envergadura en què es van implicar catalans de soca-rel i, sobretot, catalans acabats d'arribar que s'hi jugaven el futur, no com a treballadors o mà d'obra barata, sinó com a ciutadans de ple dret. ¿I com es va construir, si no és així, una part de Catalunya? Malgrat tot, durant dècades el Pla Popular ha estat relegat a la memòria personal i familiar dels activistes que el van confegir, al record desdibuixat camí de l'oblit, quan hauria de ser un patrimoni immaterial a llegar a tot el país. L'àrea metropolitana està plena d'exemples com aquest, antics i actuals, que sobreviuen en les comunitats veïnals sense aconseguir traspasar les fronteres de la visibilitat.

La reconexió necessària amb l'àrea metropolitana per a l'anomenada desconexió haurà de començar, per tant, als barris: generant xarxes i empaties en el teixit humà i associatiu, per molt ingent que es presenti l'empresa, guanyant presència i influència a peu de carrer. Només un canvi des de la base farà sòlida i creïble la necessària recuperació, en el discurs i la praxi política nacionals, d'icones d'autoidentificació de la catalanitat actual, complexa i diversa, que converteixi en un orgull la pluralitat i que mantingui el valor de Catalunya com a terra d'acollida, recollint les inquietuds i la memòria dels veïns que s'escapen del patró clàssic i que han estat tants cops ignorats, oblidats i menystinguts.

Identitats plurals, identificacions compartides

Jose A. Rodríguez Frenández
Sindicalista i expert en ciberpolítica

Les múltiples formes d'identitat

En les societats del segle XXI la nostra identitat la definim per molts aspectes. Alguns ja són reconeguts històricament. La religió o les creences personals o la nostra forma de guanyar-nos la vida defineixen una part important de la nostra identitat. També construïm la nostra identitat depenent de la nostra generació, el nostre gènere i fins i tot el nostre mode de mobilitat favorit.

Però no cal dir que un dels elements que tenen moltes societats modernes, i en especial la catalana, és la identitat cultural o col·lectiva nacional.

La diferència entre la identitat cultural i la identificació nacional

La complexitat no és només en els tipus d'identitat (de gènere, cultural, generacional, de tipus de consum, nacional), sinó que quan parlem d'identitat cultural/nacional amb la paraula identitat ens referim a dos conceptes.

Segons el primer, la identitat cultural o nacional són aquelles creences, valors compartits, icones i imaginari que hem après de petits al voltant d'un relat cultural o nacional. El segon concepte apunta que la identitat cultural o nacional implica la nostra identificació amb un determinat relat nacional. Aquesta diferència ens costa veure-la als que tenim una concepció de l'Estat nació a la francesa (i Espanya ha intentat copiar França en el model d'Estat nació), perquè allà la identitat nacional i cultural i la identificació nacional són tot u.

Es veu molt clar en altres societats com els Estats Units o Austràlia (terres d'acollida, com Catalunya), on les identitats culturals es mantenen amb molta força però existeix una clara adscripció a una identificació nacional comuna. Així, es pot ser italo-americà (d'identitat italiana, però

d'identificació nord-americana), irlandès americà, etcètera.

Relats d'identificació nacional en competència en societats d'acollida

A les societats modernes, metropolitanes i obertes hi conviuen persones que tenen diverses identitats culturals. Les societats amb una identitat homogènia, basada en una llengua, un grup ètnic i una forma d'entendre la nació són una situació anòmla que es va forjar al segle XIX amb tots els moviments de construcció nacional, la creació d'una ideologia d'Estat i l'aparició d'un nacionalisme explícit que va uniformar i va intentar eliminar la pluralitat d'identitats que hi havia dins de gairebé tots els estats moderns.

Hi ha societats més homogènies que d'altres, on hi ha una majoria social amb una identitat cultural pròpia del país que ha aconseguit l'hegemonia durant els segles XIX i XX, i on les altres identitats culturals que s'incorporen formen un paper més secundari: aquestes queden minoritzades o absorbides.

En tot cas, la societat catalana és una societat oberta, amb identitats complexes i múltiples, on cap identitat cultural pot exercir un paper hegemònic i per tant relegar la resta a un paper més secundari. Fins i tot en el moment que s'ha utilitzat la força per imposar la identitat cultural de l'Estat, la societat catalana ha resistit, i les identitats culturals catalana i araneses han pogut subsistir, a diferència d'altres llocs de l'Estat, on la identitat cultural espanyola o bé ha absorbit les identitats pròpies i ha convertit la identitat cultural de l'Estat en el corpus central d'aquella zona o bé les ha minoritzat.

A Catalunya tenim identitats nacionals i culturals que estan competència entre elles. El relat nacional de l'Estat a Catalunya no és ni de bon tros majoritari, i no pot minoritzar la resta de relats nacionals sense l'ús de la força. Per la seva banda, el relat nacional català no és encara tan hegemònic per no ser qüestionat des de dins mateix de la societat catalana.

Identitats plurals i cohesió social a Catalunya

La identitat cultural catalana ha sobreviscut com una identitat de resistència, amb tots els problemes i virtuts que això comporta. Una d'aquestes virtuts és la de respectar les identitats culturals alienes: aquells que tenen una identitat cultural catalana no volen fer als altres el que han sentit que fan amb la seva cultura i amb la seva llengua. Tot això ha provocat que els relats nacionals que s'han construït des de Catalunya majoritàriament hagin sigut integradors i respectuosos amb les identitats alienes, i també és per aquesta raó que un dels objectius dels catalans ha sigut mantenir la cohesió social, i que els catalans no ens fracturem per qüestions d'identitat o llengua.

El catalanisme com a mecanisme simbòlic ha servit per cohesionar la societat catalana durant els anys setanta, vuitanta i noranta, i amb molt d'èxit. Ha ofert una manera de «ser català» que no reclamava gaire: si es respectava i apreciava la llengua i la identitat cultural catalanes, ja bastava per ser inclòs en el poble català. No ha demanat ni tan sols que es parli el català. El catalanisme ha ofert una «carta cívica per formar part del poble català» a tot aquell que ha volgut i s'ha interessat per la cultura i la llengua catalanes.

Enfront, el relat nacional de l'Estat és més exigent. Aquest relat parteix d'una visió de l'Estat nació i de la identitat nacional com un tot indiferenciat. Espanya fins fa molt poc no ha sigut terra d'acollida, a diferència de Catalunya, i fins i tot avui no ho és en la dimensió que ho és Catalunya, on més de la meitat dels seus ciutadans són nascuts fora o són fills de pares nascuts de fora de Catalunya. El relat d'identificació nacional espanyol és més homogeneïtzant, més d'un estil «francès» que d'un estil anglosaxó. El relat nacional de l'Estat exigeix a qui no té una identitat cultural espanyola forta que abandoni una part important de la seva identitat i la seva llengua o que les consideri secundàries.

Quina societat volem des del punt de vista identitari? El debat amagat del procés sobiranista

És indubtable que a Catalunya, i en especial a l'àrea metropolitana, hi ha com a mínim dos relats d'identificació nacional (el català i l'espanyol) en convivència, i al mateix temps en competència. I aquesta és una de les complexitats que trobem a la societat catalana.

El debat que es viu al voltant del procés d'independència català amaga molts més debats, però el debat identitari n'és un.

Darrere d'aquest debat estem parlant de quin tipus de societat preferim des del punt de vista identitari: si volem ser part d'una societat més homogènia integrada en el relat identitari espanyol, de tall continental europeu francès, o si volem ser una societat d'identitats plurals però amb una identificació compartida, d'estil anglosaxó.

Deixant de banda quina és la millor manera d'aconseguir una societat d'un tipus o un altre des d'un punt de vista identitari, sabem que la societat catalana tendeix a cercar les solucions que més respectin la complexitat. I és que d'això estem parlant.

La complexitat identitària i el problema de la identificació dels catalans

Per molts catalans, no és fàcil definir quina és la seva identitat cultural (els valors, l'imaginari, les icones i les creences compartides apreses de petit). Quina és la identitat cultural d'un nét d'immigrants murcians que viu a un poble d'Osona i que els seus pares li han parlat sempre en castellà però viu en un entorn totalment catalanocèntric? Quina és la identitat cultural d'un fill d'immigrants andalusos que l'han aculturat en certa manera com a català i a qui li han fet viure part de la cultura catalana de ben petit? Quina és la identitat cultural d'un català amb avis i besavis catalans però que viu a un barri metropolità, envoltat de ben petit per persones d'altres identitats culturals? Quina és la identitat cultural dels fills d'una parella catalano-mexicana que viuen a un barri de classe mitjana? Quina és la identitat cultural dels nens que viuen a Ciutat Meridiana, on hi ha un gresol d'identitats al carrer i on els pares lluiten per deixar enrere la «identitat de l'immigrant»?

Per molts catalans –jo mateix–, definir quina és la nostra identitat cultural és un repte complicat: sóc culturalment andalús?, espanyol?, català? Cap d'aquestes definicions em sembla encertada ni completa, ni tampoc puc dir que sóc una mena de barreja quimèrica d'aquestes identitats culturals (amb el cap català, el cos espanyol i els braços i cames d'andalús). Crec fins i tot que seria un error, una manca de respecte i un atac, que la societat catalana ens obligués a fer-nos aquesta pregunta.

El relat d'identificació que permet cosir la societat és aquell que apel·la als individus: no et demanem què ets ni que deixis de ser-ho; es pot ser part del nostre poble només volent-ho i enriquir-nos amb les teves singularitats. Qualsevol altre relat que obligui ja no a renunciar a res a ningú, sinó a mirar què és cadascú, està condemnat.

Possiblement per aquesta raó el relat d'identificació nacional espanyola mai ha sabut quallar de forma majoritària a la societat catalana: obliga a fer renúncies, obliga a negar la pròpia identitat personal, és un relat que no respecta la complexitat identitària de la majoria de catalans.

Trobar un lloc en aquesta història

Una de les claus perquè algú pugui construir una identificació amb un relat col·lectiu és trobar el propi lloc a la història. Parlem d'un «relat», i un relat no deixa de ser una història, plena de símbols, on volem que els protagonistes siguin les persones a qui dirigim aquesta història. Un relat nacional té uns actors, aquells que es poden identificar amb aquest «poble». Per participar en un relat d'identificació cal que aquest ens faci protagonistes, tant perquè connecta amb elements simbòlics que d'una manera o altra ens hem fet nostres, com perquè parla d'un projecte de futur que ens dóna esperança i oportunitats a tots.

Per sentir que es té un lloc en el relat d'identificació català s'han d'aconseguir dos fets. El primer és que els elements culturals catalans, encara que no formin part de la pròpia identitat cultural, han de formar part d'ells. Un exemple clar és la llengua. No es pot formar part del que no es coneix i no es pot sentir cap identificació amb el que no s'estima o aprecia. Sense conèixer la llengua catalana no es pot sentir cap vincle amb el relat nacional català: encara que el català ni tan sols sigui la llengua d'ús habitual d'aquesta persona, si l'incorpora d'alguna manera pot generar un vincle emocional.

Si el català es percep com una llengua amb valor –com una llengua amb prestigi econòmic, com una porta d'entrada a un món cultural nou i que permet adquirir estudis, com un valor social per participar d'entorns catalanoparlants–, d'aquesta manera es facilita molt l'adscripció a un relat d'identificació català. Si en canvi la llengua es percep com una imposició o no se sap valorar el català com a llengua de prestigi o com

a porta social, és molt difícil que es trobi un lloc en el relat d'identificació català.

La immersió lingüística ha fet una gran feina perquè molts ciutadans no catalanoparlants adquireixin uns coneixements bàsics de català, i per fer que el català sigui percebut per una part d'aquests com a llengua de prestigi i cultura. Però no és suficient. Si la llengua no és prestigiada socialment, si no és parlada en més entorns socials, si no ocupa espais d'oci i de valor, per molt que sigui «coneguda» no ocuparà l'espai simbòlic de llengua de valor per a molts catalans.

La segona condició per poder trobar lloc en el relat d'identificació català és sentir que hi ha un ascensor social. Qui s'ha sentit exclòs de les possibilitats de desenvolupar un projecte personal, qui no ha pogut gaudir d'oportunitats d'educació o sent que a Catalunya no hi té capacitat per trobar feina, o per crear un negoci, per poder viure una vida plena, no pot sentir cap identificació amb el relat nacional català. Una societat que m'exclou no té cap lloc per a mi. Per aquesta raó el relat d'identificació català no pot anar separat de les seves oportunitats d'avenç social i de noves oportunitats.

Del catalanisme cap a un nou «we the people»?

Aquests dos elements són necessaris, però no suficients perquè la gran majoria de catalans se sentin còmodes en un relat d'identificació català. El relat d'identificació català encara no és tan sòlid com un «we the people».

Catalunya es troba en transició entre el catalanisme, que ja no és útil per cohesionar la societat, i uns relats d'identificació nacionals que estan en competència. No sabem si aquest relat d'identificació català pot arribar a ser el mínim comú denominador de la majoria de catalans i tenir la mateixa hegemonia que ha tingut el catalanisme.

Els catalans només podem gaudir d'una societat cohesionada si aconseguim, partint del respecte a les identitats plurals existents, construir una identificació compartida.

Entre Tarradellas, Sisa i el meu pare

Francesc-Marc Álvaro
Periodista i escriptor

Quan el president Josep Tarradellas va tornar a Catalunya, el 23 d'octubre del 1977, de camí cap al centre de Barcelona tot venint de l'aeroport del Prat, allò que més el va sorprendre van ser els blocs altíssims de Bellvitge. Tarradellas s'havia exiliat el 1939, com tants d'altres, i tenia al cap un Bellvitge rural i bucòlic, amb camps i sembrats, pagesos i una ermita. El Bellvitge superpoblat que ara coneixem, que el règim de Franco va impulsar a partir del 1964, era literalment inimaginable per a aquell veterà polític que havia passat gairebé quaranta anys fora del país. La paradoxa d'aquesta anècdota és que l'home que havia mantingut la flama de la Generalitat durant els anys més difícils estava ben informat i és sabut que rebia cartes de manera regular des de Catalunya, trameses per figures destacades i ben connectades de la societat, algunes de les quals també el visitaven a la seva casa de Saint-Martin-le-Beau. Com pot ser que ningú no li hagués parlat mai del barri de Bellvitge i del que estava passant a la rodalia de la capital catalana? Aquell líder que encarnava el futur de la nació en democràcia va descobrir sobtadament que el paisatge havia canviat molt.

A partir d'aquest episodi, seria fàcil i demagògic dir que el catalanisme històric de l'exili desconeixia el nou país que s'estava forjant sota la dictadura i el canvi demogràfic i generacional. Hi havia de tot, esclar. Tarradellas hauria pogut llegir –desconec si ho va fer– el llibre sempre esmentat de Paco Candel, *Els altres catalans*, justament publicat per primera vegada el mateix any 1964 en què les excavadores començaven a modificar la fesomia d'aquella zona de l'Hospitalet de Llobregat. Un altre catalanisme, el de l'interior, el de la resistència, sí que s'ocupava del fenomen immigratori. Per exemple, Jordi Pujol, atent a totes les transformacions, va voler estudiar i comprendre una realitat que per a molts era tan quotidiana com estranya, amb la voluntat explícita d'evitar la fractura civil. D'altra banda, el PSUC, Comissions Obreres i sectors progressistes de l'Església van treballar intensament, sobretot a partir dels anys seixanta, en aquells barris on arribaven els andalusos, mur-

cians, extremenys i gallecs que havien vist en la potent Catalunya industrial i del turisme emergent una oportunitat per construir una nova vida. Moltes iniciatives veïnals van néixer inspirades pel principal partit de l'oposició al franquisme, la qual cosa va anar generant una cultura alternativa que seria essencial durant la posterior transició.

Si recordo totes aquestes coses a partir del cas Tarradellas, no és per un pur afany arqueològic. Ho faig per subratllar la complexitat d'unes dinàmiques plenes d'excepcions, de buits i de contradiccions. La immigració que havia conegut el Tarradellas jove de l'etapa republicana tenia poc a veure amb la immigració de postguerra i encara menys amb les dels seixanta i setanta, entre altres coses perquè la nova va ser el component clau del que anomenem Catalunya metropolitana, i més específicament del gran cinturó barceloní, adjectivat com a roig durant dècades. Però la condició metropolitana anava –i va– més enllà. Per això paga la pena agafar el microscopi, no només el telescopi.

Permeteu-me que ara passi a la primera persona. Sóc nascut en una ciutat del segon cinturó metropolità –Vilanova i la Geltrú– a finals dels seixanta, fill d'una mare catalanoparlant i d'un pare castellanoparlant i fill d'immigrants murcians arribats als anys vint. La meua vila té els seus Bellvitges a escala, i participa d'una sèrie de ruptures i reformulacions que sotmeten la tradició local –des de fa mig segle– a constants interrogacions i autoexàmens, també a notables processos de discussió sobre què som i què volem. Penso que en les ciutats del segon cinturó metropolità és menys marcada –més subtil i el·líptica– que a les urbs del primer cinturó la dialèctica entre vell-nou, entre dins-fora, entre catalans-castellans i entre centre-perifèria com a mirall d'una identitat que adquireix força en la mesura que és –en si mateixa– la base d'una contracultura que (fins a l'any 1980, pel cap baix) es manté lluny de l'oficialitat i de l'oficialisme. Si acceptem que el catalanisme és –des del darrer terç del XIX– una contracultura que madura en l'oposició a l'Espanya oficial sempre corcada, tindrem que és un relat que manté l'atractiu de la dissidència, de la modernitat i de la contestació, bo i adaptant-se a cada nou context. El Barça, la Nova Cançó o l'actualització underground de les festes populars que té lloc als anys setanta constitueixen expressions d'això que intento apuntar. El catalanisme dota la catalanitat d'una inèrcia contestatària, des de sempre, malgrat que també hi ha

un catalanisme que emfatitza l'ordre, la virtut, la religiositat i el conservadorisme. Els vasos comunicants entre els dos catalanismes són diversos. Per exemple, i anant als orígens, el teatre de Pitarra apareix com un vendaval en una Barcelona que necessita fugir del to xaró del teatre en castellà que es feia en aquell moment; el sentit irreverent i subversiu del jove Pitarra esdevindrà, més tard, tota una altra cosa: el seu art s'institucionalitza, genera un mercat estable, dóna a la llengua una rellevància pública que no tenia però –a canvi– perd l'impuls de revolta i s'integra en l'establishment que havia atacat. Tota contracultura passa per aquestes mutacions; el que fa singular el catalanisme és que –llevat de períodes molt curts abans del 1980– no disposa mai d'unes palanques de cert poder que tinguin continuïtat. La Mancomunitat de Catalunya i, després, la Generalitat republicana són experiències tan limitades i accidentades que només tenen sentit com a excepció de la regla. Fins a l'adveniment dels nous ajuntaments democràtics el 1979 i la presidència de Pujol el 1980, el catalanisme no té altre terreny de joc que la societat civil. I què té a veure tot plegat amb la Catalunya metropolitana?

La construcció de l'imaginari metropolità –de manera conscient i també inconscient– es fa sobre l'experiència truncada (oblidada, silenciada, congelada) d'un catalanisme que governa poc i de manera intermitent. Ara que s'ha posat de moda tornar a parlar d'hegemonies en sentit gramscian, aquesta dada és més rellevant que no sembla i hauria de permetre –tal vegada– analitzar millor certes codificacions culturals que ens defineixen. Als anys cinquanta, després de la guerra civil, el catalanisme es mou a les catacumbes, i el que tenim és una catalanitat popular –obrer i menestral i petitburgesa– que opera com a dipòsit lingüístic i de memòria. Josep Termes va escriure pàgines esclaridores sobre aquest substrat de catalanitat que permet aguantar el cop –de manera inercial– enfront de la planificada voluntat de la dictadura de convertir la cultura catalana en un univers patois, en el marc d'una empresa d'Estat que Josep Benet va documentar perfectament i va qualificar d'intent de genocidi cultural. Per exemple, gràcies a aquesta catalanitat popular el meu pare va esdevenir catalanoparlant i va accedir –en moure's per on es movia la meua mare– a una identitat que havia ignorat durant els seus anys de joventut; val a dir que el meu pare i els seus amics –anys cinquanta– feien algunes obres –tolerades– de teatre en català, sempre sota la rígida vigilància del censor de torn. Em sembla –no tinc

dades científiques per afirmar-ho— que el segon cinturó metropolità és ple d'històries familiars semblants o equivalents.

A partir d'aquí, amb més interrogants que respostes, m'interessa esbrinar fins a quin punt —sobretot a partir dels setanta— la catalanitat popular recula o s'estanca en les zones d'intersecció on hauria pogut entrar en contacte amb la darrera onada immigratòria de l'etapa dictatorial. Ho vaig veure i viure a la meva ciutat, a la meva família, tot observant els meus oncles i cosins. Hi ha un moment en què allò que va ser possible per al meu pare en un context polític repressiu i autoritari no és possible —o és molt més difícil— en un context de llibertats recuperades i molta més informació. Paradoxa. El període 1975-1980 és clau en aquest sentit, perquè el catalanisme llavors pot expandir-se però no té encara el llast de l'oficialisme que es derivarà d'una Generalitat que ja no serà provisional; en aquest replà del meu article vull esmentar un artista com Jaume Sisa, exemple brillant d'aquesta catalanitat popular que és capaç de connectar una tradició salvada per pares i avis amb una cultura de masses de dimensió internacional. Dins la Nova Cançó és qui encarna millor aquesta fusió que, d'altra banda, és normal en cultures que disposen d'un Estat propi que protegeix les seves produccions i el seu patrimoni.

En aquesta època de transició és quan —justament— creix l'ensenyament del català a les escoles i quan hi ha una efervescència editorial que posa a l'abast de molta gent —no només dels motivats— revistes, diaris, llibres i discos en català. També és un moment de naixement de molts grups de teatre, de música, de titelles, així com d'entitats, col·lectius, cooperatives, espais i plataformes que obren el camp de joc cívica i el fan més original i arriscat. Uns anys després —a partir dels vuitanta— arribarà la immersió escolar, que és una fita important i que serà essencial per cohesionar el país, encara que ara alguns tendeixin a subratllar només els punts febles o millorables d'aquest sistema. Malgrat tot això, i malgrat l'existència d'uns mitjans de comunicació públics catalans de vocació majoritària, la meva impressió és que —sobretot des dels noranta ençàs— s'accentuen les fronteres de separació per llengües i referents culturals al primer i segon cinturons metropolitans. Les televisions privades espanyoles tenen aquí una influència altíssima i generen/reforcen uns marcs mentals que es redefeixen amb elements inèdits, propis d'un

món global de consum on les noves migracions i la deslocalització cultural afavorida per la tecnologia pesen més cada dia.

No sé què diria Tarradellas avui. Un dels reptes que tenim sobre la taula és començar a entendre que no hi ha una identitat metropolitana a Catalunya, sinó que la identitat catalana –tota ella– serà metropolitana o no serà, la qual cosa implica aproximacions noves a velles realitats, però també la reobertura de debats que –per paternalisme, mandra, oportunisme o correcció política– hem deixat tancats (mal tancats) massa temps.

2. LA CONSTRUCCIÓ POLÍTICA DE LA METROPOLITANITAT

Més metropolitanisme, més municipalisme

Francesc Esteve Balagué
Advocat i expert en dret local

Era l'any 1915, se celebrava la Primera Setmana Municipal, organitzada per l'Escola de Funcionaris d'Administració Local, liderada per la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya. Joan Pich i Pon (Barcelona, 1878 – París, 1937), aleshores alcalde accidental de Barcelona, en una conferència sobre els serveis municipals de llum i aigua deia això:

La diversificació de municipis i de serveis. Al mirar el que es pot fer en aquestes matèries, el que primer salta a la vista és el fet tan curiós com natural de la diversificació de tipus. La llei podrà mirar a tots per un igual, però en la pràctica es veu que no sols és diferent en cada cas la manera de què s'han de resoldre les necessitats, sinó que entre els mateixos Municipis hi ha diferències tan grans que fins fa que se'ls hagi de considerar com a institucions diferents.

I això no és més que un fet molt natural, puix ja és cosa vella que, per molt que vulgui lligar-se, la realitat sempre s'imposa.

Tancant els ulls a la realitat, s'ha volgut que tots els municipis fossin el mateix. S'ha legislat deixant de banda l'escala biològica per la qual va la col·lectivitat humana quan traspassa les fites de la família. I aqueixa escala que, començant per les col·lectivitats rurals disseminades, va envers la ciutat passant per l'agrupació rural i la vila amb sos nuclis centrípets del mercat i de la indústria, s'ha imposat malgrat tot. I fóra llei, contra llei, com hagi convingut, la diversificació s'ha fet.

I ara, a l'estudiar la manera d'instaurar els serveis, és quan se veu aquesta diferenciació i ses causes.

S'ha dit, defensant aquest tipus unitari, que respon a nostra tradició liberal romana, francament municipal, oposada al ruralisme de les

parròquies i landgemeindes del Nord. Però, al dir-ho, s'oblida que el municipi romà era sols una de tantes formes; que amb ell conviuen la villa, el pagus, el vicus; que, avençant en la història, els concejos, caseríos i les mateixes parròquies i universitats rurals conviuen també amb ell perquè cada necessitat trobés son orgue adequat. Ja es veu, doncs, que la diversificació és pròpia de la nostra raça, i que, per tant, ni així pot defensar-se la unitat. El que sí és ben nostre és la tradició democràtica del Municipi, la seva forma característica de govern de poble pel poble, sense feudalismes ni privilegis de fortuna com al Nord.

En puritat i per simplificar, podríem dir que l'agrupació municipal considerada en abstracte no és més que una agrupació de persones que tenen uns interessos i necessitats comuns i que en comú han d'atendre-les. I com sia que són les condicions de lloc les que determinen el caràcter d'aquests interessos o necessitats, elles seran les que marquin el caràcter de l'agrupació.

Com a conseqüència d'això, veurem que, com sia que en les agrupacions agrícoles les necessitats són diferents que en les urbanes, les organitzacions també ho seran, fins a l'extrem que, com que moltes d'elles escapen a l'acció del petit ajuntament, molts de sos serveis no poden quedar dintre ses fites, i apareix la necessitat d'un nou organisme, la comarca, única manera, com veurem, que certes necessitats culturals, econòmiques i de beneficiència trobin la manera d'ésser satisfetes.

Certament, ha passat un segle i les diferències entre els municipis de Catalunya hi continuen sent –no les mateixes, és clar, però el que s'ha anomenat darrerament asimetria municipal, lluny de desaparèixer, ha anat a més–. No s'ha sabut trobar una legislació específica de règim local que l'hagi reconegut, i en molts casos han estat els mateixos municipis els qui, fomentant associacions, consorcis i mancomunitats, i també per la via dels convenis, han unit esforços per assegurar una digna prestació dels serveis.

Només quatre dades per recordar aquest fet asimètric:

- Al barri de Bellvitge de l'Hospitalet de Llobregat hi viuen aproximadament 26.000 persones, gairebé quatre vegades més de les que viuen, per exemple, en tota la comarca del Pallars Sobirà, o vuit vegades més de les que viuen a la comarca de l'Alta Ribagorça.
- Als municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona hi viuen 3.239.000 persones, el 43 per 100 del total de població de Catalunya.
- El municipi de Tremp té una extensió de 303 quilòmetres quadrats, tres vegades més que la ciutat de Barcelona i la meitat que tots els municipis de l'Àrea Metropolitana.
- Cinc-cents municipis del país no arriben al miler d'habitants, i set-cents municipis en tenen menys de 5.000.

Amb aquest panorama, amb aquesta realitat, s'entén que l'ordenació territorial i administrativa de Catalunya, malgrat tots els intents des del restabliment de la Generalitat, continui generant debat i continui omplint llibres i centrant conferències d'experts i segueixi sent el principal obstacle que ha impedit, amb tota probabilitat, que hagin prosperat els intents de dotar-nos d'una nova regulació del règim local a Catalunya.

Val a dir que el marc competencial i les interpretacions del Tribunal Constitucional tampoc ho han posat fàcil. Podriem dir que al llarg d'aquests anys ha pesat més la voluntat uniformadora de l'organització territorial de l'Estat que no pas el reconeixement de l'asimetria i de la diferència. Aquesta, com dic, ha estat una tònica en l'organització territorial tradicional.

La regulació del fet metropolità no ha estat una excepció. La Constitució espanyola de l'any 1978 tampoc reconeix amb caràcter exprés la institució de l'àrea metropolitana. És cert que tampoc existeix una prohibició expressa de constitució d'aquestes institucions, però la remissió als articles 141.3 i 152.3 de la Constitució, amb la possibilitat de crear agrupacions de municipis –en general i en abstracte–, s'ha emprat tant per agrupar els anomenats micropobles com els trenta-quatre municipis que, per exemple, avui conformen la gran Àrea Metropolitana de Barcelona.

La primera conclusió que en podem extreure és que l'Àrea Metropolita-

na no és una entitat local constitucionalment necessària. La seva existència no està garantida constitucionalment. La Llei de bases de règim local la inclou en el llistat d'entitats locals no necessàries, de caràcter dispositiu.

A Catalunya, l'Estatut d'autonomia preveu que l'àmbit supramunicipal, que ha de regular una llei del Parlament, és constituït, en tot cas, per les comarques. L'Estatut configura la comarca com a ens local amb personalitat jurídica pròpia i format per municipis per a la gestió de les competències i els serveis locals. Així mateix, l'article 93 preveu els altres ens locals supramunicipals, que es fonamenten en la voluntat de col·laboració i associació dels municipis i en el reconeixement de les àrees metropolitanes.

L'Àrea Metropolitana de Barcelona està regulada a la Llei 31/2010, de 3 d'agost, i és integrada per municipis de la conurbació de Barcelona amb la voluntat de planificar polítiques públiques i la implantació de serveis de forma conjunta atenent les vinculacions socials i econòmiques existents entre aquests municipis.

L'Estatut, doncs, ha introduït una reordenació del sistema de govern local existent a Catalunya, amb una voluntat clara de reforçar-ne la posició institucional, per assegurar el dret i la capacitat efectiva dels municipis per gestionar els assumptes públics que afecten els ciutadans.

Els orígens immediats de la vigent Llei 3/2010, de 3 d'agost, els trobem en una resolució aprovada pel Parlament de Catalunya en el marc del debat sobre l'orientació política general del govern celebrat els dies 30 de setembre i 1 d'octubre de l'any 2008. En aquesta Resolució, 301/VIII, s'instava el Govern a acabar els treballs de redacció del Projecte de llei de governs locals de Catalunya, perquè aquesta iniciativa legislativa es presentés al Parlament amb la màxima celeritat i amb el màxim consens. Així mateix, el Parlament expressava la importància i la necessitat de reconfigurar la realitat institucional i territorial de Catalunya per mitjà d'una llei de governs locals que acomplís la nova realitat estatutària, i reclamava al Govern que aquesta reforma imminent es tramités conjuntament amb la Llei del Consell de Governos Locals i amb la Llei de transició de les diputacions a les vegueries, tot impulsant la presentació

del Projecte de llei de creació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona com a ens local resultant de la integració dels àmbits i les funcions de les entitats metropolitanes del transport, les entitats metropolitanes de serveis hidràulics i tractament de residus i les mancomunitats de municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Amb anterioritat, amb l'existència de la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB) entre 1974 i 1986 es reconeixia la necessitat de dotar l'àrea metropolitana d'instruments de coordinació de polítiques i de plans conjunts, especialment en matèria urbanística.

No deixa de ser rellevant que, en l'etapa preconstitucional i predemocràtica, el Decret Llei 5/1974, de 24 d'agost, pel qual es creava l'entitat municipal metropolitana de Barcelona, reconeixia ja que el fenomen del desenvolupament de la ciutat de Barcelona havia determinat la formació d'una zona d'influència que progressivament havia superat els límits del seu terme municipal, incidint en l'espai comarcal termener i en altres àrees provincials, i amb un extraordinari dinamisme d'aquesta i dels pobles de la comarca. I en el preàmbul, com a declaració de principis, es demanava abordar l'ordenació de la realitat metropolitana des d'una perspectiva unitària i amb una clara visió de futur i es posava de manifest una clara preocupació per la renovació de les estructures locals tradicionals.

Hem de contextualitzar la publicació d'aquest decret llei. Arias Navarro presidia el primer govern franquista format exclusivament per civils –excepte els ministeris militars–, i el seu programa de govern, segons el seu discurs davant les Corts el 12 de febrer de 1974, preveia la redacció d'un projecte de llei sobre règim local. Eren els darrers anys d'un fenomen consistent en la creixença accelerada de les ciutats en població i en superfície i en l'expansió dels modes de vida urbans. Segons dades de l'Idescat, entre els anys 1960 i 1970 la població de Catalunya es va incrementar prop d'un 25 per cent, i va passar de 3.925.779 a 5.122.577 habitants. Només a la demarcació de Barcelona es va passar, en deu anys, de 2.877.966 a 3.929.194 habitants. Estem parlant del decenni amb més increment de població dels segles XX i XXI.

Succeïa, doncs, el que ja es va avançar l'any 1915 durant la celebració de la Primera Setmana Municipal. El municipi havia esdevingut un espai

insuficient per contenir la totalitat de les activitats urbanes, la qual cosa obligava a trobar mecanismes per coordinar serveis i elaborar polítiques a una escala més gran, en aquest cas, l'àrea metropolitana.

I aquesta necessitat ha existit, existeix i existirà. Les estratègies comunes, l'aprofitament de la força i el dinamisme de la gran Barcelona han de configurar la institucionalització de les realitats metropolitanes, més enllà de ser simples òrgans prestadors de serveis, més enllà d'establir nous nivells d'administració, més enllà de ser competidors d'altres administracions. I això és així perquè s'ha entès que sumar esforços no implica cap pèrdua de sobirania ni protagonisme dels municipis, ni d'altres administracions. Ben al contrari. L'associació voluntària de municipis ha de tenir com a raó de ser una suma de diferents objectius: més i millors serveis, més igualtat d'oportunitats, més cohesió, més eficàcia, més municipalisme i més persones.

I és per això, també, que en els darrers anys s'ha posat sobre la taula el debat de l'Àrea Metropolitana del Camp de Tarragona, al voltant de les ciutats de Tarragona i Reus. O que els municipis de Granollers, Martorell, Mataró i Terrassa van constituir l'any 2011 l'anomenada Comunitat de Municipis de l'Arc Metropolità de Barcelona.

Un municipi no és només una unió arbitrària d'habitatges i carrers, sinó que és la unió d'un grup de gent amb alegries i maldecaps compartits per caminar cap a una idea conjunta de futur.

Una agrupació de municipis, una mancomunitat, una àrea metropolitana, tampoc ha de ser només una unió arbitrària de pobles i ciutats, sinó que ha de defensar també aquells intangibles, la matèria sensible, humana, secular o espontània que ha provocat, precisament, que els nostres pobles siguin com són i que cap d'ells vulgui deixar de ser-ho, i, alhora, ha de ser capaç de moure un projecte comú i amb un horitzó compartit.

La història ens ha demostrat l'èxit i la necessitat de les iniciatives associatives dels ens locals. Ara només falta superar l'assignatura pendent: la regulació de l'ordenació territorial i administrativa de Catalunya i la determinació d'un règim jurídic dels governs locals del país. El debat s'ha reiniciat, la participació del territori és fonamental, els intents de regulació dels darrers vint anys han aportat coneixement i experiència. Esperem que, a la tercera, sigui la vençuda.

La República dels barris?

Marta Rovira i Martínez
Sociòloga i escriptora

Introducció

Si es tracta de parlar de l'imaginari de la Catalunya metropolitana, hi ha un supòsit que el defineix des de fa temps: la idea d'una doble forma d'exclusió, alhora social i política. O, més ben dit, a la idea d'exclusió social se li afegeix la d'una excepcionalitat política. La Catalunya metropolitana viu pitjor i vota diferent que la resta del país. Encara n'hi podríem afegir una altra, que històricament (i encara ara) ha estat reivindicada per l'esquerra en oposició al catalanisme: l'exclusió de l'imaginari de país. Una suposada exclusió que s'ha volgut contrarestar amb la idea que la Catalunya metropolitana és, de fet, la Catalunya autèntica. Partim de supòsits, doncs. O d'imaginaris que responen a diferents relats ideològics, uns relats que l'independentisme català actual pretén combinar. És possible fer-ho? Cal suposar que Francesc Candel ho va intentar, amb el seu llibre sobre «els altres catalans», un llibre que no reivindicava pas la Catalunya dels immigrants, dels barris, com la Catalunya autèntica, sinó que plantejava una realitat que també formava part de Catalunya. Candel apostava per la integració d'aquest rerepaís (que també ho és) a la Catalunya de sempre, amb tots els drets.

Però la reivindicació sobre la Catalunya dels barris de la immigració ha esdevingut –potser gràcies a l'empremta dels estudis de sociologia urbana– la part metropolitana del país, la que fa de rerepaís de la gran ciutat. Sigui quin sigui el concepte, la referència ens remet a una part del país que no forma part de l'imaginari catalanista. Aquest és el punt de tensió, de conflicte si voleu, o simplement de reivindicació («nosaltres també existim»). El supòsit diu que no es té en compte aquesta part del país. I malgrat que potser pateix l'estigma que pateixen totes les àrees metropolitanes arreu del món, ciutats d'arribada de nous ciutadans i barris de pobresa acumulada, ha estat plantejat sovint com un desafiament a la mateixa possibilitat del país, a la mateixa existència d'una Catalunya amb entitat nacional. La Catalunya metropolitana ha volgut ser

presentada tant com l'espai a integrar com l'espai de resistència de la diferència. Tant un prejudici com l'altre parteixen de la realitat, tot i que transformada pel missatge que es vol defensar.

En aquest sentit, és tan interessant analitzar la situació social a l'àrea metropolitana com els relats que se'n poden fer. La «ciutat satèl·lit», tal com l'anomenaven Gonçal Évole i Enric Górriz, és realment un espai d'oposició, el lloc on la ciutat creix per donar entrada als nous ciutadans, que encara no ho són del tot, tal com explica Doug Saunders a *Arrival Cities*;¹ uns habitants nous que ocupen l'espai que ja han deixat altres a mesura que anaven prosperant, tal com mostra l'estudi fet per un grup de sociòlegs sobre les migracions del segle xx a la ciutat d'Olot.² Aquest tipus d'estudis ens indiquen que cal una certa perspectiva per tal d'avaluar l'evolució de les migracions i dels barris que les acullen. Les estadístiques en reflectiran la permanent desigualtat amb relació al centre o als barris més benestants. Els individus que els habiten potser només hi són de passada, per una generació, esperant que la següent s'instal·li en un barri millor en el procés de mobilitat social. Però també hi ha el perill que arribin a esdevenir una banlieue, una presó sense sortida de la marginalitat instal·lada per aquells que hi han nascut. Entre el concepte d'arrival city de Saunders i el concepte francès de banlieue, hi ha alguns matisos. A quin s'aproxima més la idea d'una Catalunya metropolitana?

La Catalunya metropolitana com a imaginari i com a realitat

En tot cas, la immigració té un paper fonamental en l'imaginari dels barris metropolitans de Catalunya. Des d'Els altres catalans de Francesc Candel,³ aquest imaginari ha estat vinculat al debat sobre l'encaix amb la Catalunya-nació. Són catalans com els altres, els que viuen als barris metropolitans? És la mateixa pregunta que plana sobre l'estudi fet pel sociòleg Gilles Kepel a les banlieues de l'entorn de París: *Banlieue de la République* (2011),⁴ promogut per l'Institut Montaigne, que descobreix

1 Saunders, D. (2010). *Arrival City*. How the largest migration in history is reshaping our world. NY: Pantheon Books.

2 Casademont, X., et al. (2004). *Olot 17800: Els nous olotins*. Olot: Institut d'Estudis Comarcals de la Garrotxa / Museu Comarcal de la Garrotxa.

3 Candel, F. (1964). *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62.

4 Vegeu la pàgina www.banlieue-de-la-republique.fr.

una França multicultural i multilingüística. Durant un any, l'equip de recerca de Kepel va fer entrevistes en set llengües als habitants d'aquests barris. L'estudi fa visible la diversitat cultural, la manca d'infraestructures i la precària situació laboral dels habitants d'aquests barris i, efectivament, dóna veu a les seves preocupacions. La França «real» és revelada així com un país en què la diversitat va molt més enllà del que el discurs dominant sobre la francophonie vol mostrar. La conclusió de l'estudi és que la renovació urbana ha tingut efectes positius, però ha estat insuficient. Cal aprofundir en les polítiques educatives, d'ocupació, de sanitat, de transports, de seguretat, etc.

La idea de la ciutat invisible també és utilitzada pel periodista Marc Andreu en un llibre⁵ que reivindica els barris metropolitans com espais de lluita veïnal, en un exercici que s'acosta a la mitificació segons Patricia Gabancho,⁶ però que reforça sobretot la idea d'una cara oculta de la lluna en termes de país. Un lloc invisible que no formaria part del relat dominant, malgrat que efectivament les lluites veïnals de la Transició han estat objecte d'atenció per part de reportatges escrits i televisius, i són ben presents en la memòria col·lectiva.

En la consciència col·lectiva –i en la realitat del dia a dia– els barris metropolitans són el país dels immigrants per excel·lència, com també d'una vella classe obrera que de fet es troba en procés de pèrdua de la pròpia identitat de classe arran dels canvis que es produeixen en l'economia dels serveis i de la informació. La mateixa sociologia ha d'explorar noves formes de classificació per tal d'avaluar la posició dels individus en l'estructura social, com mostra la famosa enquesta elaborada per la BBC.⁷ En tot cas, els cicles econòmics són fonamentals per entendre la dinàmica social, i també els processos migratoris i les formes de mobilitat que porten els fills dels immigrants a guanyar centralitat en la societat d'acollida dels seus pares. L'estudi⁸ de Martínez Celorrio i Marín

5 Andreu, M. (2016). Les ciutats invisibles. Viatge a la Catalunya metropolitana. Barcelona: L'Avenç.

6 Gabancho, P. «La construcció d'un mite». El País, 24/07/2016. http://cat.elpais.com/cat/2016/07/28/opinion/1469719692_313802.html

7 BBC. «Class calculator: Can I have no job or money and still be middle class?» <http://www.bbc.com/news/magazine-21953364>

8 Martínez Celorrio, X., i Martín Saldo, A. (2011). Educació i mobilitat social a Catalunya. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Saldo sobre educació i mobilitat social mostrava el 2011 que al llarg del segle xx s'ha produït una mobilitat ascendent molt important de les classes populars catalanes, provinents en bona mesura de les migracions (primer les interiors i després les espanyoles), amb un pes important del factor educatiu. Però també hi podem observar un canvi econòmic molt important, que ens porta a un mercat laboral en què predominen les feines de «coll blanc» i el sector serveis, mentre desapareixen els pagesos i els obrers industrials van disminuint. El mateix estudi mostra de forma molt gràfica com a Catalunya es produeix la paradoxa d'una baixa inversió en educació i en ajudes socials, i en canvi una notable mobilitat social. És un model més semblant al dels Estats Units que no pas al dels països d'Europa, siguin nòrdics o no tant.

Aquest model aboca necessàriament a una gran feblesa de les classes mitjanes, perquè no consolida les posicions d'aquells que han progressat. En qualsevol moment poden tornar a davallar en l'escala social si el cicle econòmic no acompanya, com ha passat des del 2007: la pèrdua de llocs de treball a causa de la crisi ha frenat la mobilitat ascendent i ha produït una situació penosa per a les famílies amb menys ingressos, que paguen, a casa nostra, un preu molt elevat per l'habitatge. Els indicadors de l'Enquesta de condicions de vida de 2011⁹ mostren aquesta davallada en el nivell de vida dels catalans. Als barris on es concentra la població més vulnerable es nota la crisi d'una manera més cruenta, amb l'expulsió de centenars de famílies de casa seva que han comprat pisos amb hipoteques insostenibles, propiciades per una banca que ha actuat com un animal depredador envers les butxaques dels ciutadans d'aquest país. Durant la crisi (o canvi de model?), la desigualtat entre els barris de rendes més altes i els barris de rendes més baixes ha crescut, com mostren les estadístiques que ofereix l'Ajuntament de Barcelona, i també l'estudi «Barris i crisi» de l'IGOP¹⁰ sobre dinàmiques de segregació urbana i innovació social davant la crisi.

No és estrany, doncs, que en els darrers anys l'imaginari metropolità s'hagi centrat en la idea de la desigualtat com a forma de segregació social, i com a principal impediment de la cohesió social. Els resultats de

9 Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població. 2011. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

10 Vegeu «Barris i crisi», a <https://barrisicrisi.wordpress.com>.

l'estudi «Barris i crisi» mostren un increment de la segregació urbana entre 2001 i 2012, tot i que no arriba als índexs de les ciutats franceses. La polarització per nivell de renda es fa evident a les àrees metropolitanes de les quatre capitals de província. Al mateix temps, l'estudi recorda que la segregació afecta tots els grups socials i és més intensa «per dalt» que no pas «per baix». Efectivament, des dels anys vuitanta es constata la concentració de l'alta classe mitjana o de la burgesia en enclavaments tancats i protegits en urbanitzacions o en zones aïllades de la dinàmica urbana, on les persones han de conviure amb la diversitat d'estils de vida. Tanmateix, com ja assenyalaven Jordi Bayona i Antonio López,¹¹ la segregació urbana queda

en general pal·liada per la dispersió territorial (cap a les zones de nova construcció de la regió metropolitana) i per una forta mobilitat residencial que afecta els municipis de la perifèria pròxima a Barcelona. Els efectes d'aquesta separació voluntària dels que tenen més poder adquisitiu per crear espais homònims és ben visible en l'àmbit educatiu, a través de les estratègies de les escoles concertades però alhora clarament segregadores, que seleccionen l'alumnat. No és aquesta una forma de buidar de sentit el concepte de ciutadania, de la mateixa manera que es parla de l'abstenció política de les unitats censals amb menys renda?

A partir de l'existència d'aquesta tendència a la polaritat que s'accentua amb el fenomen de les ciutats globals (Sassen),¹² es poden construir relats diversos, perquè, malgrat tot, la ciutat és un binomi, alhora acollidora i excloent, lloc d'arribada que ofereix noves oportunitats o bé enclavament de reproducció de desigualtats. Tal com explicava Joan Subirats fa uns anys, «certs barris de grans ciutats han anat mantenint el caliu suficient per equilibrar els avantatges i inconvenients que té la vida a les ciutats. Els barris d'aquest tipus són receptacles privilegiats d'estructures o xarxes comunitàries que els donen singularitat i generen formes peculiars de resoldre la vida en comú. Barcelona té l'avantatge d'haver sabut transformar-se d'una manera extraordinària en els

11 Bayona, J., y López-Gay, A. (2011) «Concentración, segregación y movilidad residencial de los extranjeros en Barcelona». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 57 (3), p. 381-412.

12 Sassen, S. (1992). *The Global City*. New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press.

darrers anys sense que els seus barris hagin perdut del tot aquesta especificitat». ¹³ Si l'estudi «Barris i crisi» mostra una baixa participació i una baixa intensitat de projectes d'innovació social i cooperació entre veïns als barris més desfavorits de Catalunya, vol dir que s'està produint un procés de degradació d'aquests barris que l'urbanisme de renovació i millora de l'entorn urbà que han aplicat els municipis i la Llei de barris no han servit per evitar –o, en tot cas, són instruments insuficients per evitar l'augment de la desigualtat–.

El model econòmic sense dubte hi té molt a veure.

La centralitat de la Catalunya metropolitana

Hi ha la possibilitat que la Catalunya metropolitana, o els barris que la conformen, esdevingui l'eix central d'un relat de país? L'àmbit metropolità de Barcelona concentra el 64% de la població catalana, unes 4.776.107 persones (Idescat, 2015). Òbviament, no és l'única zona metropolitana de Catalunya, si tenim en compte les conurbacions de Tarragona i Girona. La Catalunya ciutat ja no és noucentista, però existeix i s'estén per tota l'àrea propera a la costa. La majoria de la població viu en aquestes àrees metropolitanes amb densitats diverses, amb una població lleugerament més jove que la mitjana catalana, però també amb un índex d'atur més elevat.

És també l'àmbit on hi ha un major percentatge de persones nascudes a la resta de l'Estat: un 22% a l'AMB, segons dades de l'Idescat del 2013; un 20% al Camp de Tarragona, i un 18% a la vegueria del Penedès. Per contra, el percentatge de nascuts a l'estranger és més baix que a la mitjana de Catalunya.

13 Subirats, J. «A l'entorn de Ciutat Vella. Identitats i diversitats a les ciutats». Quadern Central.

Taula 1. Percentatge de nascuts fora de Catalunya per àmbit territorial. Padró del 2013.

	Catalunya	Resta d'Espanya	Estranger	Total població nascuda fora de Catalunya
Barcelona ciutat	59,2%	19,0%	21,8%	40,8%
Resta de l'àmbit metropolità	63,2%	22,0%	14,9%	36,8%
Penedès	67,0%	18,4%	14,6%	33,0%
Camp de Tarragona	61,5%	19,8%	18,7%	38,5%
Comarques Gironines	64,2%	13,8%	22,0%	35,8%
Comarques Centrals	74,4%	12,7%	12,9%	25,6%
Alt Pirineu i Aran	68,3%	13,4%	18,3%	31,7%
Ponent	69,2%	11,7%	19,1%	30,8%
Terres de l'Ebre	71,5%	9,2%	19,3%	28,5%
Catalunya	63,7%	18,8%	17,5%	36,3%

Font: Idescat

És també l'àmbit, per composició demogràfica, on hi ha més castellano-parlants d'origen: un 69% a l'àmbit metropolità de Barcelona, un 54% al Penedès i un 51% al Camp de Tarragona. A la ciutat de Barcelona el percentatge és d'un 56%. A l'àmbit metropolità de Barcelona, a més, el castellà també és la llengua inicial majoritària entre els nascuts a Catalunya. A la resta del país la llengua inicial majoritària és el català en termes globals, i al Camp de Tarragona i al Penedès també ho és entre els nascuts a Catalunya. Per tant, en termes lingüístics, l'àrea metropolitana de Barcelona és alhora un factor fonamental en la dinàmica de les pràctiques lingüístiques i culturals del país, tenint en compte l'elevada concentració de població que representa.

Així doncs, aquest territori, que concentra el pes central de la demografia del país, és un espai territorial marcat per les migracions provinents de la resta de l'Estat i per unes pràctiques lingüístiques en què predomina el castellà. L'imaginari dels «altres catalans» encara és molt present en la consciència col·lectiva, reforçat també pel missatge reiterat dels

partits polítics que hi tenen més presència. Si la Catalunya metropolitana vota diferent, és també per una qüestió d'identitat que no pot explicar només la lògica esquerra-dreta.

Per això encara es planteja, en termes d'imaginari, com una qüestió pendent l'encaix d'aquesta Catalunya metropolitana en el relat que prové de la tradició catalanista, que s'està transformant ràpidament en un nou relat independentista que prioritza altres referents no identitaris: democràcia, noves formes de participació política i construcció d'un nou demos. Malgrat tot, les formes de representació del fet nacional sempre parteixen d'una tradició, d'una «memòria» construïda a partir de la interpretació de la pròpia història. En aquest sentit, la tradició catalanista encara no ha incorporat l'imaginari del «barri» en un context commemoratiu, malgrat que sí que està incorporat en l'imaginari «social» i polític del país.

Del barri a la República: un imaginari possible

Així doncs, en l'imaginari que desperta el concepte de «Catalunya metropolitana» sempre hi ha la idea dels barris de la immigració, dels barris més empobrits, dels barris on no arriba l'independentisme, tal com remarca Marc Andreu a *Les ciutats invisibles* (2016). Però podem afirmar que la lògica del barri no és la lògica de la banlieue. Ni els barris són suburbis. Hi ha tres components que marquen la diferència: els actors, la mobilitat social i la transformació urbanística.

Els actors dels barris foren els protagonistes de les mobilitzacions històriques que als anys seixanta i setanta emergiren dels barris de la immigració –oblidats de les polítiques municipals i alienats dels centres urbans–, i que els convertiren en espais de participació i de dignificació de la vida de les classes populars. És possible bastir una memòria a partir d'aquests actors. De fet, és necessari que sigui així. S'han fet algunes iniciatives expositives en aquest sentit, sobre la immigració o sobre les lluites veïnals, però seria lògic que els municipis mirin d'aprofundir en aquesta línia,¹⁴ tenint en compte que es tracta d'una política de dignifi-

14 Quan el 2008 vam acabar l'estudi «Memòria de la llengua», fet al barri de Cerdanyola de Mataró, sobre les trajectòries lingüístiques de les persones nascudes a la resta de l'Estat, vam veure clar que els ajuntaments havien d'incidir en les iniciatives culturals i de

ció i reconeixement que difícilment es pot desenvolupar sense complicitat entre societat civil i administració municipal, si es vol traslladar la memòria del barri, el procés de construcció, la millora de les condicions de vida per la pressió veïnal, etc., a l'espai públic.

També fóra lògic que aquesta memòria servís per promoure l'acció veïnal de nou, tenint en compte que els barris metropolitans són l'espai on tenen lloc els reptes que afronta la vida urbana al segle XXI: problemes d'habitatge, pobresa sobrevinguda pel canvi de model econòmic, col·lapse de l'estat del benestar, migracions internacionals, etc. La recuperació dels ajuntaments democràtics va representar la primera onada transformadora en aquests barris, als anys setanta i vuitanta. Però els nous reptes que planteja la globalització requereixen nous abordatges, que han de ser necessàriament participatius i intergeneracionals. Si les millores urbanístiques han permès connectar els barris que havien emergit sovint aïllats dels centres urbans, cal que també es produeixi una connexió cultural, identitària, entre els barris i les seves ciutats. En aquest sentit, el paper de l'administració municipal és fonamental avui perquè el «barri» deixi de ser concebut com un fet aïllat i s'incorpori a la història local com un element fonamental de la construcció de les ciutats mitjanes catalanes.

A l'imaginari que oposa la gran Barcelona amb la resta del país, basat en la idea d'una macrocefàlia anòmala, és possible oposar-hi un imaginari basat en la construcció i evolució de les ciutats mitjanes catalanes, que han estat lloc d'arribada i també de progrés de la població migrada al llarg del segle XX. En ple segle XXI es fa necessari abordar aquest passat recent amb una mica més de recursos que no s'ha fet fins ara, sense deixar de mirar cap a un futur marcat de nou per les migracions i la interculturalitat. No és cap secret que la nova onada migratòria ha produït un cert desassossec entre els habitants «originals» del barri, que han vist canviada la fesomia humana del seu entorn «de tota la vida» en pocs anys. Els conflictes hi són majoritàriament latents, però hi són. Els fills de la immigració dels seixanta i setanta han marxat a barris més centrals a mesura que han pogut, mentre la nova immigració ocupava l'espai que

memòria que permetessin als habitants dels barris apropiar-se de la seva pròpia història, construir una memòria que els faci protagonistes del que ha estat la història recent del país. Vegeu-lo a www.identitats.org.

havien deixat aquests. La memòria dels barris no pot deixar de tenir en compte aquests canvis, que afegeixen dificultats a la necessària connexió entre els barris i la ciutat que comentàvem.

En aquest context, una història de Catalunya feta des dels barris suposaria un element de transformació molt interessant de l'imaginari nacional, segurament molt més a prop del concepte de República i dels valors polítics que es volen promoure des d'una òptica modernitzadora i transformadora. La implicació dels municipis, juntament amb la societat civil, suposaria també un reforçament de l'apoderament dels actors socials, des de la proximitat, en la construcció d'un futur comú. La República és això, oi?

L'Àrea Metropolitana de Barcelona: hegemònies i aliances

Miquel Àngel Escobar i Gutiérrez
Periodista i sindicalista

Permeteu-me que comenci aquest article a partir d'una afirmació, provocadora i no exempta de polèmiques, que sovint s'utilitza, a manera de mantra, per explicar la lògica política del nostre país: la «Catalunya real», entenent-se per aquesta la que comprèn els habitants de l'àrea metropolitana de Barcelona (en endavant AMB), no se sent representada pel relat polític del govern de Catalunya, mentre que la resta del territori del país, el que es troba més enllà de la metròpoli i que s'explica des de la residualització, sí, en tant que és un invent polític, bucòlic i irreal.

Aquesta interpretació de la configuració política i social del país només es pot entendre a partir de la distribució del poder polític que ha imperat en les darreres dècades a Catalunya, i que es trobava representat de forma absolutament gràfica a les dues bandes de la plaça Sant Jaume. Per una banda, l'Ajuntament, el poder municipal, imprimia un relat en clau metropolitana, urbana, explicada sovint des de la patrimonialització de les lluites socials i de les polítiques de progrés, i, per l'altra, la Generalitat construïa amb determinació un relat nacional, amb un alt contingut simbòlic, a partir de conceptes o valors sovint difícils de tangibilitzar.

Aquesta situació política, basada en l'existència d'un doble relat, cadascun adreçat al seu públic objectiu, va generar la percepció que la col·laboració i la suma d'esforços entre administracions, i per tant el comportament harmònic de Catalunya com a nació, no era possible. Aquesta relació de desconfiança i competència absurda per capitalitzar el relat polític només va viure una sola excepció: els Jocs Olímpics. L'abast i la importància de l'esdeveniment va implicar de forma transversal tots els actors polítics, que, conscients de l'entusiasme que generava, van deixar d'actuar temporalment d'esquena els uns als altres.

La dinàmica política derivada d'aquesta lògica ha acabat provocant un gap emocional així com el distanciament entre la ciutadania metropoli-

tana i el govern de Catalunya. En termes més col·loquials, podríem dir que la realitat política actual de l'AMB és fruit del divorci entre les institucions del país, que han exercit la seva potestat no de forma compartida, sinó a través d'un repartiment de rols absolutament clàssic i definit. Així, mentre que el govern del país s'ha dedicat a projectar les grans infraestructures que fonamenten l'actual Estat del benestar –com el sistema sanitari públic, el model educatiu, el sistema de finançament dels serveis socials–, el municipalisme ha actuat com a referent de proximitat, i ha esdevingut un autèntic prescriptor metropolità.

El discurs dual a partir del qual s'havia construït ideològicament el país, que ha estat vigent durant almenys dues dècades i que ha permès en bona mesura el que es coneix com a oasi català, s'ha vist sacsejat per dos fenòmens que han alterat substancialment el pols i la configuració social i ideològica del país: una greu crisi financera i econòmica i l'avenç majoritari de la societat catalana, a partir de la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut, l'any 2010, cap a la defensa inequívoca del dret a decidir sobre el seu futur com a subjecte polític legítim.

En aquest context de crisi econòmica i política, accentuada per l'abandonament de l'Estat de les seves funcions i obligacions envers els ciutadans catalans, s'ha posat en evidència la necessitat d'establir un nou marc de relacions entre els governs locals i el govern de Catalunya, col·laboració que esdevindrà l'únic baluard de progrés i prosperitat per al conjunt de la societat.

Certament, com a conseqüència de l'ofegament de les finances catalanes per part de l'Estat, el govern de Catalunya s'ha vist obligat a adoptar mesures de reducció de la despesa pública. Aquesta circumstància ha provocat que el món local, que també ha vist reduïts notablement els seus ingressos com a conseqüència de la davallada de la construcció, hagi hagut d'assumir un augment considerable de la demanda de serveis socials bàsics que fins a aquest moment i en gran part havia assumit el govern de Catalunya.

Així doncs, és en aquest context que cal apostar per un retrobament entre els governs locals metropolitans i el govern de la Generalitat, basat en la cooperació. Es tracta de teixir una cadena de confiança i de complicitats, una suma d'esforços i de sinergies que permetin l'encaix

del relat dels municipis de l'àrea metropolitana en la construcció del nou estat i que situïn la ciutadania al centre del nostre relat de progrés. Al mateix temps, el govern de Catalunya, a través del coneixement i la connexió amb les aspiracions de cada municipi, ha d'esdevenir un actor polític visible i complementari que encarni la institucionalització de la Generalitat a l'AMB.

En aquesta nova etapa basada en la col·laboració, les administracions han de centrar els seus esforços a afavorir les condicions que permetin fer aflorar i aprofitar el gran potencial dels municipis metropolitans, que en els darrers anys han esdevingut autèntics think tanks creatius, actívant la seva pròpia singularitat i buscant el seu rol específic en el si del país, sense renunciar, però, a la consciència global.

Aquesta efervescència que han viscut les ciutats metropolitanes en els darrers anys no és un fet aïllat, sinó que obeeix a una tendència global en què les ciutats han adquirit una consciència i, per tant, una actitud de veritables subjectes polítics que es relacionen amb el seu entorn més immediat però que també volen projectar-se a través de la internacionalització. Un dels municipis que exemplifiquen millor aquest fenomen és l'Hospitalet de Llobregat, el segon motor econòmic del país, que més enllà d'això s'està posicionant al nivell de les grans ciutats europees buscant la seva pròpia definició a través de projectes com el pla director urbanístic lligat al sector biomèdic o el districte cultural. En aquesta mateixa línia, cal destacar Sant Cugat del Vallès, que amb una valenta aposta per la innovació vol consolidar-se com a referent de les smart cities, amb l'objectiu de millorar l'eficiència en la gestió dels serveis públics sense perdre de vista valors com l'estalvi energètic i la sostenibilitat ambiental. Finalment, tampoc podem deixar d'esmentar Badalona, una ciutat amb un gran dinamisme econòmic i un important mestissatge social i cultural, que ha apostat per consolidar-se com un autèntic referent de convivència i cohesió social, defugint els discursos populistes que promouen el rebuig i la por.

Ens trobem, doncs, davant de ciutats vitals, dinàmiques, amb projectes propis i rols específics, que a més de cercar el seu lloc al conjunt del país volen projectar-se, i per fer-ho necessiten la complicitat del govern de Catalunya, que necessàriament ha d'esdevenir garant i promotor dels seus anhels i aspiracions. És en aquest punt on podem afirmar que

el procés polític que estem vivint i que té com a finalitat la construcció d'un estat propi no es pot fer al marge de les ciutats, sinó que precisament s'ha de fer sumant la visió particular i el rol específic que aporta cadascuna d'elles per acabar configurant un país modern, plural, capaç d'aprofitar els seus actius i transformar-los en oportunitats per a tothom. En el cas de l'AMB, el gran potencial i singularitat dels municipis que la conformen s'explica pel fet que es troben ubicats en un dels pols econòmics més importants del sud d'Europa i en el territori que aglutina més activitat econòmica i industrial de Catalunya. Entre les dades més significatives, cal destacar que l'AMB concentra 3,2 milions d'habitants, produeix el 52% del PIB, ocupa el 52% dels treballadors, registra el 47% de les patents i rep més de 10 milions de turistes l'any.

Per tal de valorar estrictament aquestes dades, des d'un punt de vista polític i econòmic no podem deixar de banda el fet que l'AMB forma part d'una gran metròpolis, Barcelona, que no només no és capital d'estat sinó que pateix les conseqüències de tenir un estat en contra. Aquesta situació es tradueix en un greu dèficit d'inversió en infraestructures i en limitacions competencials evidents que resulten vitals per a la governança. Aquests factors perjudiquen i comprometen greument la competitivitat i el desenvolupament i suposen una pèrdua d'oportunitats que perjudica el progrés i la cohesió del conjunt de la societat catalana. Per aquest motiu, doncs, és indispensable que Barcelona assumeixi el rol de capital d'estat i pugui actuar com un autèntic catalitzador del progrés per al conjunt del país.

El dinamisme i el potencial econòmic de l'AMB no pot interpretar-se com una amenaça per a la resta del territori, tal com s'ha fet durant dècades, sinó com una gran porta d'entrada d'oportunitats i inversions encaminada a estimular la redistribució econòmica arreu del país, i, per tant, la cohesió social i territorial. Es tracta, doncs, d'entendre i articular la relació entre Barcelona i la resta del territori com un engranatge que ha de ser el motor i el garant d'un progrés nacional al servei de la justícia social.

Així doncs, la gran capacitat d'atracció de l'AMB és un actiu que en cap cas pot quedar al marge en la configuració del nou estat, sinó que ha d'esdevenir un element vertebrador tant des del punt de vista econòmic com territorial. Per fer-ho és indispensable una nova relació entre els

governos locals i el govern de Catalunya, basada en la confiança, que lluny de buscar zones de confort amb finalitats partidistes explori un nou marc de col·laboració que afavoreixi el desenvolupament de les ciutats i les faci participants en la configuració de la nova Catalunya que aprofiti i desenvolupi el seu potencial econòmic per construir una societat més justa. Un país que aposti per consolidar la metròpolis de Barcelona com l'eix industrial més important del sud d'Europa, a través de la «quarta revolució» industrial, que donarà pas a una indústria 4.0, sense perdre de vista la transició energètica cap a un model més sostenible i l'establiment del salari mínim en mil euros.

En definitiva, i per concloure, podem dir que el futur de Catalunya passa necessàriament per l'establiment d'una gran aliança entre les ciutats i el govern del país que garanteixi el ple desenvolupament social i econòmic, així com la consecució dels anhels democràtics de llibertat que reclama de forma majoritària la societat catalana.

L'àrea metropolitana, objecte o subjecte?

Cristina Salvador Branera
Periodista i emprenadora

L'àrea metropolitana de Barcelona és allò que anomenem perifèria, extraradi o cinturó vermell entre la ciutat i el món rural. Una terra per viure, que es reivindica pel fet de ser més que terra de pas.

El territori entre el Besòs i el Llobregat, la Mediterrània i Collserola o el Garraf, fora de les fronteres de Barcelona, és l'àrea metropolitana. Envolta la gran ciutat, a qui dona servei. Té una població que ha crescut exponencialment els darrers anys. I ho ha fet des d'una concepció barcelocèntrica, radial, tant des del punt de vista cultural com de mobilitat i cohesió del territori. Amb més o menys encert, s'ha volgut assegurar que tothom es pugui desplaçar a Barcelona, però entre els municipis metropolitans la connexió no ha estat –pel que sembla– una prioritat. No s'ha treballat en xarxa.

Es diu que Barcelona és una ciutat de barris. Fa anys ja va assimilar barris amb identitat i història com Gràcia, Sant Andreu o Sarrià. És fàcil pensar que en el futur passarà una cosa semblant amb les ciutats de l'extraradi. Per què no hauria de ser així?, ens podem preguntar. De l'àrea metropolitana a la Gran Barcelona?

Els experts en prospectiva de futur diuen que el món serà un món de ciutats. Un món de megalòpolis, que cada vegada s'assemblaran més les unes a les altres. En aquest futur immediat de globalització i homogeneïtzació, quin rol ha de tenir l'àrea metropolitana?

Barcelona té una gran reputació internacional, una gran projecció pública. La capital catalana, gran capital mediterrània... i també del mòbil. El que passa a Barcelona és fàcilment notícia als mitjans nacionals. L'àrea metropolitana, però, està invisibilitzada. Ser barceloní és motiu d'orgull per a molts. Ser metropolità avui dia no vol dir res.

L'àrea metropolitana ha estat terra de transició, de pas, de canvis, de

mestissatge, de moviments associacionistes, en constant evolució. El creixement exponencial de la població ha estat motivat per la immigració i la gentrificació. Persones vingudes principalment d'Andalusia i Extremadura al llarg del segle XX –aquells que Paco Candel va anomenar «els altres catalans»– i a finals del mateix segle de Llatinoamèrica. I la gentrificació, que expulsa les classes mitjanes i populars de la gran ciutat, a finals del segle passat per l'augment de preu dels habitatges fruit del creixement econòmic, i avui per l'impacte del turisme en els preus dels habitatges i la saturació de la ciutat. L'àrea metropolitana té avui la responsabilitat que Barcelona no esdevingui un gueto de turistes i ciutadans esporàdics.

Igual com a les empreses els equips més diversos –en edat, formació, gènere...– són els més innovadors, també hauríem de saber aprofitar aquesta població vibrant, diversa, dinàmica com a font d'innovació i riquesa per al país. Seguint amb la comparativa amb el món de les organitzacions, també s'aposta per trencar les «sitges», el treball en departaments estancs, per generar més sinergies i sentiment de pertinença. El mateix podríem aplicar a tots aquests més de trenta municipis de l'àrea metropolitana que encara actuen com a compartiments estancs, aïllats els uns dels altres. Cal més coordinació, més visibilitat, més celebració de la diferència.

L'àrea metropolitana de Barcelona és la sisena d'Europa en nombre d'habitants, després de les de París, Londres, la zona del Ruhr, Madrid i Milà. Comparteix amb totes elles reptes comuns: la sostenibilitat i cura del medi ambient en territoris densament poblats; l'envelliment de la població i la necessitat de trobar un equilibri demogràfic amb l'atracció de talent jove; la distribució de la riquesa i les oportunitats, que inclou resoldre la xacra de l'atur; la necessitat de vetllar per la cohesió social –des de la diversitat, no des de l'etnicisme–, i la preservació d'un relat cultural comú i propi que permeti un posicionament diferencial.

Com fem de l'àrea metropolitana de Barcelona un territori en diàleg d'igual a igual amb la ciutat, un territori que aporti solucions a aquests reptes?

Anteriorment, des de les institucions la solució s'havia vist sempre en

les infraestructures. Hem estat el país del totxo i les rotondes. Tot i que encara hi ha un dèficit en infraestructures, construir carreteres i equipaments no sempre és la solució. I cal veure també on es construeixen. Si ens hi fixem, els centres històrics de les ciutats, grans i petites, són els que sempre estan plens d'equipaments culturals, mentre que els barris –o perifèries de la perifèria– són considerats no-ciutats i no gaudeixen d'aquests serveis.

Avui, en un context de transformació digital, la solució no és tant la infraestructura com els continguts. Per a la sostenibilitat, l'atracció del talent, la generació de feina i la cohesió és prioritari apostar pel talent i la creativitat. La identitat diferencial d'un territori radica en el que és capaç de crear i pensar, juntament amb l'encert de saber donar-ho a conèixer i fer-ho créixer. La indústria de futur per al nostre país és –també– la indústria del coneixement, les indústries creatives i científiques. I aquesta identitat, aquest creixement econòmic, s'ha de treballar des de la bidireccionalitat de l'àrea metropolitana, des del dinamisme d'aquests trenta-cinc municipis que la componen, no des d'un concepte radial de servei –i servitud mal entesa– a Barcelona.

Cal crear corredors culturals, científics i de pensament entre la població de l'àrea metropolitana. És prioritari apostar per l'educació, una educació amb igualtat d'oportunitats. Cal també promoure la mobilitat en xarxa entre aquestes poblacions amb un transport públic de qualitat (i en quantitat); aquí TMB i TRAM tenen un paper cabdal per enderrocar murs no geogràfics però sí de connexió.

La governança internacional i la identitat global són cada vegada més grans, hi ha poc espai per a l'autogestió. I un d'aquests encara reduïts espais és la cultura. Cal donar un rol de centralitat a la cultura, la ciència i el coneixement en les polítiques locals i fomentar la màxima coordinació al territori amb xarxes intermunicipals, públiques i d'iniciativa ciutadana. Cal més coordinació entre ajuntaments i ens supralocals com Diputació, consells comarcals o Generalitat. El cas d'èxit de les biblioteques ha d'exportar-se a altres àmbits.

El Festival de Màgia de Badalona –un dels més antics de l'Estat–, el Cítilab de Cornellà, el sincrotró Alba a Cerdanyola, els Unicorns i Cargolins

d'Esplugues, la històrica sala Salamandra a l'Hospitalet, la iniciativa de Contrabaix a Sant Feliu, la Capsa al Prat o l'Àtrium a Viladecans són exemples del dinamisme, la creativitat i el talent del territori.

La vocació de metròpoli internacional de Barcelona és una constant. Però ser-ho no és sinònim d'èxit. Correm el risc de ser una metròpoli sense ànima, sense identitat diferencial, un preciós contenidor per a turistes i expatriats. Cal treballar per ser contingut, no només contenidor. L'èxit no vindrà perquè ens considerin metròpoli, sinó per com visquin el fet de ser-ho els barcelonins i metropolitans.

Sempre s'ha dit de Barcelona que és una ciutat cosmopolita. Ja Miguel de Cervantes al Quixot la va descriure així, oberta al món. Entenem ser cosmopolita com un fet positiu, com la convivència en harmonia en un mateix territori de persones vingudes d'arreu, com una mirada oberta a les cultures del món. I així volem que segueixi.

Però caldria no confondre aquest cosmopolitisme amb negar una identitat pròpia, una història, una manera de fer inclusiva, que convida tothom a sentir-se'n part. Cosmopolitisme ve del grec kosmou polides. El primer que va usar la paraula –diuen– va ser Diògenes. Ell va crear al segle V aC el moviment anomenat «cinisme», els seguidors del qual refusaven la tradició i els ritus locals i s'autoproclamaven ciutadans del món.

És possible i necessari ser ciutadans del món i tenir una identitat comuna i pròpia. La solució perquè Barcelona no sucumbeixi al cosmopolitisme dels cíncics de Diògenes i fomenti una identitat diferencial, rica, diversa i actual és l'àrea metropolitana. Una àrea que ha de ser subjecte i aportar tot el seu coneixement, innovació, talent i creativitat. Enriquir el relat de l'àrea metropolitana de Barcelona des de la diversitat i amb bidireccionalitat entre tots els territoris que la componen és clau per a la identitat diferencial i el sentit de pertinença dels seus ciutadans.

Que «ser metropolità» vulgui dir alguna cosa, i molt positiva, i enriqueixi la marca Barcelona és allò pel qual hem de treballar. Per tant, cal visibilitzar la seva força creadora, treballar en xarxa i connectar les persones de l'àrea metropolitana.

3. Els comportaments electorals a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

La rellevància de la ciutadania de l'Àrea Metropolitana de Barcelona en el desenvolupament del procés independentista

Jordi Argelaguet

Professor Titular de Ciència Política, UAB

1. Introducció: l'Àrea Metropolitana de Barcelona en el desenvolupament del procés independentista

El debat polític dels darrers anys a Catalunya està articulat, sobretot, al voltant del procés d'independència. Les forces polítiques que advoquen per la independència basteixen la seva estratègia sobre un escrupolós respecte als principis democràtics, això és, després d'una àmplia deliberació entre els interessats –en la qual es posin damunt la taula els millors arguments–, s'hauran de recomptar les preferències dels ciutadans de Catalunya a través del seu vot i en un marc on les llibertats individuals estiguin plenament garantides. Aquest enfocament és àmpliament compartit per molts actors polítics, fins i tot per opcions polítiques que defensen un altre tipus de vinculació de Catalunya amb l'Estat espanyol. Només una minoria s'oposa a una solució en la qual tingui la darrera paraula la voluntat de la majoria del poble català.

Una fita fonamental d'aquest procés va ser la celebració de les eleccions al Parlament de Catalunya del 27 de setembre del 2015.¹ Aquestes van ser convocades pel president de la Generalitat, el Molt Honorable President Artur Mas, amb la intenció de donar-los una orientació explícitament plebiscitària: si les forces que volen la independència de Catalunya obtenien un suport majoritari, el procés independentista continuaria endavant. Els resultats, però, van ser ambivalents. Per una banda, la participació va ser excepcional en aquest tipus d'eleccions. Per una

¹ Per a unes primeres anàlisis politològiques d'aquestes eleccions, vegeu Rodríguez-Aguilera de Prat i Reniu (2015); Martí i Cetrà (2016); Oriols i Rodon (2016).

altra, les forces independentistes van guanyar la majoria d'escons, però els van faltar menys de vuitanta mil vots per arribar a la majoria absoluta dels vots, que els hauria aplanat la legitimació per avançar més ràpidament en el seu objectiu últim. Les forces sobiranistes van treure el 47,8% dels vots vàlids; les obertament contràries a la independència, el 39,1%, i la resta d'opcions (que estrictament no es poden col·locar ni en un bloc ni en l'altre), el 13,1%. Aquest fet (els independentistes amb majoria simple de vots i majoria absoluta d'escons), juntament amb el fet que el govern monocolor de JxS té el suport d'una majoria parlamentària estantissa (reposa sobre els 62 escons de JxS i els 10 de la CUP, mentre que l'oposició aplega els 63 escons restants), dificulten l'acompliment dels compromisos contrets per part dels independentistes amb el seu electorat.

Per tenir elements d'anàlisi per valorar escenaris de futur o dissenyar estratègies per assolir les fites que es vulguin és imprescindible partir de les dades disponibles, entre les quals les electorals i les procedents d'enquestes que recullen l'opinió política dels ciutadans són bàsiques.

Catalunya és un país que es caracteritza per, entre altres trets, concentrar la majoria dels seus ciutadans a la capital i als municipis dels seus voltants, cosa que crea un contínuum urbà (metropolità) que ha empès els poders públics a institucionalitzar-lo a través d'un organisme que contribueix a coordinar la implementació de determinades polítiques que fan els ajuntaments que l'integren: l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB).

L'Àrea Metropolitana de Barcelona està integrada per 36 municipis, on hi viuen, segons el padró del 2015, 3.213.775 persones, en una superfície total de 636 quilòmetres quadrats.² Per tant, encara que només es tingui en compte el criteri poblacional, és més que evident el seu pes amb relació al conjunt de Catalunya; tant és així que a les eleccions del 2015 l'AMB va aportar el 41,7% del cens electoral de Catalunya. Per aquest seguit de circumstàncies, es justifica plenament que el comportament electoral dels ciutadans que hi viuen, i les seves opinions polítiques, siguin objecte d'interès: allò que passa a l'AMB té un impacte de

2 Vegeu el web de l'AMB per a més dades: <http://www.amb.cat/s/web/area-metropolitana/dades-estadistiques.html>.

primer ordre en allò que passa a Catalunya.

En les properes pàgines s'ofereix una primera aproximació als resultats electorals del 27 de setembre a l'AMB i es comparen amb els del conjunt de Catalunya, amb la finalitat de veure'n semblances i diferències. L'anàlisi electoral es fonamentarà en les dades agregades per al conjunt d'aquest àmbit territorial i també en les dades per a unitats més petites, siguin municipis, tipus de municipis o seccions electorals. En aquesta part, es compararan també els resultats amb les dues anteriors eleccions al Parlament de Catalunya, amb l'objectiu d'identificar algunes pautes de canvi i de continuïtat.³ Posteriorment, es completarà aquest capítol amb l'exposició d'algunes dades provinents d'una enquesta d'opinió política, que permetran d'acabar de dibuixar l'escenari sociodemogràfic i polític sobre el qual les diferents opcions polítiques hauran de treballar.

2. Els resultats electorals del 27-s a l'Àrea Metropolitana i al conjunt de Catalunya comparats

Hi ha diferències rellevants entre els resultats electorals a l'AMB i al conjunt de Catalunya que reflecteixen no només amb intensitat diversa unes determinades preferències polítiques, sinó també unes determinades estructures socials. Emprant com a referència el percentatge sobre el cens (que mostra la implantació de cada opció de comportament en el conjunt de la societat), es pot veure una important diferència qualitativa, substancial: mentre que al conjunt de Catalunya les opcions sobiranistes (JxS i la CUP) són, sumades, la minoria majoritària (amb més d'un 35% sobre el cens), a l'AMB no. Allí no arriben per poc al 30% del cens i són superades per la suma de les tres opcions més marcadament unionistes (C's, PSC i PP). Per tant, s'evidencia un cop més que l'opció sobiranista troba certes dificultats de penetració en aquest àmbit territorial. Aquesta diferència entre Catalunya i l'AMB s'aprecia encara millor si es tenen en compte els resultats agregats de l'eventual consulta en què es va convertir el 27-S i fent servir els percentatges sobre el vot emès. En efecte, els resultats del «sí» i del «no» estarien encreuats: 48-39 a Catalunya, enfront del 39-45 a l'AMB, sent la primera xifra el «sí» i la segona el «no».

³ Per a les eleccions de 2010 i 2012, vegeu Rico (2012); Martí (2013); Rico i Liñeira (2014); Rodon i Oriols (eds.) (2014).

Taula 1. Resultats electorals a les eleccions al Parlament de Catalunya 2015

	Catalunya				AMB			Dif.
	Absoluts	%C	%V	Escons	Absoluts	%C	%V	%C
Cens ⁽¹⁾	5.510.853				2.296.905			
Abstenció	1.380.657	25,05			532.665	23,19		1,86
Nuls	15.952	0,29			5.553	0,24		0,05
V. vàlids	4.114.244	74,66			1.758.687	76,57		-1,91
En blanc	21.895	0,40	0,53		8.480	0,37	0,48	0,03
JxS	1.628.714	29,55	39,59	62	542.971	23,64	30,87	5,91
C's	736.364	13,36	17,90	25	354.027	15,41	20,13	-2,05
PSC	523.283	9,50	12,72	16	261.210	11,37	14,85	-1,87
CSQP	367.613	6,67	8,94	11	199.502	8,69	11,34	-2,02
PP	349.193	6,34	8,49	11	180.679	7,87	10,27	-1,53
CUP	337.794	6,13	8,21	10	145.309	6,33	8,26	-0,20
UDC	103.293	1,87	2,51	0	44.675	1,95	2,54	-0,08
Altres	46.095	0,84	1,12	0	21.834	0,95	1,24	-0,11
Consulta ⁽²⁾	Absoluts	%C	%V	% s/ Sí+No	Absoluts	%C	%V	
Sí	1.966.508	35,68	47,61	55,00	688.280	29,97	39,01	5,71
No	1.608.840	29,19	38,95	45,00	795.916	34,65	45,11	-5,46
NS	554.848	10,07	13,43	—	280.044	12,19	15,87	-2,12
Abst.	1.380.657	25,05	—	—	532.665	23,19	—	1,86

1) El CERA hi està inclòs. El cens del CERA són 196.065 persones, de les quals van votar 14.781.

2) Atès que les eleccions es van plantejar pel convocant com una consulta sobre la independència de Catalunya, es presenten les dades agrupades per opció de resposta segons els posicionaments públics de les diferents forces polítiques a la campanya.

Sí = JxS + CUP; No = C's + PSC + PP; NS = CSQP + UDC + altres + blancs + nuls

Font: Departament de Governació, Generalitat de Catalunya

Un segon grup de diferències serien més de caràcter quantitatiu. A l'AMB hi ha una mica més de participació (1,86 punts) que no pas al conjunt de Catalunya. Quant als vots nuls i en blanc, no hi ha cap dife-

rència rellevant en els respectius percentatges. Les diferències són més importants en allò que afecta els percentatges de cada opció política. A l'AMB tenen relativament més pes les opcions unionistes (C's, PSC, PP i CSQP) que no pas tenen aquestes en el conjunt del país. També hi té una mica més de pes la CUP. Per contra, JxS té menys implantació a l'AMB que no pas al total de Catalunya. UDC i la resta d'opcions tenen percentatges molt semblants a l'AMB i a Catalunya.

3. L'anàlisi de la implantació territorial de les diferents opcions de comportament.

Havent presentat els resultats globals de les eleccions del 27-S, resulta pertinent exposar com són les implantacions territorials de les diferents opcions de comportament i, a la vegada, comparar-les amb les implantacions en les dues eleccions prèvies al Parlament de Catalunya: 2010 i 2012.

Per fer aquesta anàlisi, ha calgut crear una sola matriu de dades amb els resultats de les eleccions en l'àmbit de secció electoral i, el que és més important, s'ha hagut de comprovar quines seccions tenen continuïtat en els tres anys i quines han canviat, sigui perquè s'han fusionat amb d'altres, sigui perquè són el resultat de la divisió d'una secció anterior. La finalitat última és, a partir dels percentatges sobre el cens electoral de cada opció a cada secció i per a cada any, poder calcular els coeficients de correlació de Pearson, de tal manera que es pugui saber fins a quin punt les estructures d'implantació territorial en la societat de cada opció estan associades amb la resta. Així mateix, sempre a partir d'aquests percentatges, es pot intentar agrupar les seccions més semblants entre elles i així detectar una certa tipologia de seccions, amb unes dinàmiques electorals diferents entre elles.

3.1. L'adequació de las unitats territorials mínimes: les seccions electorals.

Tal com s'ha dit, la unitat bàsica d'anàlisi és la secció electoral. Tot i que el nombre de seccions i el seu àmbit geogràfic és molt estable entre dues eleccions seguides, pot donar-se el cas que hi hagi hagut algun canvi entre una elecció i una altra. Per tant, per tal de poder fer els càlculs per a aquestes tres eleccions sense deixar de tenir en compte

alguns ciutadans –com passaria si s’optés per excloure de la matriu de dades aquelles seccions en què hi hagués hagut algun canvi–, s’ha procedit a reconstruir les seccions afectades d’allí on hi ha hi hagut una divisió respecte a un any anterior. A la taula 2, hi ha les dades que resumeixen el recompte segons el reprocessament aplicat.

Taula 2. La unitat d’anàlisi: la secció electoral		
Intactes	2.007	97,7
Retocades	47	2,3
Total	2.054	100,0

El resultat és que en el conjunt de l’AMB hi hauria 2.054 seccions electorals, un 2,3% de les quals haurien estat afectades per aquesta reconstrucció. La resta de seccions, el 97,7%, no haurien registrat cap canvi en les tres convocatòries.

D’acord amb la matriu de dades ja fixada, s’ha procedit a calcular alguns estadístics bàsics de les principals variables electorals, que es mostren a la taula 3, per a cada elecció: els valors mínim i màxim, la mitjana i la desviació típica.

Taula 3. Els descriptius per a cada elecció a l'AMB i en % sobre el cens

	2015				2012				2010			
	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.
Abst.	9,10	73,33	23,80	7,200	10,06	82,73	31,14	8,049	18,65	86,95	40,90	9,273
Nuls	0,00	1,45	0,24	0,199	0,00	3,05	0,55	0,336	0,00	10,15	0,37	0,398
En blanc	0,00	1,74	0,36	0,223	0,00	2,84	0,94	0,414	0,00	9,69	1,75	0,720
CiU					1,40	43,86	16,32	9,780	0,00	47,38	19,43	8,791
ERC					0,19	25,00	7,72	3,764	0,00	12,46	3,36	1,747
JxS ⁽¹⁾	2,04	58,38	23,04	11,640	2,04	56,23	24,04	12,389	0,17	48,69	22,80	9,781
C's	2,50	32,68	15,14	4,550	0,96	14,26	6,40	2,209	0,00	7,05	2,56	1,009
PSC	1,29	30,56	11,58	5,143	1,32	32,20	11,50	5,494	0,95	30,63	12,50	4,205
CSQP ⁽²⁾	0,36	19,30	8,65	3,010	0,66	18,31	8,51	2,372	0,32	12,11	5,35	1,796
PP	1,38	30,42	8,05	3,941	2,52	32,71	10,49	3,558	0,22	28,31	8,75	3,057
CUP	0,00	19,91	6,27	3,034	0,00	8,80	2,26	1,311				
UDC	0,00	10,55	1,90	1,423								
SI					0,00	2,85	0,66	0,428	0,00	5,24	1,33	0,995
PxC					0,00	6,01	1,17	0,996	0,00	10,54	1,23	0,811
RCat									0,00	4,02	0,46	0,433
Altres	0,00	2,77	0,95	0,455	0,27	6,07	2,33	0,737	0,00	7,88	2,00	0,676
Consulta ⁽³⁾												
	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.								
Sí	2,85	71,65	29,32	13,923								
No	11,59	61,44	34,77	10,030								
NS	4,25	22,22	12,11	2,623								
Abst.	9,10	73,33	23,80	7,200								

(1) Per a les eleccions de 2010 i 2012, s'han sumat els percentatges de CiU i ERC.

(2) Per a les eleccions de 2010 i 2012, els percentatges corresponen als obtinguts per ICV-EUiA.

(3) A «Consulta», s'han agrupat els resultats segons el criteri següent: Sí = JxS + CUP; No = Cs + PSC + PP; NS = CSQP + UDC + altres + en blanc + nuls.

A les dades mostrades a la taula 3, s'aprecia que les mitjanes de cada variable són percentatges molt semblants –com no podia ser altrament– a les dades del conjunt agregat, reproduïdes a la taula 1. La desviació típica mostra el nivell de dispersió al voltant de la mitjana de cada variable. Com més alta és, vol dir que la dispersió és més gran i, a l'inrevés, com més baixa, vol dir que els percentatges d'aquella variable a les

diferents seccions és més semblant. Aquesta informació es pot completar tenint en compte els valors màxim i mínim per a cada variable. La variable amb una desviació típica més alta és JxS, amb un 11,640. Això vol dir que hi ha seccions on el vot a JxS és molt alt (el valor màxim és el 58,38% sobre el cens), i en d'altres que és molt baix (el 2,04% sobre el cens). La dispersió de l'abstenció també és considerable. No és el cas dels vots en blanc o els vots nuls, que tenen un percentatge molt semblant a totes les seccions.

Comparant les dades de les tres eleccions, es pot veure com la mitjana de l'abstenció ha anat baixant al llarg dels anys: cada cop la gent participa més a les eleccions. En consonància, també s'han reduït els màxims i els mínims. Si es compara la suma de CiU i ERC el 2010 i el 2012 amb el percentatge de JxS el 2015, hom s'adona que els canvis són molt lleus i que poc menys d'un 24% del cens hauria votat per aquest espai electoral.⁴ El perímetre de l'espai sobiranista és una mica més gran perquè caldria incloure-hi el percentatge de vot de la CUP. Amb el 6,3% que la CUP va obtenir el 2015, juntament amb els vots a JxS, es pot sostenir que l'independentisme electoral, a l'AMB, supera per poc el 29% del cens. Per la seva banda, el PSC mostra una gran estabilitat quant a implantació social (al voltant del 8% del cens), i el PP i el pol que s'aglutina sota les sigles de CSQP (ICV-EUiA, per al 2010 i 2012), tot i que tenen alguns lleus canvis segons la convocatòria, també són molt estables. No és el cas, però, de C's, que entre el 2010 i el 2015 dobla la seva implantació damunt del cens electoral. El debat sobiranista ha servit, doncs, també, per mobilitzar els sectors més contraris.

3.2. Les diferències territorials el 2015 segons l'estrat de municipi.

Sabent que les implantacions de les diferents opcions de comportament no són homogènies per tot el territori (si bé algunes ho són més que altres, la qual cosa indicaria que recullen vots de manera més transversal), una manera de posar més llum a aquest fet (i partint de les dades disponibles) seria mirar si hi ha cap vinculació entre la grandària del municipi i els resultats electorals. Amb aquesta finalitat, s'han agrupat les seccions

4 Val a dir que la comparació no pot ser presa de manera molt estricta, ja que JxS no es correspon a la suma de CiU i ERC, perquè no inclou els votants d'UDC, i perquè el 2015 JxS atrau votants que no van fer confiança el 2010 o 2012 ni a CiU ni a ERC.

electorals segons l'estrat al qual pertany el seu municipi d'acord amb la grandària de la població per habitants. El municipi de Barcelona és el més gran, amb un cens d'1.141.061 persones i amb 1.056 seccions electorals (un 51,4% del total de l'AMB). El contrast és clar amb els municipis petits de l'AMB, els que tenen menys de 10.000 habitants. Tots ells, en conjunt, apleguen només 55.877 persones censades, distribuïdes en 42 seccions electorals, el 2,0% del total. La resta de dades corresponents a aquesta estratificació estan recollides a la taula 4.

	cens	nombre	%
Barcelona	1.141.061	1.056	51,4
Municipis >150.000 habitants (BDN i L'H)	330.652	314	15,3
Municipis >50.000	442.199	384	18,7
Municipis 20.000-50.000	280.235	220	10,7
Municipis 10.000-20.000	46.881	38	1,9
Municipis <10.000	55.877	42	2,0
Conjunt de l'AMB	2.296.905	2.054	100,0

Partint d'aquesta estratificació, a la taula 5 hi ha recollides les mitjanes d'implantació sobre el cens electoral de les opcions de comportament per a cada estrat i, per facilitar-ne l'anàlisi, per al conjunt de l'AMB.

	Abst.	Nuls	Blanc	JxS	C's	PSC	CSQP	PP	CUP	UDC	altres
Barce-lona	23,12	0,23	0,37	28,59	13,50	8,78	7,49	7,04	7,74	2,36	0,80
Mun. >150K	26,59	0,28	0,33	15,54	14,76	13,96	9,09	12,66	4,50	1,22	1,07
Mun. >50k	24,39	0,25	0,36	15,38	17,85	15,91	10,73	8,03	4,56	1,37	1,16
Mun. 20-50K	22,87	0,25	0,38	19,36	18,42	14,00	9,91	7,18	4,87	1,66	1,11
Mun. 10-20K	23,37	0,30	0,35	22,42	17,07	12,48	9,54	6,45	5,28	1,49	1,25
Mun. <10K	19,81	0,21	0,44	29,71	15,52	11,18	8,25	5,43	6,66	1,80	1,00
AMB	23,80	0,24	0,36	23,04	15,14	11,58	8,65	8,05	6,27	1,90	0,95

Deixant el cas de Barcelona a banda –per la seva grandària i l'heterogeneïtat de les seves seccions és singular–, les dades indicarien que l'abstenció tendeix a disminuir a mesura que la grandària del municipi es redueix. En canvi, tant en els vots nuls com en els blancs no sembla apreciar-se un patró fàcilment identificable. A les seccions dels municipis més grans llevat de Barcelona (això és, Badalona i l'Hospitalet), la mitjana de JxS arriba al 15,5%, i s'incrementa d'una manera apreciable a mesura que la grandària del municipi es va reduint, fins a arribar a una mitjana del 29,7% als municipis més petits, amb menys de 10.000 habitants. Un patró semblant és el que segueix la CUP, si bé amb un rang d'oscil·lació menor: té més implantació com més petit és el municipi. En canvi, segueix un esquema oposat el PP: com més petit és el municipi, més petit és el percentatge de vot. Per la seva banda, la resta de forces parlamentàries (C's, PSC i CSQP), tot i que tindrien un patró similar al del PP, el seu rang és menor i presenten algunes oscil·lacions que trenquen l'ordenació descendent (o ascendent, segons com es miri).

Aquestes mitjanes tornen a indicar que la distribució de les implantacions de les diferents opcions de comportament estarien associades a variables sociodemogràfiques concretes, si bé degudament matisades pel sector politicoideològic que cada força política busca de mobilitzar o representar.

Una via per completar aquesta anàlisi territorial passa per identificar una tipologia de seccions electorals segons la gran diversitat d'implantacions de les diferents opcions de comportament.

3.3. Els conglomerats per identificar una tipologia de seccions electorals.

Amb l'objectiu d'identificar diferents tipus de seccions electorals, com a pas previ per explorar si hi ha o no dinàmiques de competició política diferent depenent del territori on es donin, es pot recórrer a l'ús de l'anàlisi de conglomerats. En aquest sentit, i aprofitant uns càlculs fets per a una altra recerca que tractava les mateixes dades però per al conjunt de Catalunya, a partir dels resultats sobre el cens per al 2015 –i per a totes les seccions de Catalunya– de l'abstenció, JxS, C's, PSC, CSQP, PP i la CUP, i després de 15 iteracions, el programa SPSS va classificar totes les seccions de Catalunya en tres conglomerats. Per a aquesta anàlisi,

s'ha respectat aquella classificació de seccions i es presenten els descriptius bàsics dels tres conglomerats, per als resultats del 2015 i per a l'AMB, a la taula 6.

El conglomerat 1 inclou 48 seccions i té un cens total de 57.400 persones, un 2,5% del total de l'AMB. És, clarament, una exigua minoria de seccions. El conglomerat 2 aplega 964 seccions i 1.105.376 persones. Això és el 46,9% de les seccions i el 48,1% del cens. El conglomerat 3 és, per poc, el més gran: són 1.042 seccions i 1.134.099 persones; el 50,7% i el 49,4%, respectivament, del total de l'AMB.

Pels descriptius de cada variable en aquests tres conglomerats, aquests es poden anomenar, respectivament, el de les seccions sobiranistes fortes, el de les sobiranistes febles, i el de les seccions unionistes. En el primer grup, el «sí» té una mitjana del 56,8% del cens; en el segon, el «sí» té una mitjana del 40,9% del cens (és majoria, però no és absoluta), i en el tercer conglomerat, el «sí» és una clara minoria, amb una mitjana del 17,4%, que contrasta amb la mitjana del «no», que és del 42%.

També es poden veure, doncs, unes dinàmiques electorals diferents a cada tipus de secció. L'abstenció és molt més baixa a les sobiranistes fortes i molt més homogènia que no pas a les unionistes, on també és més alta, quasi el doble. Per contra, els vots nuls i blancs tenen unes mitjanes molt similars en els tres tipus de seccions. La mitjana d'implantació de JxS és més de tres vegades més gran a les (poques) seccions sobiranistes que no pas a les unionistes. I la CUP té de mitjana una implantació el doble de gran a les sobiranistes fortes que a les unionistes. I, al contrari, tant C's com el PSC, el PP i CSQP tenen una mitjana d'implantació més alta a les seccions unionistes.

Finalment, també és il·lustratiu tenir en compte l'ordenació de les forces més o menys votades a cada tipus de secció i, també, el grau de fragmentació de l'electorat. Al conjunt de les sobiranistes fortes, la força més votada és JxS, seguida per la CUP, a molta distància. A les sobiranistes febles, la força més votada continua sent JxS, però ja a menys distància de la segona, que és C's. La resta de forces parlamentàries obtenen unes mitjanes similars, oscil·lant entre el 6,65 i el 8,21% del cens. Finalment, a les seccions unionistes, la primera força és C's, seguida del PSC i, en tercer lloc, JxS. Amb tot, la distància en les mitjanes

entre la primera i la tercera és de poc més de 4 punts percentuals. Aquí, la fragmentació és molt més gran que no pas al grup primer.

Taula 6. Els descriptius de les diferents variables de comportament electoral segons tipus de secció (2015)
AMB

	Sobiranistes fortes				Sobiranistes febles				Unionistes			
	Mín.	Màx.	Mitjana	D. típ.	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.	Mín.	Màx.	Mitj.	D. típ.
Abstenció	9,97	20,96	14,60	2,227	9,10	37,67	20,44	4,546	12,48	73,33	27,32	7,492
Nuls	0,00	,56	0,18	0,153	0,00	1,15	0,22	0,179	0,00	1,45	0,26	0,215
Blanc	0,00	,84	0,38	0,186	0,00	1,74	0,39	0,220	0,00	1,21	0,34	0,225
JxS	43,75	58,38	47,56	3,525	22,63	44,02	32,67	5,220	2,04	24,14	13,00	5,190
C's	2,50	17,79	9,18	3,624	5,12	28,76	13,28	4,008	5,61	32,68	17,13	4,070
PSC	2,39	8,58	5,12	1,368	1,29	18,61	7,76	2,412	3,67	30,56	15,41	4,071
CSQP	2,34	7,29	4,65	1,273	0,36	16,31	6,99	2,392	0,92	19,30	10,38	2,496
PP	1,54	9,18	5,65	1,817	1,38	19,19	6,65	2,455	2,35	30,42	9,46	4,564
CUP	5,99	13,79	9,23	1,813	0,00	19,91	8,21	2,764	0,37	11,54	4,34	1,828
UDC	1,00	5,45	2,89	1,183	,55	10,55	2,64	1,638	,00	9,19	1,16	0,594
Altres	,07	1,19	0,55	0,288	,00	2,10	0,74	0,361	,00	2,77	1,17	0,429
Consulta ⁽¹⁾												
Sí	51,00	71,65	56,79	4,177	25,34	58,62	40,88	6,205	2,85	33,29	17,35	6,618
No	11,59	28,23	19,96	4,187	12,74	48,46	27,69	6,030	17,09	61,44	42,01	7,419
NS/NC	5,49	10,90	8,66	1,301	5,80	19,46	10,98	1,845	4,25	22,22	13,32	2,672
Abstenció	9,97	20,96	14,60	2,227	9,10	37,67	20,44	4,546	12,48	73,33	27,32	7,492
seccions	48				964				1.042			
% seccions	2,34				46,93				50,73			
Cens	57.400				1.105.376				1.134.099			
% cens	2,50				48,13				49,38			

(1) Excloso els vots del CERA
(2) El nombre de seccions resultat de la recomposició
(3) Sí = JxS + CUP; No = C's + PSC + PP; NS = CSQP + UDC + altres + en blanc + nuls

Per tant, cal retenir que el conjunt de seccions de l'AMB es divideix de fet en meitats quasi iguals de seccions sobiranistes i unionistes, la distribució de les quals és molt diferent segons el municipi de què es tracti.

En efecte, la distribució d'aquests tres tipus de secció en cadascun dels municipis de l'AMB posa de manifest les diferències internes que hi ha en aquest àmbit geogràfic. Tal com es veu a la taula 7, només hi ha seccions sobiranistes fortes en alguns pocs municipis, alguns dels quals amb molt poca població. En realitat, la presència destacada de seccions sobiranistes fortes es dona només a dos municipis relativament grans: Molins de Rei i, sobretot, Sant Cugat del Vallès.

El percentatge de seccions sobiranistes febles és molt divers segons el municipi. N'hi ha que tenen totes les seccions d'aquest grup, mentre que en d'altres són una exigua minoria (Santa Coloma de Gramenet) o són inexistent (Sant Andreu de la Barca, Ripollet i Badia del Vallès).

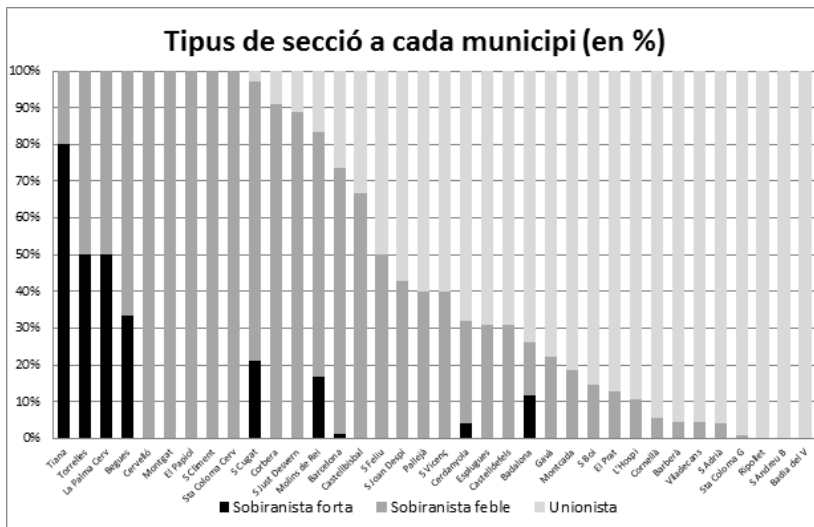
Finalment, el percentatge del tercer grup de seccions, les unionistes, també és molt diferent segons el municipi. En alguns municipis ho són totes les seccions (Sant Andreu de la Barca, Ripollet i Badia del Vallès), i en d'altres ho són quasi totes: a Cornellà, Sant Adrià, Santa Coloma de Gramenet, Barberà i Viladecans el percentatge de seccions unionistes supera el 90%. Aquesta llista contrasta amb la dels municipis que no tenen cap secció unionista (Cervelló, Montgat, el Papiol, Sant Climent, Tiana i Torrelles de Llobregat) o quasi cap (Corbera de Llobregat i Sant Cugat).

Taula 7. Tipus de secció a les poblacions de l'AMB

Municipi	Nombre de seccions	Sobiranista forta	Sobiranista feble	Unionista
Badalona	146	11,6	14,4	74,0
Badia del Vallès	12	0,0	0,0	100,0
Barberà	22	0,0	4,5	95,5
Barcelona	1.056	1,2	72,3	26,5
Begues	3	33,3	66,7	0,0
Castellbisbal	6	0,0	66,7	33,3
Castelldefels	26	0,0	30,8	69,2
Cerdanyola	25	4,0	28,0	68,0
Cervelló	5	0,0	100,0	0,0
Corbera	11	0,0	90,9	9,1
Cornellà	70	0,0	5,7	94,3
El Papiol	2	0,0	100,0	0,0
El Prat	39	0,0	12,8	87,2
Esplugues	29	0,0	31,0	69,0
Gavà	27	0,0	22,2	77,8
La Palma Cervelló	2	50,0	50,0	0,0
L'Hospitalet	168	0,0	10,7	89,3
Molins de Rei	12	16,7	66,7	16,7
Montcada	16	0,0	18,8	81,3
Montgat	4	0,0	100,0	0,0
Pallejà	5	0,0	40,0	60,0
Ripollet	20	0,0	0,0	100,0
Sant Adrià	24	0,0	4,2	95,8
Sant Andreu B.	14	0,0	0,0	100,0
Sant Boi	48	0,0	14,6	85,4
Sant Climent	2	0,0	100,0	0,0
Sant Cugat	33	21,2	75,8	3,0
Sant Feliu	20	0,0	50,0	50,0
Sant Joan Despí	21	0,0	42,9	57,1
Sant Just Desvern	9	0,0	88,9	11,1
Sant Vicenç	20	0,0	40,0	60,0
Sta. Coloma Cerv.	5	0,0	100,0	0,0
Sta. Coloma Gram.	99	0,0	1,0	99,0
Tiana	5	80,0	20,0	0,0
Torrelles	4	50,0	50,0	0,0
Viladecans	44	0,0	4,5	95,5
TOTAL	2.054	2,3 (48)	46,9 (964)	50,7 (1.042)

Entre parèntesis hi ha el nombre de seccions de cada agrupació

en no incorporar els censos poblacionals de cada municipi es podria distorsionar la realitat que està assenyalant. En aquest sentit, cal tenir present que, de les 964 seccions sobiranistes febles que hi ha al conjunt de l'AMB, 763 són a la ciutat de Barcelona, això és, el 79% del total. Si a l'AMB se li «extraguessin» les dades de Barcelona, la distribució dels diferents tipus de secció seria aquesta: hi hauria un total de 998 seccions, de les quals el 3,5% serien sobiranistes fortes; el 20,1% serien sobiranistes febles, i el 76,4% serien unionistes.

Mirant el nombre de seccions per tipus en cada estrat de municipi, hom pot adonar-se que, llevat del cas de Barcelona (l'especificitat del qual ja s'ha assenyalat), el percentatge de seccions unionistes decreix a mesura que es fa petita la grandària del municipi.

Taula 8. Tipus de secció segons els estrats de municipis (en %)				
Estrats de municipis segons grandària del cens electoral	Tipus de secció			Total
	Sobiranista forta (2,5% cens AMB)	Sobiranista feble (48,1% cens AMB)	Unionista (49,4% cens AMB)	
seccions de Barcelona	1,2	72,3	26,5	1.056
seccions de ciutats >150K (BDN i L'H)	5,4	12,4	82,2	314
seccions de ciutats >50k	2,1	15,4	82,6	384
seccions de ciutats 20-50K	0,9	28,6	70,5	220
seccions de viles 10-20K	0,0	52,6	47,4	38
seccions de pobles <10K	19,0	47,6	33,3	42
Total AMB	2,3	46,9	50,7	2.054
Total AMB (BCN exclosa)	3,5	20,1	76,4	998

Constatada la distribució dels tres tipus de secció segons els estrats de municipis, és adequat mostrar les estructures d'implantació de les diferents opcions de comportament i veure fins a quin punt unes i altres estan associades (és a dir, correlacionades), i si aquesta associació es repeteix en anys diferents o no.

3.4. Les estructures d'implantació de les diferents opcions de comportament.

Per veure la implantació a la societat de les diferents opcions de comportament es fa servir el percentatge sobre el cens, i com a unitat d'anàlisi es considera la secció electoral. Amb el conjunt de percentatges, es calcula el coeficient de correlació de Pearson.⁵

A la taula 9 es reproduïxen els coeficients de correlació per a les eleccions de 2015, calculats per a les 2.054 seccions de l'AMB. L'estructura de la implantació que presenten és la següent. L'abstenció es correlaci-

⁵ Aquests coeficients, que poden oscil·lar entre ± 1 , indiquen si dues variables estan vinculades, i en quin sentit. Si la correlació és positiva, vol dir que allí on una variable és forta també ho és l'altra. I si és negativa, a l'inrevés: allí on una és forta, l'altra és feble.

ona de manera significativa només amb JxS, i ho fa negativament: allí on l'abstenció és més alta, més baix és el percentatge de JxS, i a l'inrevés. Per la seva banda, JxS, la CUP i UDC estan correlacionades entre si de manera positiva: allí on hi ha més vots d'una força n'hi ha més de les altres. A més, estan correlacionades negativament amb les altres forces polítiques, llevat d'UDC, que té una implantació una mica diferent a JxS i la CUP. Cadascuna d'aquestes tres opcions de tradició catalanista té índexs de correlació diferents, tot i ser negatius, amb la resta de forces polítiques. Per tant, antagonitzen de manera no homogènia. Per exemple, la CUP i CSQP tenen un índex de correlació molt baix, la qual cosa vol dir que les implantacions d'una i altra no estan associades tan fortament com ho està el vot a JxS i al PSC. Aquestes diferències indicarien especificitats territorials no negligibles, explicables per l'extracció social majoritària a les diferents seccions electorals.

Taula 9. Les implantacions partidistes a l'AMB (coeficients de correlació, 2015)									
	Abst.	Nuls	Blancs	JxS	C's	PSC	CSQP	PP	CUP
Abst.	1								
Nuls	,053'	1							
En blanc	-,171"	,051'	1						
JxS	-,599"	-,117"	,126"	1					
C's	-,212"	,007	-,008	-,474"	1				
PSC	,298"	,118"	-,075"	-,832"	,469"	1			
CSQP	,109"	,095"	-,010	-,620"	,317"	,647"	1		
PP	,111"	,031	-,110"	-,438"	,222"	,196"	-,003	1	
CUP	-,320"	-,050'	,099"	,696"	-,644"	-,615"	-,226"	-,530"	1
UDC	-,482"	-,106"	,095"	,574"	,070"	-,581"	-,628"	-,044'	,102"

** La correlació és significativa al nivell 0,01 (bilateral)

Ombrejat: índex de correlació $\leq \pm 0,5$

En aquesta mateixa aproximació, cal assenyalar que els vots nuls i en blanc tenen uns coeficients de correlació relativament baixos amb la resta de variables. Això indicaria que respondrien a unes implantacions que obeeixen a qüestions no estrictament ideològiques. Una hipòtesi seria que el vot nul, que reflectiria el nombre d'errors o inclús de perso-

nes amb determinades dificultats, està repartit de forma prou homogènia al llarg del territori. El mateix passaria amb el vot en blanc, que no es correlaciona de forma apreciable amb cap altra variable. Una explicació hipotètica seria que el vot en blanc serviria, durant el procés d'escrutini, per cobrir els errors en aquest procés, que es donarien de manera prou uniforme en totes les seccions.

L'estructura de la competició política que s'articula el 2015 és, a grans trets, la mateixa que hi hagué el 2012 i el 2010, amb alguns matisos que convé retenir.

En efecte, el 2012 CiU, ERC, CUP i SI es correlacionen entre ells positivament, això és, tendeixen a tenir més suports en les mateixes seccions electorals de l'AMB. Expressat d'una altra manera: puen vots en els mateixos entorns sociodemogràfics. Ara bé, si bé en termes generals aquestes forces es correlacionen negativament amb la resta de forces polítiques i amb l'abstenció, hi ha algunes excepcions dignes de ser esmentades. Per exemple, CiU no es correlaciona de manera significativa ni amb C's ni, sobretot, amb el PP. Això vol dir que hi ha una gran diversitat de situacions en les implantacions territorials respectives d'aquestes forces: en alguns llocs, CiU i PP poden tenir ambdues bons resultats, i en d'altres, l'una és forta i l'altra és més feble. Un cas que val la pena subratllar és el que es dibuixa a partir dels coeficients de correlació d'ICV amb la resta d'opcions. És l'única variable que no es correlaciona fortament amb cap altra, la qual cosa indica una alta homogeneïtat en la implantació territorial d'ICV, amb una independència elevada de les característiques sociodemogràfiques de les diferents seccions. Quant a la resta d'opcions, es pot veure com el PSC sobretot es correlaciona molt negativament amb CiU, ERC i la CUP. Per contra, té una alta correlació positiva amb PxC. Atès que PxC té un patró de coeficients de correlació amb la resta de forces polítiques molt semblant al del PSC, sembla poc agosarat pensar que el PSC i el PxC recullen vots en els mateixos entorns socials. C's té el coeficient de correlació més alt –i positiu– amb el PP, i una mica més feble amb el PSC. Finalment, els coeficients dels vots nuls i en blanc són molt baixos, la qual cosa indica poca o nul·la associació amb altres variables. Aquesta evidència reforçaria la interpretació sobre el sentit que hi ha al darrere del percentatge de suport a una i altra opció.

Taula 10. Les implantacions partidistes a l'AMB (coeficients de correlació, 2012)

	Abst.	Nuls	Blancs	CiU	ERC	C's	PSC	ICV	PP	CUP	SI
Abst.	1										
Nuls	,074"	1									
En blanc	-,199"	,017	1								
CiU	-,708"	-,289"	-,008	1							
ERC	-,498"	-,135"	-,055"	,593"	1						
C's	-,202"	,142"	,288"	-,262"	-,450"	1					
PSC	,425"	,300"	,070"	-,853"	-,655"	,350"	1				
ICV	-,129"	,170"	,071"	-,287"	,174"	,104"	,207"	1			
PP	-,198"	-,026	,091"	-,024	-,497"	,477"	,127"	-,357"	1		
CUP	-,342"	-,139"	-,134"	,468"	,692"	-,461"	-,549"	,217"	-,490"	1	
SI	-,340"	-,097"	-,066"	,482"	,566"	-,353"	-,520"	,072"	-,324"	,502"	1
PxC	,456"	,205"	,044"	-,688"	-,547"	,210"	,714"	,051"	,036	-,492"	-,419"

** La correlació és significativa al nivell 0,01 (bilateral)

Ombrejat: index de correlació $\leq \pm 0.5$

El 2010 l'estructura també va ser bastant similar a la que hi hauria el 2012. Les forces polítiques més catalanistes –CiU, ERC i SI– es correlacionen positivament entre elles, si bé amb intensitats diferents, la qual cosa palesa que no són fortes totes i amb la mateixa intensitat als mateixos llocs. La constatació d'aquestes divergències es referma amb els diferents coeficients de correlació amb la resta de forces polítiques. Així, CiU té una lleu associació positiva amb C's i el PP, mentre que ERC la té negativa amb aquestes mateixes forces. També hi ha disparitat amb els coeficients d'ICV: amb CiU és molt baix (no hi ha cap associació entre les implantacions territorials d'una i l'altra) i amb ERC és positiu i relativament important (les implantacions d'ERC i ICV serien prou semblants). Els coeficients més alts del conjunt de la taula són dos: el $-0,860$ que hi ha en l'associació entre CiU i l'abstenció (allí on CiU treu pitjors resultats és on l'abstenció és més alta), i el $-0,768$ que hi ha entre CiU i el PSC (allí on el CiU té els millors resultats, el PSC hi treu els pitjors, i a l'inrevés). Els vots nuls i en blanc tenen coeficients molt baixos amb la resta d'opcions.

Taula 11. Les implantacions partidistes a l'AMB (coeficients de correlació, 2010)

	Abst.	Nuls	Blancs	CIU	ERC	C's	PSC	ICV	PP	SI	PxC
Abst.	1										
Nuls	-,102"	1									
Blanc	-,439"	-,063"	1								
CIU	-,860"	,048"	,264"	1							
ERC	-,530"	,191"	,369"	,499"	1						
C's	-,351"	-,063"	,155"	,177"	-,188"	1					
PSC	,449"	-,039"	-,116"	-,768"	-,438"	-,035"	1				
ICV	-,302"	,162"	,370"	,087"	,560"	-,053"	-,070"	1			
PP	-,264"	-,142"	-,110"	,156"	-,439"	,446"	-,043"	-,447"	1		
SI	-,642"	,125"	,316"	,700"	,685"	-,070"	-,620"	,390"	-,229"	1	
PxC	,499"	-,063"	-,214"	-,610"	-,446"	-,043"	,554"	-,209"	-,043"	-,582"	1
R Cat	-,528"	,124"	,278"	,550"	,604"	-,094"	-,484"	,374"	-,224"	,664"	-,484"

** La correlació és significativa al nivell 0,01 (bilateral)

Ombrejat: índex de correlació $\leq \pm 0.5$

A partir dels coeficients de correlació presentats fins ara es pot veure, doncs, que hi ha una estructura d'implantació territorial de les diferents opcions de comportament que es manté a grans trets al llarg dels anys. Això mostraria que la competència política s'explica també –a banda de l'oferta política de cada moment i de la conjuntura– per l'existència d'una base sòlida en l'estructura social del territori. En efecte, hi ha llocs del territori on es concentren persones amb unes característiques sociodemogràfiques diferents a les que tenen persones concentrades en altres indrets, i el seu comportament electoral n'és dependent. El canvi d'aquesta estructura social és necessàriament lent i estarà condicionat per les polítiques públiques que es posin en pràctica al país. Els resultats electorals s'explicaran a partir dels canvis que hi pogués arribar a haver en l'estructura social i a partir dels moviments que les forces polítiques puguin fer d'acord amb els seus objectius, i en funció de la lectura que facin de les dades que descriuen la realitat sociopolítica sobre la qual volen operar.

4. Els canvis entre les eleccions del 2015, 2012 i 2010.

Per tal de mesurar els canvis registrats entre les diferents eleccions

(2015, 2012 i 2010) també s'han tingut en compte els percentatges sobre el cens electoral, per evitar les distorsions que hi podria haver amb la variació de l'abstenció si els percentatges comparats fossin sobre els vots vàlids, perquè la menor o major participació afecta de manera diversa les forces polítiques. En termes generals, cal retenir que tradicionalment a Catalunya hi ha hagut una abstenció a les eleccions al Parlament que ha anat per barris. El resultat és que les forces catalanistes s'han beneficiat de l'abstenció de determinats segments socials. Per tant, recórrer als percentatges sobre el cens és la millor forma per saber la implantació en la societat de les diverses opcions de comportament, incloent-hi l'abstenció. Les diferències es presenten per separat. En primer lloc, hi haurà les diferències globals entre les tres eleccions i, després, les diferències en els tres tipus de secció (per il·luminar l'existència o no de dinàmiques electorals diferents) en les tres eleccions.

4.1. Les diferències globals entre 2010, 2012 i 2015

A la taula 12 hi ha els resultats sobre el cens electoral de les tres darreres eleccions al Parlament de Catalunya. També s'hi han inclòs les diferències entre el 2012 i el 2015 i entre el 2010 i el 2015, amb la finalitat d'apreciar millor les variacions que hi ha hagut en aquests cinc anys, que mostren un canvi substancial en el sistema de partits de Catalunya, pels seus integrants, pel pes que tenen i per les dinàmiques de competició que hi ha entre ells.

Taula 12. Les opcions de comportament i les seves diferències en el conjunt de l'AMB en % sobre el cens electoral (2015, 2012 i 2010)					
	2015	2012	2010	2015-2012	2015-2010
Cens	2.296.905	2.272.147	2.268.937	24,758	27,968
Participació	76,81	69,37	59,56	7,44	17,25
Abstenció	23,19	30,63	40,44	-7,44	-17,25
Nuls	0,24	0,56	0,37	-0,32	-0,13
V. vàlids	76,57	68,81	59,19	7,76	17,38
En blanc	0,37	0,96	1,78	-0,59	-1,41
CiU		16,74	19,87		
ERC		7,86	3,41		
JxS ⁽¹⁾	23,64	24,59	23,28	-0,95	0,36
C's	15,41	6,53	2,61	8,88	12,80
PSC	11,37	11,28	12,34	0,09	-0,97
CSQP ⁽²⁾	8,69	8,61	5,41	0,08	3,28
PP	7,87	10,41	8,72	-2,54	-0,85
CUP	6,33	2,27		4,06	6,33
UDC	1,95			1,95	1,95
SI		0,68	1,36	-0,68	-1,36
PxC		1,13	1,21	-1,13	-1,21
RCat			0,47		-0,47
Altres	0,95	2,34	2,00	-1,39	-1,05

1) A les diferències de la fila de JxS, s'han sumat els % de CiU i ERC.
2) A les diferències de la fila de CSQP, s'ha tingut en compte els % d'ICV-EUIA

En termes globals, el primer a ressaltar és l'increment destacadíssim de la participació electoral a l'AMB, car ha passat del 59,6% el 2010 al 76,8% el 2015. L'augment de la participació s'explica per la importància que l'electorat va atorgar a les darreres eleccions.

Un segon element important és el no-creixement de l'espai polític constituït per la suma de CiU i ERC el 2010 i el 2012 i, malgrat la no estricta correspondència, per JxS el 2015. Per bé que el 2015 UDC rep en vots quasi el 2% del cens (i que el 2012 i el 2010 hi hagueren unes opcions electorals –RCat i SI– que el 2015, en gran mesura, van confluïr a JxS), l'espai JxS supera per poques dècimes la suma de CiU i ERC el 2010 i

retrocedeix un punt respecte al 2012. Amb tot, JxS és la primera força política: un de cada quatre electors li va fer confiança. I, per completar el panorama del pol independentista, cal recordar que el 2012 la CUP es va presentar per primer cop, i va obtenir el 2,3% del cens. Atès que aquest espai independentista d'esquerra revolucionària es va incrementar en 4 punts el 2015, el global de bloc independentista arriba al 30% del cens electoral de l'AMB. Així, els canvis registrats són importants per quantitat i per qualitat. El 2010, la suma de CiU, ERC, SI i RCat va ser del 25,1% (incloent-hi el percentatge desconegut que aportaven els votants d'UDC), mentre que el 2015 arribava al 30% ja esmentat, quasi cinc punts més. I dins d'aquest bloc, el percentatge d'independentistes declarats el 2010 era molt lluny (ERC, SI i RCat) del percentatge del 2015 (la pràctica totalitat, si no tota, es pot comptar com a vot independentista).

Un altre canvi molt destacat és l'eixamplament de l'espai de C's, que passa del 2,6% el 2010 al 15,4% el 2015, i que li va servir per ubicar-se com el principal partit de l'oposició a JxS, tot desplaçant el PSC a un tercer lloc. C's va fer el salt a partir del 2012, mentre que el PSC es va quedar aturat, amb una implantació molt similar en aquestes tres eleccions. D'acord amb això, i sabent que hi ha un increment de la participació, semblaria adequat pensar que bona part del creixement de C's es deu a la seva capacitat de mobilitzar antics abstencionistes, els quals, veient els propòsits dels independentistes, el 2015 van optar per votar aquell partit que argumentava amb més vehemència la pervivència de l'estatu quo.

L'espai polític que s'articula impulsat per ICV-EUiA té, amb relació al 2010, una certa però lleu evolució a l'alça, dins d'un nivell d'implantació electoral baix: el 2010 va tenir el 5,4% del cens, i el 2015 va assolir, malgrat el procés de confluència amb l'entorn de Podem, el 8,7%, una xifra quasi idèntica a la del 2012.

Finalment, el PP té una evolució més oscil·lant, ja que el seu sostre és el 2012, amb un 10,4%. El 2015 cedeix 2,5 punts percentuals en implantació, i es queda amb el 7,9%. La irrupció de C's no només li ha impedit el creixement sinó que C's ha avançat a costa de la seva implantació.

Els canvis que s'aprecien al nivell més global del conjunt de l'AMB (i que

estan en sintonia amb allò que passa en el conjunt de Catalunya) oculten unes dinàmiques territorials una mica més riques, que han de ser tingudes en compte per entendre millor què ha passat aquests darrers cinc anys, i que poden donar pistes sobre l'evolució cap al futur. Amb aquest propòsit, es comparen les implantacions de les diverses opcions de comportament en els tres grans grups de seccions que s'han identificat abans: les sobiranistes fortes, les sobiranistes febles i les unionistes.

4.2. Les diferències entre 2010, 2012 i 2015 segons el tipus de secció.

Els resultats de 2010, 2012 i 2015 es manifesten amb pautes de canvi i continuïtat segons el moment i segons la tipologia de seccions. A la taula 13 es mostren els percentatges sobre cens de cada opció a cada grup de seccions (sobiranistes fortes, sobiranistes febles i unionistes) en aquests tres anys.

La participació creix en els tres tipus de secció, si bé sempre és més alta en les seccions sobiranistes fortes. En aquestes, el 2015, la participació arriba al 85,5% (quasi vota tothom), mentre que a les unionistes es queda en el 73,4%, més de 12 punts per sota. Amb tot, la distància de participació entre aquests dos grups de seccions s'ha reduït: el 2012 va ser de 15,2 punts, i el 2010, de 19. El creixement de la participació en cada elecció és més gran en el grup de seccions unionistes. Amb tot, cal dir que el màxim assolit en aquestes seccions el 2015 supera per poc el mínim de les primeres el 2010. Això vol dir que la capacitat de mobilització en aquestes seccions unionistes encara té molt camp per córrer.

Quant als vots nuls, no hi ha grans diferències entre aquests grups ni entre els anys. En els vots en blanc, el percentatge és similar a cada any i als tres grups de secció es dona una reducció progressiva semblant.

El vot a JxS (per al 2010 i el 2012 es compara amb la suma de CiU i ERC) presenta grans diferències en els tres tipus de seccions. A les sobiranistes fortes, el percentatge passa de 41,9% sobre el cens el 2010, al 48,9% el 2012 i al 47,3% el 2015. En aquestes seccions, que cal recordar que són molt poques a l'AMB, el creixement es dona sobretot entre el 2010 i el 2012. El mateix passa a les seccions sobiranistes

febles, però amb una implantació menor, al voltant d'un terç de l'electorat. En canvi, a les seccions unionistes hi hauria un lleuger retrocés, a banda de tenir una implantació molt més reduïda, al voltant del 14% del cens. En efecte, el vot a aquest pol creix més a les seccions on ja està implantat, la qual cosa seria un altre indicatiu de la progressiva polarització de la societat catalana.

Taula 13. Les opcions de comportament segons el tipus de secció en % sobre el cens electoral (2015, 2012 i 2010)									
	Sobiranistes fortes (2,5% c. AMB)			Sobiranistes febles (48,1% c. AMB)			Unionistes (49,4% c. AMB)		
	2015	2012	2010	2015	2012	2010	2015	2012	2010
Participació	85,52	79,98	72,32	79,86	73,53	65,33	73,40	64,78	53,33
Abstenció	14,48	20,02	27,68	20,14	26,47	34,67	26,60	35,22	46,67
Nuls	0,20	0,37	0,39	0,22	0,48	0,41	0,26	0,64	0,32
En blanc	0,39	0,94	2,05	0,39	0,93	1,98	0,35	0,99	1,57
CIU	—	35,41	35,93	—	23,99	25,92	—	8,73	13,21
ERC	—	13,53	6,00	—	10,22	4,48	—	5,27	2,25
JxS ⁽¹⁾	47,35	48,94	41,93	32,69	34,21	30,40	13,61	14,00	15,46
C's	9,68	4,23	1,95	13,56	5,83	2,63	17,51	7,32	2,64
PSC	5,19	4,78	7,05	7,83	7,32	9,81	15,14	15,47	15,06
CSQP ⁽²⁾	4,53	6,65	5,54	7,05	8,39	5,96	10,49	8,92	4,88
PP	5,68	7,62	6,61	6,61	9,92	8,49	9,20	11,03	9,05
CUP	8,94	3,32	—	8,11	2,95	—	4,45	1,57	—
UDC	3,00	---	---	2,64	---	---	1,21	---	---
SI	---	1,13	3,17	---	0,89	2,03	---	0,45	0,61
PxC	---	0,36	0,48	---	0,53	0,77	---	1,77	1,68
RCat	---	---	0,94	---	---	0,72	---	---	0,20
Altres	0,55	1,65	2,23	0,74	2,10	2,14	1,18	2,62	1,86
1) A les diferències de la fila de JxS, s'han sumat els % de CIU i ERC.									
2) A les diferències de la fila de CSQP, s'ha tingut en compte els % d'ICV-EUIA.									

C's és una opció política que creix molt en aquest període i arreu, si bé assoleix els seus màxims a les seccions del grup unionista, on esdevé la primera força política, amb el 17,5% del cens el 2015. El seu creixement és més gran entre el 2012 i el 2015, quan les eleccions són percebudes per la majoria com a especialment rellevants per al futur del país. A les seccions sobiranistes fortes passa d'un migrat 1,95% del cens el 2010 a un 9,7% el 2015, que li permet ser la segona força, si bé a una enorme distància de la primera. Aquesta correlació de forces és un segon indicatiu de polarització, en virtut de la qual l'electorat registra una tendència a la competència centrífuga en l'eix nacional.

El que havia estat el gran partit de Catalunya, el PSC, té uns percentatges força modestos, especialment a les seccions sobiranistes fortes (només hi té un 5,2% del cens). Si en les unionistes el PSC està estancat al voltant de poc més del 15% del cens, a les seccions sobiranistes registra una lleu tendència a la baixa, que es dona entre el 2010 i el 2012. En aquestes seccions hauria tocat fons el 2012, ja que en el 2015 recupera una mica el terreny.

La candidatura CSQP, que representa una reconfiguració de l'espai a l'esquerra del PSC que abans s'articulava al voltant d'ICV-EUiA, segueix una dinàmica semblant a la del PSC, però amb resultats diversos segons el tipus de secció. A les sobiranistes el seu creixement ha quedat avortat, segurament, per la presència de la CUP, i no li permet consolidar el lleuger avantatge que hi havia aconseguit respecte el PSC. A les unionistes registra un creixement sostingut al llarg de les tres eleccions, però no és prou potent per superar el PSC, tot i que li va retallant distàncies.

Finalment, la CUP té una implantació més gran en el grup de les seccions sobiranistes fortes, on aconsegueix situar-se com a tercera força, a tocar amb C's. A les sobiranistes febles, el 2015 la CUP també és tercera força (amb un percentatge molt similar al del grup anterior: per sobre el 8%), i a les unionistes la CUP és una força minoritària, amb el 4,45% del cens el 2015, que és la meitat de suport que recull a les seccions sobiranistes fortes.

5. Conclusions sobre l'anàlisi dels resultats electorals: competència política en creixent complexitat i polarització

Les eleccions al Parlament de Catalunya del 27 de setembre van ser les més rellevants de les celebrades mai d'aquest tipus perquè s'hi dirimia si el país avançava –i a quin ritme– cap a la independència. Aquesta importància també va ser percebuda per l'electorat de l'AMB, el qual es va mobilitzar moltíssim: el 76,81% del cens va anar a votar, fins i tot més que al conjunt de Catalunya, on la participació va ser del 75%.

L'anàlisi dels resultats electorals sobre el territori, en aquest cas l'AMB, emprant com a unitat la secció electoral proporciona dades rellevants per comprendre què ha passat aquests darrers anys i per plantejar els escenaris polítics que s'obren a partir d'ara. La implantació dels partits en la societat s'explica a partir de l'estructura social del país, en la qual hi ha grans diferències segons el territori. En algunes parts de l'AMB, es donen les condicions socials perquè els partits independentistes siguin molt forts i els partits unionistes molt febles. I, al contrari, en altres parts (molt importants en tota l'AMB) els partits unionistes són dominants i els partits independentistes minoritaris. El resultat és que la implantació de cadascuna de les forces independentistes està correlacionada –amb intensitats diferents, però– amb les de les altres, i negativament amb les altres opcions de comportament (per bé que hi ha aparellaments que s'escaparien d'aquest esquema). Així mateix, els partits unionistes tendeixen a tenir unes implantacions associades entre elles de forma positiva.

Aquestes associacions no són puntuals sinó que es donen amb una intensitat semblant en les tres eleccions analitzades. A més, l'anàlisi ha permès d'identificar tres tipus de seccions (anomenades sobiranistes fortes, sobiranistes febles i unionistes) que es distribueixen pel territori de manera no aleatòria. A partir d'aquí, s'observa que els canvis i la dinàmica de competició electoral que hi ha hagut en les tres eleccions són diferents en els tres tipus de secció. La variació de l'abstenció (que ha anat minvant al llarg d'aquest període electoral) explica bona part dels canvis en el sistema de partits. A les seccions sobiranistes fortes, l'abstenció ha estat sempre més baixa que en els altres tipus de secció, mentre que les unionistes mostren sempre una abstenció més alta, si bé s'ha reduït bastant en els darrers comicis. En aquest sentit, s'ha

d'assenyalar que als territoris on el sobiranisme és més fort ja està molt mobilitzat el conjunt de l'electorat, de manera que la seva victòria en el conjunt del país haurà de reposar, sense que siguin alternatives excel·lents, o bé en la seva penetració en territoris on tradicionalment hagi estat més feble, o bé a aconseguir que la participació en les territoris on l'unionisme és més fort no creixi més. Sigui com sigui, l'anàlisi territorial dels resultats a les eleccions del 27 de setembre apunta que la majoria pro-independència existent pot deixar de ser-hi si la polarització augmenta i, amb aquesta, creix la participació en unes noves eleccions en aquesta part tant important del país com és l'AMB.

Per tal de completar l'anàlisi del context polític i electoral de l'AMB és pertinent emprar també un altre tipus de dades. En comptes de fer una aproximació a la qüestió des de dades agregades, les dades individuals provinents d'una enquesta poden acabar de donar més llum. Per això, en l'apartat següent es mostren algunes xifres fonamentals sobre com són i què pensen els ciutadans de l'AMB la primera meitat del 2016.

6. Les dades sobre algunes variables sociodemogràfiques i polítiques.

Amb l'objectiu de completar l'anàlisi és aconsellable, com s'ha dit anteriorment, recórrer a dades individuals, procedents d'enquesta. Per això, s'han tingut en compte aquelles dades recollides pel Centre d'Estudis d'Opinió a través del Baròmetre d'Opinió Política. Es tracta d'una enquesta presencial, adreçada a 1.500 persones en el conjunt de Catalunya, les dades de la qual són fàcilment accessibles a través del web del CEO.

Com que hi ha la voluntat de centrar-se en la població de l'AMB, per tal de tenir un nombre d'observacions suficientment gran perquè el dibuix que ens ofereixin sigui prou clar s'ha optat per fusionar els dos primers BOP de l'any 2016 (són els estudis REO 816 i REO 826) i per extreure'n les entrevistes fetes a persones residents a l'AMB. Com que a les matrius de dades, per garantir l'anonimització de les respostes, el CEO elimina la identificació dels municipis més petits, esdevé una tasca no senzilla generar el subgrup de respostes que correspondria a persones de l'AMB. Per contra, sí que el CEO manté la identificació per comarca. El resultat final de la submostra seleccionada és, per tant, aproximat,

perquè es poden haver inclòs unes poques respostes de persones que no visquin dins d'aquest àmbit territorial, d'acord amb el criteri de selecció aplicat. Aquest criteri és el següent: s'han inclòs totes les respostes de les persones de les comarques del Barcelonès, del Baix Llobregat i del Vallès Occidental, si bé en aquesta darrera comarca s'han quedat fora les respostes de Sabadell i de Terrassa. Per tant, el gruix de la submostra abasta la part important de l'AMB, tot i que hi hauria incorporats algunes poques respostes d'aquelles persones que viuen al Baix Llobregat i al Vallès Occidental en municipis que no pertanyen a l'AMB; i no haurien estat incorporades, en cas que a la mostra del conjunt de Catalunya hi fossin, les respostes de persones de Tiana i de Montgat, del Maresme. Per tant, la submostra de l'AMB conté 1.309 persones, i la mostra de Catalunya, 3.000.

A continuació es presenten diverses taules amb les principals variables sociodemogràfiques i polítiques que permeten tenir una imatge de com són i què pensen els ciutadans de l'AMB, majors d'edat i amb ciutadania espanyola. Les taules tenen tres columnes: els percentatges de l'AMB, els del conjunt de Catalunya i les diferències entre Catalunya i l'AMB. La intenció és també facilitar la comparació entre ambdós àmbits territorials. Per evitar plantejar-se algunes hipòtesis sobre unes diferències que podrien no existir, s'han calculat els marges d'error respectius de les dades de cada àmbit territorial, per a un interval de confiança del 95,5%, i així saber si les diferències que hi ha són estadísticament significatives. Les que s'ha trobat que ho són seguint aquest mecanisme apareixen marcades en tramut gris a la columna corresponent.

Les dades sociodemogràfiques i polítiques presentades a continuació són les següents i per aquest ordre: sexe, grup d'edat, lloc de naixement, orígens familiars (segons el lloc de naixement de l'entrevistat i del seu pare i mare), el nombre d'avis nascuts a Catalunya, la llengua primera o inicial (la materna), la llengua pròpia, la llengua habitual, el nivell de formació assolit, la classe social subjectiva, si s'informa de política per TV, canal de TV d'informació política preferit, autoubicació en l'eix esquerra-dreta, autoubicació en l'eix catalanisme-espanyolisme, identificació amb Catalunya o Espanya, sentiment de pertinença (l'escala Linz-Moreno), intenció de vot al Parlament, satisfacció amb el nivell d'autonomia de Catalunya assolit, el model de relació entre Catalunya i

Espanya preferit i si es vol o no que Catalunya sigui independent.

Per cloure aquesta repassada de dades, que no esgota totes les disponibles a les enquestes del BOP, es presenta un encreuament per palesar encara millor quin és el context polític en aquest moment respecte a la independència de Catalunya: s'encreua la voluntat o no d'independència amb el grup d'edat i els orígens familiars.

Respecte a les dades, que són prou eloqüents per elles mateixes, només se subratllaran alguns dels aspectes que poden tenir més interès. A banda, cal no oblidar que dintre de la submostra de l'AMB hi ha incloses les dades de Barcelona, com no podria ser altrament. Però la presència de Barcelona, com en el cas dels resultats electorals, pot desdibuixar un determinat quadre del que és la resta de l'AMB.

7. Les principals dades sociodemogràfiques i polítiques

Quant a sexe i grup d'edat, no hi ha diferències entre els percentatges de l'AMB i del conjunt de Catalunya, alhora que expressen les proporcions realment existents pel fet que es tracta de dues de les variables que es fan servir per configurar la mostra de l'enquesta. També es fa servir la variable «lloc de naixement». En aquest cas, es veu com, mentre que al conjunt de Catalunya el 69% dels entrevistats són nascuts al país, a l'AMB aquest percentatge retrocedeix 5,6 punts. En correspondència, s'incrementa el nombre de nascuts a la resta de l'Estat espanyol (4,6 punts) i a la resta del món (1,1 punts). Aquesta variable, juntament amb la del lloc de naixement del pare i de la mare, serveix per calcular la variable «Orígens familiars». A Catalunya, el 36,2% són persones nascudes a Catalunya amb ambdós progenitors també nascuts a Catalunya. A l'AMB, aquest grup és del 28,3%, vuit punts menys. L'impacte de la immigració a l'AMB és ben present. Més d'un terç són persones que han nascut fora de Catalunya i ambdós pares també. Per cloure aquesta primera aproximació a la composició social, hi ha la variable «nombre d'avis nascuts a Catalunya». A Catalunya, més de la meitat de persones diuen que no tenen cap avi nascut al país. I menys d'un terç diuen que els seus quatre avis hi van néixer. A l'AMB, el 58,2% no tenen cap avi nascut a Catalunya, i menys del 15% diuen que tots quatre sí que hi van néixer.

Sexe	AMB	CAT	DIF
Home	49,1	47,7	-1,4
Dona	50,9	52,3	1,4
Q2. Grups d'edat	AMB	CAT	DIF
De 18 a 24 anys	6,6	7,7	1,0
De 25 a 34 anys	14,7	14,2	-0,5
De 35 a 49 anys	29,1	29,8	0,7
De 50 a 64 anys	23,9	23,5	-0,4
Més de 64 anys	25,6	24,9	-0,7
Lloc de naixement	AMB	CAT	DIF
Catalunya	63,4	69,0	5,6
Resta de l'Estat espanyol	29,6	25,0	-4,6
Unió Europea	0,8	0,8	0,0
Resta del món	6,3	5,2	-1,1
Orígens familiars	AMB	CAT	DIF
Nascut a Cat, pares també	28,3	36,2	8,0
Nascut a Cat, 1 pare també	17,0	17,2	0,2
Nascut a Cat, pares fora	18,6	16,1	-2,5
Nascut fora, 1 pare també	1,9	1,5	-0,4
Nascut fora, pares també	34,2	28,9	-5,3
Nombre d'avis nascuts a Cat.	AMB	CAT	DIF
Cap	58,2	50,4	-7,8
Un	5,7	5,0	-0,7
Dos	16,6	16,1	-0,5
Tres	4,0	4,3	0,3
Quatre	14,5	23,5	9,0
No ho sap	0,8	0,6	-0,3
No contesta	0,1	0,1	0,0

Aquesta composició sobre l'origen familiar dels ciutadans a l'AMB (i a Catalunya, de fet) té la seva correspondència amb les preguntes sobre la realitat lingüística, que es mesura a través de tres preguntes: sobre la llengua primera (la primera llengua que es va aprendre a casa), sobre la llengua pròpia (quina és considerada pròpia per l'enquestat) i sobre la llengua habitual.

Les respostes a aquestes tres preguntes poden enriquir molt l'anàlisi de les característiques sociodemogràfiques de la població de Catalunya i de l'AMB. Com era esperable d'acord amb la variable del lloc de naixement, a l'AMB la llengua primera de la majoria (un 61%) és l'espanyol, i només un 30,5% diu el català. En el conjunt de Catalunya, l'espanyol és la llengua primera de la majoria, un 50,6%. Les polítiques lingüístiques aplicades fins ara des de la Generalitat, en virtut de les quals es reforça el coneixement del català i se'n promou el valor d'ús, ajuden a entendre que a la pregunta sobre quina és la llengua pròpia el català guanyi posicions respecte a les que tenia quant a llengua primera. En efecte, a Catalunya el 45,8% diu que el català és la seva llengua pròpia, superant el grup que diu que ho és l'espanyol. A l'AMB, tot i que el català també creix en suport (supera el 34%), queda encara lluny del 50% que diu que la seva llengua pròpia és l'espanyol. Així mateix, el grup que diuen que ambdues llengües els són pròpies arriba al 13% a l'AMB. Quant a la pregunta sobre la llengua habitual, els percentatges són semblants als obtinguts a les respostes sobre la llengua pròpia, amb una tendència a una presència més gran dels qui responen que ambdues llengües són d'ús habitual.

D'aquestes dades es poden subratllar dos elements: la importància de les polítiques lingüístiques fetes fins ara (amb la seva relativa eficàcia) i, segon, el seu impacte a l'hora de caracteritzar diversos grups socials i les seves preferències polítiques.

Llengua primera, apresada de petit a casa	AMB	CAT	DIF
Català	30,5	39,8	9,3
Ambdues igual	4,6	5,4	0,8
Espanyol	61,0	50,6	-10,4
Aranès	0,1	0,0	0,0
Altres llengües o altres combinacions	3,4	3,8	0,5
No ho sap	0,3	0,3	0,0
No contesta	0,2	0,1	-0,1
Llengua pròpia	AMB	CAT	DIF
Català	34,8	45,8	11,0
Ambdues igual	13,0	12,4	-0,6
Espanyol	50,3	39,5	-10,8
Altres llengües o altres combinacions	1,8	2,2	0,4
Llengua habitual	AMB	CAT	DIF
Català	31,2	43,4	12,2
Ambdues igual	19,7	18,7	-1,0
Espanyol	48,0	36,7	-11,3
Altres llengües o altres combinacions	1,1	1,2	0,1
No contesta	0,1	0,0	0,0

El nivell d'instrucció es presenta col·lapsat a unes poques categories de resposta. Com es pot veure, no hi ha grans diferències entre Catalunya i l'AMB. A l'AMB hi ha un percentatge més alt de persones que declaren tenir estudis superiors (universitaris) acabats: quasi un terç, i 3,8 punts més que al conjunt de Catalunya. En contrapartida, a Catalunya el percentatge amb estudis primaris és superior al que hi ha l'AMB: un 21,9% contra un 17,9%.

Nivell màxim de formació assolida (agrup.)	AMB	CAT	DIF
Menys de primaris	14,7	14,4	-0,3
Primaris	17,9	21,9	4,0
Secundaris	34,8	34,8	0,0
Universitat	32,5	28,8	-3,8
NC	0,2	0,2	0,0
Classe social subjectiva	AMB	CAT	DIF
Classe baixa	10,3	10,5	0,2
Classe mitjana-baixa	30,3	30,3	0,0
Classe mitjana	53,0	52,4	-0,6
Classe mitjana-alta	4,2	4,2	0,0
Classe alta	0,1	0,1	0,1
No ho sap	1,3	1,6	0,3
No contesta	0,8	0,8	0,1

Per bé que el nivell de formació acostuma a ser un component important de la pertinença de la persona a una determinada classe social, també és interessant saber a quina classe s'adscriu subjectivament. Aquí no hi ha diferències entre el conjunt de Catalunya i l'AMB: més de la meitat es consideren integrants de la «classe mitjana»; un 30%, de «classe mitjana-baixa», i només un 10% diu que pertany a la «classe baixa».

Quant a la informació política que reben, per sobre del 80% del enquestats diuen que s'informen a través de la televisió, la qual cosa no vol dir que no s'informin per altres mitjans. És interessant fixar-se en el canal de televisió preferit per veure els informatius. Aquí sí que hi ha diferències menors entre l'AMB i el conjunt de Catalunya. Tot i que TV3 és el canal més esmentat als dos àmbits territorials, l'esment a TV3 és 4,2 punts menor a l'AMB que no pas a Catalunya, on supera el terç. A l'AMB, a diferència del conjunt de Catalunya, la segona i tercera cadena més vistes són La Sexta (11,5%) i Antena 3 (9,4%).

S'informa a través TV	AMB	CAT	DIF
No	17,5	18,7	1,2
Sí	82,5	81,3	-1,2
Canal TV informatius?	AMB	CAT	DIF
TV3	30,3	34,4	4,2
La Sexta	11,5	9,1	-2,3
Antena 3	9,4	7,8	-1,6
Tele 5	9,3	8,7	-0,7
TVE 1	7,9	7,3	-0,6
8TV	3,1	2,6	-0,5
Canal 3/24	2,8	3,7	0,9
Cuatro	2,6	2,2	-0,4
Intereconomía	0,5	0,4	-0,1
TVE 2	0,1	0,1	0,1
Altres canals	0,2	0,6	0,4
No té cap canal habitual	4,7	4,1	-0,6
No ho sap	0,1	0,1	0,0
No contesta	0,2	0,1	-0,1
No s'informa per TV	17,5	18,7	1,2

Passant a variables ja més estrictament polítiques, hi ha l'autubicació en l'eix esquerra-dreta, amb posicions que van del 0 (extrema esquerra) al 10 (extrema dreta). La distribució de les respostes al llarg de l'eix és molt semblant a Catalunya i a l'AMB. Hi hauria unes lleus diferències perquè hi ha menys persones ubicades a l'extrema esquerra a l'AMB, on també hi ha més persones ubicades en valors més dretans. La combinació d'aquests fets explica que la mitjana a Catalunya sigui de 3,85 i que a l'AMB sigui de 3,96. De tota manera, en termes estadístics, la diferència no és significativa.

Eix esquerra-dreta	AMB	CAT	DIF
0 (extrema esquerra)	4,3	5,8	1,5
1	3,4	3,5	0,1
2	10,5	11,0	0,5
3	19,4	18,7	-0,7
4	14,7	15,1	0,3
5	32,8	30,8	-2,0
6	5,5	5,0	-0,5
7	3,4	2,7	-0,7
8	1,3	1,3	0,0
9	0,5	0,6	0,1
10 (extrema dreta)	0,3	0,4	0,1
No ho sap	2,1	3,4	1,3
No contesta	1,8	1,7	-0,1
Mitjana	3,96	3,85	No signif.
Desv. típica	1,738	1,810	
N	1.258	2.847	
0 = màxim espanyolisme i 10 = màxim catalanisme	AMB	CAT	DIF
0 = Màxim espanyolisme	4,2	3,9	-0,3
1	1,4	1,2	-0,2
2	3,0	3,0	0,0
3	3,1	2,7	-0,4
4	4,1	3,4	-0,8
5	38,2	34,2	-4,0
6	6,5	6,5	0,0
7	8,7	9,3	0,6
8	11,1	11,3	0,2
9	6,4	6,1	-0,3
10= Màxim catalanisme	11,2	15,9	4,6
No ho sap	0,6	1,0	0,4
No contesta	1,5	1,7	0,2
Mitjana	5,95	6,24	Signif.
Desv. típica	2,489	2,578	
N	1.281	2.920	

En canvi, en l'autoubicació en l'eix que té per extrems «espanyolisme» i «catalanisme», les diferències en les mitjanes entre els dos àmbits territorials sí que són estadísticament significatives: a l'AMB la mitjana és de 5,95 (dins del vessant més catalanista de l'eix), i a Catalunya arriba al 6,24. La moda, en ambdues distribucions, és al punt 5 (a la meitat), amb més d'un terç de respostes. Val a dir, però, que aquest «5» a vegades és un valor refugi per a aquelles persones que no es volen posicionar (o no saben què dir) i no volen dir que «no ho saben» o no volen «no contestar».

Continuant amb variables relatives a les identitats polítiques de les persones entrevistades, hi ha les respostes a la pregunta sobre la identificació amb una frase que relaciona identitat i àmbit territorial i polític. A l'AMB, el grup majoritari, un 42,4%, se sent més identificat amb la frase «sóc un català que viu a Catalunya». Un altre 17,2% diu que «sóc un català que viu a Espanya». Per tant, quasi la meitat de la mostra parteix d'una identitat de català, però amb referències territorials i polítiques diverses. Poc més d'un 27% es considera «espanyol». Un 18,9% es diu «espanyol que viu a Catalunya» i un 9% considera que és «un espanyol que viu a Espanya». L'estructura de les respostes obtingudes és igual que la que tenim al conjunt de Catalunya, si bé amb un parell de diferències significatives: a Catalunya, el grup majoritari encara és més gran i arriba al 49,2%, i el grup dels qui són «espanyols que viuen a Catalunya» és més petit (supera per poc el 7%).

Amb quina frase se sent més identificat/ada?	AMB	CAT	DIF
Sóc un català que viu a Catalunya	42,4	49,2	6,8
Sóc un català que viu a Espanya	17,2	15,4	-1,8
Sóc un espanyol que viu a Catalunya	18,9	17,2	-1,6
Sóc un espanyol que viu a Espanya	9,0	7,1	-1,9
Cap de les anteriors/una altra	11,4	9,9	-1,5
No ho sap	0,8	0,9	0,0
No contesta	0,3	0,4	0,1
Sentiment de pertinença	AMB	CAT	DIF
Només espanyol	5,3	4,5	-0,8
Més espanyol que català	4,9	5,5	0,6
Tan espanyol com català	38,8	34,2	-4,6
Més català que espanyol	24,1	23,9	-0,3
Només català	21,3	27,4	6,1
No ho sap	2,2	1,5	-0,7
No contesta	3,3	3,0	-0,3

Finalment, en aquestes preguntes sobre identitat hi ha la pregunta habitual del sentiment de pertinença. En una escala en la qual hi ha dos extrems (només català i només espanyol), es demana que la persona s'autoubiqui, sense precisar gaire més en el contingut de la resposta. En ambdós àmbits territorials, el grup majoritari és el dels qui han respost que se senten tan espanyols com catalans. Al costat amb més presència de catalanitat hi ha més gent que no pas a l'altra banda de la distribució. Els «només espanyol» o «més espanyol que català» oscil·len al voltant del 10%, tant a Catalunya com a l'AMB. Les diferències rau en el fet que en la categoria d'una pretesa «identitat dual», el percentatge és més gran a l'AMB (amb el 38,8%), i en el fet que la identitat exclusiva catalana és més gran al conjunt de Catalunya, amb el 27,4%.

Després de veure aquestes preguntes sobre la identitat, les diferències en les respostes de les quals entre l'AMB i el conjunt de Catalunya corren en paral·lel amb les dades disponibles sobre els orígens familiars i les qüestions lingüístiques, es mostren aquí les dades amb un contingut ja completament polític, com són la intenció de vot i les preferències politicoconstitucionals de Catalunya en relació amb l'Estat espanyol.

La pregunta sobre la intenció de vot és una pregunta amb resposta espontània, és a dir, no se suggereix a l'enquestat cap llistat de partits sinó que es recullen les intencions tal com són expressades. Per tant, és la intenció directa de vot. Després, amb la voluntat de facilitar la comparació amb els resultats reals i abans d'abordar cap estimació de vot, les mateixes respostes són agrupades per candidatures amb representació parlamentària.

A la taula següent es presenten les respostes a la pregunta sobre la intenció de vot al Parlament de Catalunya ordenades de major a menor, en l'àmbit de l'AMB. Les tres primeres forces són les mateixes a l'AMB que al conjunt de Catalunya, si bé amb percentatges diferents a un i altre territori: ERC, Podem i el PSC. En termes generals, al conjunt de Catalunya tenen una intenció més alta les forces polítiques de caràcter catalanista, mentre que a l'AMB passa a l'inrevés: allí tenen percentatges més alts les forces unionistes. Hi ha diferències en els dos àmbits, si bé no totes són significatives.

La intenció de vot agrupada (per grups parlamentaris) facilita l'anàlisi segons els pols politicoideològics. En efecte, JxS (que aplega les respostes d'ERC, JxS, CDC i Democràcia i Llibertat) és el grup més nombros, tant a l'AMB com al conjunt de Catalunya, on rep el 32,5% de la intenció directa de vot. Cal adonar-se, però, que a l'AMB rep 5,7 punts percentuals menys. La segona força política, CSQP, té, en canvi, millor pronòstic a l'AMB que no pas al conjunt de Catalunya, amb el 22% de la intenció directa. Al conjunt de Catalunya, es queda en poc més del 17%.

Intenció de vot al Parlament	AMB	CAT	DIF
ERC	15,6	18,0	2,4
Podem	12,2	9,7	-2,5
PSC	10,8	9,7	-1,1
C's	9,1	7,0	-2,1
CUP	6,6	6,6	0,1
Junts pel Sí	5,9	7,8	1,9
CDC	5,1	6,6	1,4
Catalunya Sí Que Es Pot	3,8	2,6	-1,2
PPC	3,7	3,1	-0,7
Barcelona en Comú	3,4	2,1	-1,3
PACMA	2,1	1,7	-0,4
ICV-EUIA	1,5	1,6	0,1
En Comú Podem	1,1	1,2	0,1
Democràcia i Llibertat	0,2	0,2	-0,1
PxC	0,1	0,1	0,0
Altres partits	0,5	0,6	0,1
Nul	0,7	0,5	-0,2
En blanc	2,2	2,1	-0,1
No votaria	6,1	7,1	1,0
No podria votar		0,1	0,1
No ho sap	7,7	9,7	2,0
No contesta	1,7	2,1	0,4
Intenció vot al Parlament	AMB	CAT	DIF
(agrupada)			
Junts pel Sí	26,8	32,5	5,7
Catalunya Sí Que Es Pot	22,0	17,2	-4,8
PSC	10,8	9,7	-1,1
C's	9,1	7,0	-2,1
CUP	6,6	6,6	0,1
PPC	3,7	3,1	-0,7
Altres i en blanc	4,8	4,5	-0,3
Nul	0,7	0,5	-0,2
No votaria	6,1	7,2	1,1
NS/NC	9,4	11,8	2,4

Per tant, la distància entre el primer i el segon s'escurça a l'AMB. La tercera força de l'AMB, amb més de la meitat de suport que la segona, és el PSC. El seu percentatge, 10,8%, és molt semblant al que obté per al conjunt de Catalunya. C's també té més intenció de vot a l'AMB que no pas a l'altre àmbit territorial, amb un 9,1%. Per acabar, cal esmentar que no hi ha una diferència significativa entre el percentatge que obté la CUP en un i altre lloc.⁶

Les darreres variables que es mostren per comparar l'AMB i Catalunya són les referides a la qüestió de l'articulació política de Catalunya amb relació a l'Estat espanyol.

En primer lloc, hi ha les respostes a la pregunta sobre la valoració del nivell d'autonomia assolit per Catalunya. Les dades són mereixedores de ser retingudes: més de dos terços de les persones entrevistades diuen que Catalunya té un nivell insuficient d'autonomia. I, el que és més digne de tenir present, no hi ha diferències entre l'AMB i Catalunya. Sí que n'hi ha, però, en la relació preferida entre Catalunya i Espanya. A l'AMB i a Catalunya, l'opció majoritària és l'estat independent. Ara bé, com es pot apreciar, tenen percentatges significativament diferents: mentre que a Catalunya els independentistes estrictes superen el 40%, a l'AMB superen el terç. Aquí, els partidaris d'una comunitat autònoma o d'un Estat dins d'una Espanya federal estan empatats per sobre del 27%, mentre que a Catalunya són menys en ambdues categories, si bé són lleugerament més nombrosos els autonomistes.

⁶ En aquesta taula en concret, el percentatge de la CUP és del 6,6% als dos territoris, però, en canvi, la diferència consta com que és de 0,1 punts. Aquesta presumpta discrepància s'explica pel procés d'arrodoniment de les xifres presentades.

Valoració nivell autonomia Catalunya	AMB	CAT	DIF
Massa autonomia	5,4	4,2	-1,2
Un nivell suficient d'autonomia	23,0	22,1	-0,9
Un nivell insuficient d'autonomia	66,2	67,7	1,4
No ho sap	4,2	5,0	0,8
No contesta	1,1	1,0	-0,1
Relació Catalunya i Espanya	AMB	CAT	DIF
Una regió d'Espanya	5,5	4,1	-1,4
Una comunitat autònoma d'Espanya	27,6	25,8	-1,8
Un Estat dins una Espanya federal	27,2	23,6	-3,6
Un Estat independent	34,2	40,1	5,8
No ho sap	4,0	5,1	1,0
No contesta	1,5	1,4	-0,1
Vol que Catalunya sigui independent?	AMB	CAT	DIF
Sí	40,3	46,5	6,1
No	49,7	44,0	-5,8
No ho sap	7,6	7,7	0,1
No contesta	2,4	1,9	-0,5

A continuació, al qüestionari del BOP hi ha la pregunta sobre si es vol la independència de Catalunya. Al conjunt de Catalunya, un 46,5% diu que sí, que la vol, i un 44% diu que no. A efectes estadístics, això seria un empat tècnic, atès que els marges d'error de les mostres eixuguen la petita diferència que hi ha entre tots dos valors. A l'AMB, l'opinió contrària a la independència de Catalunya és clarament majoritària, i frega el 50%. En aquest sentit, el contrast amb el conjunt de Catalunya és prou clar: els grups estan «intercanviats» i les diferències de cada grup a cada àmbit territorial són evidents.

Per tancar aquesta aproximació de les dades d'enquesta es proposa un encreuament amb tres variables: l'origen familiar, el grup d'edat i si es vol o no la independència de Catalunya. Els percentatges de cada casella són sobre el total de la mostra, amb una N = 1.309 persones. En aquesta taula, s'han ombrejat els valors més alts dins de cada fila.

Com ja s'ha vist, en el conjunt de la mostra de l'AMB el 40,3% vol la

independència de Catalunya, el 49,7% no la vol, un 7,6% diu que no ho sap i un 2,4% no contesta. Per orígens familiars, la distribució és la següent: un 28,3% han nascut a Catalunya i els seus dos progenitors també; un 14,5% han nascut a Catalunya i només un pare també; un 18,6% han nascut a Catalunya i els seus pares fora del país; un 1,9% ha nascut fora, i un pare també (l'altre progenitor ha nascut a Catalunya), i, finalment, un 34,2% han nascut fora de Catalunya i ambdós progenitors també.

% sobre el total		Vol la independència					
N = 1.309		de Catalunya?					
Origen familiar	Grups d'edat	Sí	No	NS	NC	Total grup edat	Total grup origen
Nascut a Catalunya, pares també	De 18 a 24 anys	2,2	0,8	0,1	0,0	3,1	28,3 (19,7% sí; 6,2% no)
	De 25 a 34 anys	3,7	1,1	0,2	0,2	5,3	
	De 35 a 49 anys	5,7	1,3	0,8	0,3	8,2	
	De 50 a 64 anys	3,7	1,5	0,2	0,1	5,5	
	Més de 64 anys	4,4	1,5	0,3	0,1	6,2	
Nascut a Catalunya, 1 pare també	De 18 a 24 anys	0,4	0,8	0,3	0,0	1,5	14,5 (9,0% sí; 6,2% no)
	De 25 a 34 anys	1,8	1,2	0,5	0,1	3,6	
	De 35 a 49 anys	3,4	2,2	0,4	0,2	6,2	
	De 50 a 64 anys	2,1	0,9	0,2	0,0	3,2	
	Més de 64 anys	1,3	1,1	0,1	0,0	2,5	

Nascut a Catalunya, pares fora	De 18 a 24 anys	0,2	0,6	0,1	0,1	1,0	18,6 (5,3% sí; 10,6% no)
	De 25 a 34 anys	0,9	1,8	0,5	0,1	3,2	
	De 35 a 49 anys	2,1	4,7	0,8	0,4	7,9	
	De 50 a 64 anys	1,2	2,4	0,5	0,0	4,1	
	Més de 64 anys	0,9	1,1	0,2	0,0	2,3	
Nascut fora, 1 pare també	De 18 a 24 anys	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	1,9 (0,7% sí; 1,1% no)
	De 25 a 34 anys	0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	
	De 35 a 49 anys	0,0	0,3	0,0	0,1	0,4	
	De 50 a 64 anys	0,2	0,5	0,2	0,1	0,9	
	Més de 64 anys	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2	
Nascut fora, pares també	De 18 a 24 anys	0,2	0,4	0,2	0,1	0,8	34,2 (5,6% sí; 25,5% no)
	De 25 a 34 anys	0,4	1,5	0,5	0,1	2,4	
	De 35 a 49 anys	1,6	3,8	0,7	0,3	6,4	
	De 50 a 64 anys	1,8	7,6	0,8	0,1	10,2	
	Més de 64 anys	1,6	12,2	0,3	0,2	14,4	
	TOTAL	40,3	49,7	7,6	2,4	100,0	100,0

A la taula anterior, s'hi aprecia prou bé l'associació entre les tres variables. Les probabilitats de voler la independència s'incrementen en funció de tenir els orígens familiars a Catalunya o no. Així, un 19,7% del total són persones que volen la independència i han nascut a Catalunya com ho van fer els seus progenitors. En canvi, el 25,5% de la mostra (que és el subgrup majoritari en aquest triple encreuament) són perso-

nes que no volen la independència i que han nascut fora de Catalunya, com ho van fer també els seus pares. És pertinent ressaltar que la meitat d'aquest darrer subgrup està integrat per persones de més de 64 anys. Això fa que els més grans de 64 anys nascuts fora de Catalunya amb els pares també nascuts fora de Catalunya i que no volen la independència siguin el subgrup més gran de tots, i arribin al 12,2% del conjunt de la mostra. És evident que la reflexió a partir d'aquesta distribució de preferències sobre la independència segons els orígens familiars i els grups d'edat (i, indirectament, sobre les qüestions lingüístiques) hauria de tenir un impacte sobre les línies polítiques que puguin desenvolupar les diverses forces polítiques participants d'aquest debat polític.

8. Conclusions

El futur de Catalunya dependrà en molt bona mesura d'allò que vulgui la majoria dels ciutadans catalans que viuen a l'actual Àrea Metropolitana de Barcelona perquè, atès el seu pes en població (i, en conseqüència, en altres variables), la resta de Catalunya no tindrà mai prou grandària per negligir-la.

La població de l'AMB és prou heterogènia i dins seu s'identifiquen diversos projectes polítics per al país. Per això no pot ser tractada com un tot, sinó que, al contrari, la seva complexitat obliga a defugir determinades imatges preconcebudes i que poden limitar certes línies d'actuació política. Així mateix, cal no perdre de vista que és una població dinàmica i que la seva estructura social no és estàtica. Ans al contrari, les dades indiquen que està en constant moviment i canvi, el qual és fruit de la confluència dels impactes de l'evolució natural de la seva demografia i dels impactes no menors que poden tenir una gran diversitat de polítiques públiques (des de polítiques d'habitatge a polítiques lingüístiques, passant per polítiques econòmiques –enteses en el sentit que es vulguin educatives).

Qui aconsegueixi copsar millor els anhels i les esperances dels seus habitants estarà en millors condicions de mobilitzar-los en un sentit que, depenent de com es defineixi, pot ser decisiu per al futur de Catalunya entesa com una nació política moderna, arrelada en els vincles de lleialtat i solidaritat que relliguin persones lliures.

Bibliografia

- Martí, David (2013). The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence?, *Regional and Federal Studies*, DOI: 10.1080/13597566.2013.806302.
- Martí, David, i Cetrà, Daniel (2016). «The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?», *Regional and Federal Studies*, 26:1, 107-119, DOI: 10.1080/13597566.2016.1145116.
- Oriols, Lluís, i Rodon, Toni (2016). «The 2015 Catalan Election: The Independence Bid at the Polls», *South European Society and Politics*, DOI: 10.1080/13608746.2016.1191182.
- Rico, Guillem (2012). «The 2010 Regional Election in Catalonia: A Multilevel Account in an Age of Economic Crisis», *South European Society and Politics*, 17:2, 217-238. DOI: 10.1080/13608746.2011.589140.
- Rico, Guillem, i Liñeira, Robert (2014). «Bringing Secessionism into the Mainstream: The 2012 Regional Election in Catalonia», *South European Society and Politics*, 19:2, 257-280. DOI 10.1080/13608746.2014.910324.
- Rodon, Toni, i Oriols, Lluís (eds.) (2014). *Las elecciones catalanas de 2012*. Barcelona: Marcial Pons.
- Rodríguez-Aguilera de Prat, Cesáreo, i Reniu Vilamala, Josep Maria (2015). «Elecciones catalanas: plebiscitarias, ma non troppo», *Quaderni dell'Osservatorio Elettorale*, núm. 74, desembre, pp. 31-55.

Índex

PRÒLEG, <i>per Miquel Buch i Moya</i>	6
INTRODUCCIÓ	8
1. IDENTITATS METROPOLITANES	10
L'àrea metropolitana ha mort	11
Metropolitans més enllà de la metròpoli	16
Sentiment de classe / Obrers i catalanitat	24
La reconexió	30
Identitats plurals, identificacions compartides	35
Entre Tarradellas, Sisa i el meu pare	41
2. LA CONSTRUCCIÓ POLÍTICA DE LA METROPOLITANITAT	47
Més metropolitanisme, més municipalisme	48
La República dels barris?	54
L'Àrea Metropolitana de Barcelona: hegemònies i aliances	64
L'àrea metropolitana, objecte o subjecte?	69
3. ELS COMPORTAMENTS ELECTORALS A L'ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA	74
La rellevància de la ciutadania de l'Àrea Metropolitana de Barcelona en el desenvolupament del procés independentista	75
BIBLIOGRAFIA.....	121

Índex d'autors

Antonio Baños i Boncompain.....	11
Jordi Fexas i Massanés.....	16
Lluís Cabrera Sanchez.....	24
Odei Antxustegi-Etxearte.....	30
Jose A. Rodríguez Frenández.....	35
Francesc-Marc Alvaro i Vidal.....	41
Francesc Estevei Balagué.....	48
Marta Rovira i Martínez.....	54
Miquel Àngel Escobar i Gutiérrez.....	64
Cristina Salvador i Branera.....	69
Jordi Argelaguet i Argemí.....	75

